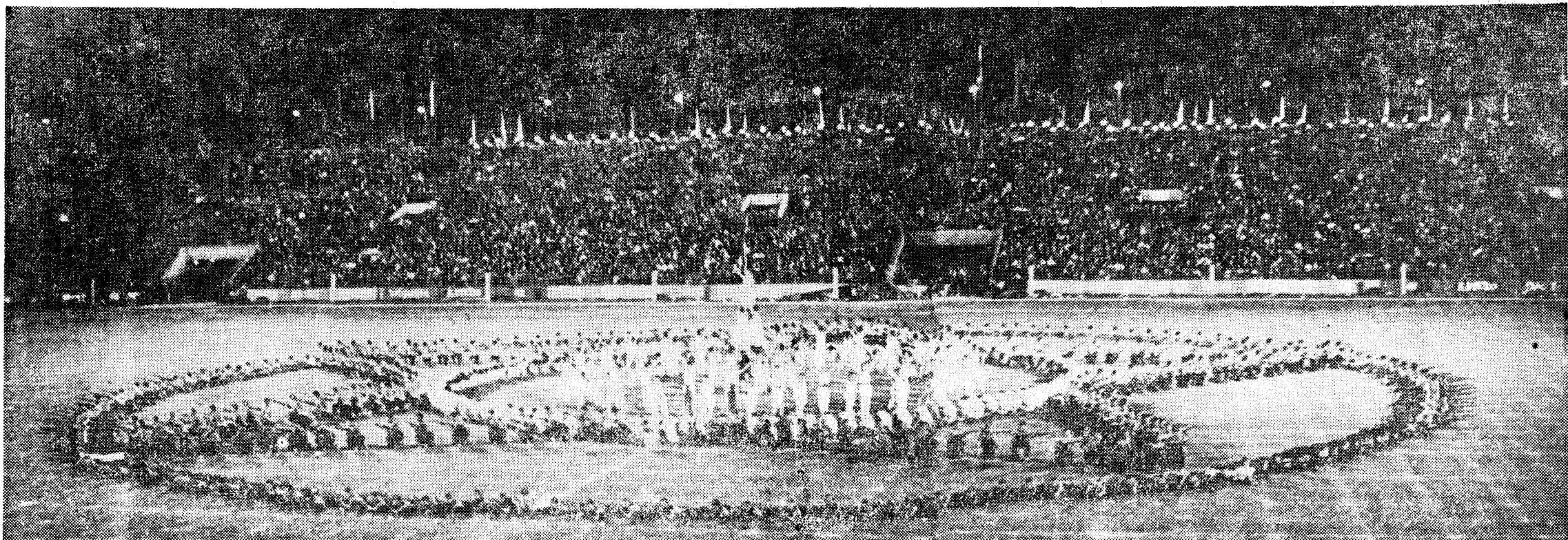

Sonce, svetlo in bogato, je podajalo svojo razkošno roko ranemu jutru, ko je štafeta mladosti, na katere krilih je pisalo tisoč in tisoč najboljših želja predsedniku Titu, zaključila ta edinstveni pohod radosti, zvestobe in vere v prihodnost. Kajti dan mladosti ni samo praznik mladih, praznik miru in ljubezni, ampak je tudi rojstni dan predsednika Tita. ... Bodoči rodovi se bodo morali na moč truditi, da bi uresnili vse tisto, kar si ljudje želijo, to je: človeka vredno življenje, življenje v miru, brez vojne — življenje radosti, se je predsednik Tito zahvalil njim, ki so mu prinesli čestitke mladine Jugoslavije. Zaključna in glavna prireditev v okviru proslav dneva mladosti na velikem stadionu Jugoslovanske ljudske armade je bila enoglasen odgovor njegovim besedam in željam. Vsi nastopajoči — pisana mavrica spomladanskih cvetic — so se v jeziku mladosti, v jeziku moči in neslutnega poleta, zahvalili človeku, ki je v vihrav druge svetovne vojne in v več kot dvajsetih letih svobode znal mladim pokazati pravo pot za uresničevanje njihovih življenjskih želja...

Тасение ТВ-15

Сердечный привет и наилучшие пожелания от италийско-угарских народов освободивших борцы за мир во всем мире.

Всегда Тебя Советского Союза
Мария Советского Союза

ZE V PREJSNJI STEVILKI NASEGA LISTA SMO POROČALI O OBISKU SOVJETSKIH VOJNIH VETERANOV V SLOVENIJI. PREDEN JE DELEGACIJA ZAPUSTILA SLOVENIJO IN ODŠLA PROTI ZAGREBU, SE JE TOVARIS SEMJON NIKOLAJEVIČ TIMOŠENKO ODZVAL PROSNJI NASEGA UREDNIŠTVA IN NAPISAL LASTNO-ROČNE POZDRAVE NASIM BRALCEM. POZDRAV JE SEVEDA V RUSKEM JEZIKU, V PREVODU PA JE TAKŠEN:

»CASOPISU »TV-15«.
PRISRČEN POZDRAV IN NAJBOLJŠE ŽELJE NJEGOVIM BRALCEM - UDELEŽENCEM NARODNO-OSVOBODILNE BORBE ZA MIR PO VSEM SVETU!
DVAKRATNI HEROJ SOVJET-SKE ZVEZE
MARŠAL SOVJET-SKE ZVEZE
S. TIMOŠENKO«

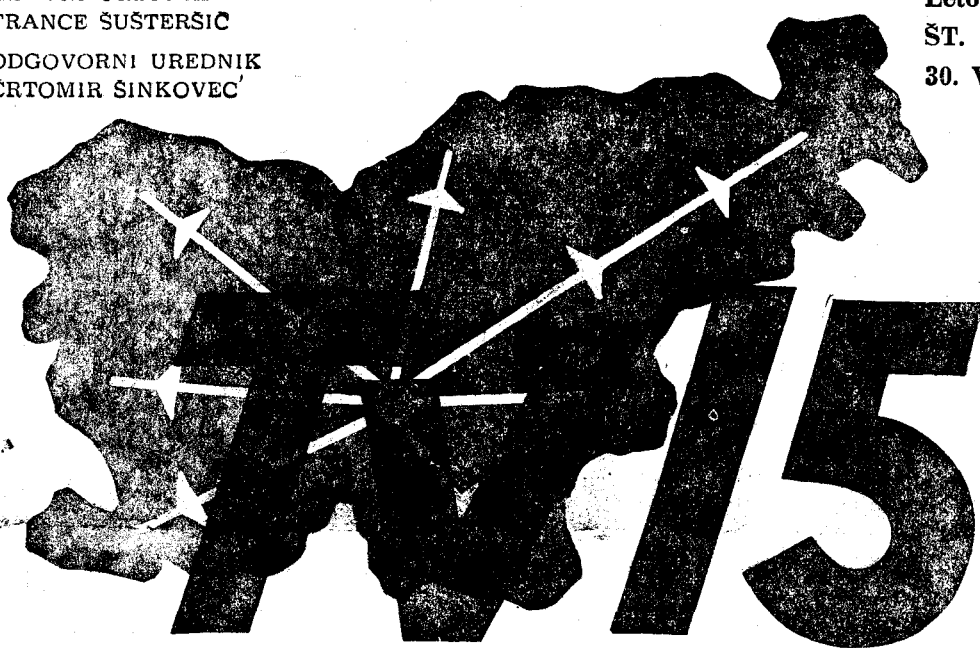
GLAVNI UREDNIK
FRANCE SUŠTERŠIČ

ODGOVORNI UREDNIK
CRTOMIR SINKOVEC

Leto V

ŠT. 21

30. V. 1967

GLASILO ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV NOV SLOVENIJE

NA SLIKI: PO PRIHODU DELEGACIJE NA LETALIŠČE V BRNIKU JE VISOKEGA GOSTA V IMENU SLOVENSKE BORBE POZDRAVIL PRESEDNIK ZVB NOV SLOVENIJE, TOVARIS FRANC LESKOSEK-LUKA

Predlog sklepov CK ZKJ o aktualnih problemih borcev NOV

Objavljamo predlog sklepov o vprašanih borcev NOV, o katerih je izvršni komite CK ZKJ razpravljal v sodelovanju z zveznim odborom ZVB NOV in jih daje v razpravo, da bo do svoje seje dobil potrebna mnenja, pripombe in predloge

Na seji 11. aprila 1967 je izvršni komite CK ZKJ obravnaval tudi aktualna vprašanja družbenega in materialnega položaja ter širšega političnega sodelovanja udeležencev narodno-osvobodilne vojne. Na podlagi vsestranske proučitve teh vpra-

šanj predlaga izvršni komite centralnemu komiteju ZKJ te sklepe:

I
Centralni komite ZKJ ugotavlja, da so bili udeleženci narodnoosvobodilne vojne v vsem povojnem obdobju v prvih vr-

stah boja za zgraditev socializma v naši državi. Povečini tudi danes vsestransko sodelujejo v družbenopolitičnem življenju. Borci NOV so zelo važna in vplivna sila v naši družbi kot organski in aktivni del Zveze komunistov, drugih družbenopolitičnih organizacij in celotnega samoupravnega demokratičnega organizma naše socialistične družbene skupnosti. Največji del udeležencev NOV se je normalno vključil v družbeno življenje ter se usposobil za kvalificirano in uspešno opravljanje del na svojem delovnem mestu in v procesu samoupravnega odločanja.

Zveza združenj borcev ima zelo važno mesto in vlogo pri obravnavanju in reševanju aktualnih vprašanj borcev ter pri sodelovanju njihove družbenopolitične aktivnosti v demokratičnem mehanizmu naše družbe glede vseh bistvenih vprašanj razvoja socialističnih družbenih odnosov.

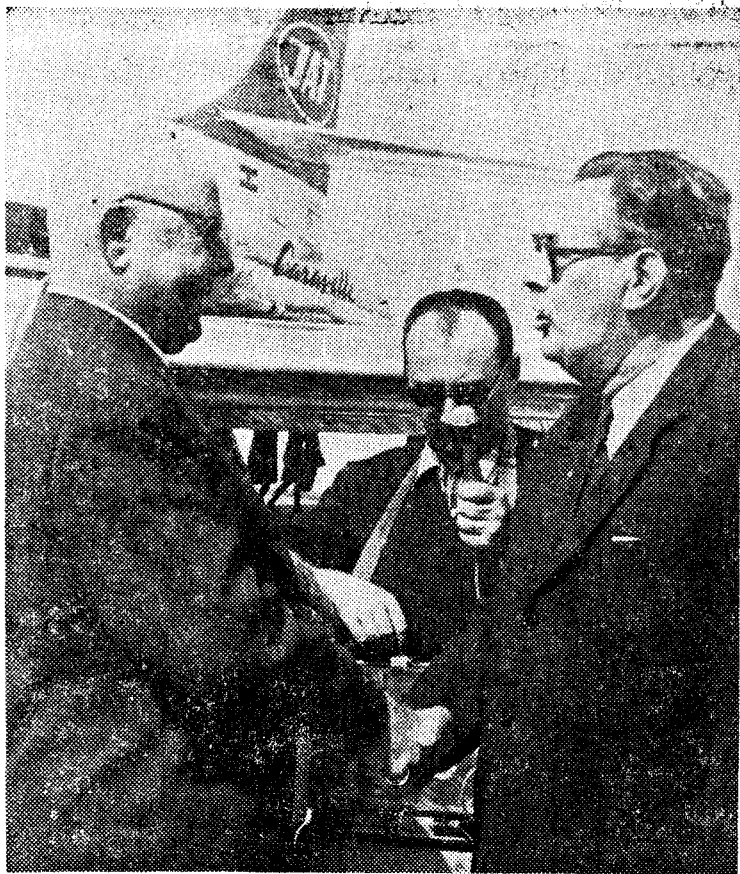
V tekočih procesih intenzivnih revolucionarnih preobrazb naše družbe so zelo dragoceni in nujni revolucionarne izkušnje, moralno-politični ugled in tvorni progresivni vpliv udeležencev NOV. To terja še bolj vsestransko in popolnejšo politično aktivnost vseh borcev za nadaljnji razvoj družbeno-ekonomskih in političnih odnosov na temeljih samoupravljanja, neposredne socialistične demokracije in uresničevanja smotrov gospodarske in družbene reforme. S tem se bodo stalno

potrjevali kot revolucionarji v sodobnih okoliščinah družbenega razvoja.

K takemu sodelovanju borcev narodnoosvobodilne vojne morajo prispevati bolj kot do zdaj tudi vodstva in organizacije Zveze komunistov. Zavzemati se morajo za tako družbeno obravnavanje in politično dejavnost borcev, ki ustreza njihovemu ugledu, revolucionarnim izkušnjam, pripravljenosti in sposobnosti, da se bojujejo za nadaljnji socialistični razvoj naše družbe.

Zveza komunistov se mora odločno upreti vsem poskusom, da bi se degradirala vloga in družbeni ugled borcev, saj to zmanjšuje pomen naše revolucije. Take tendence se kažejo v birokratskem odnosu nekaterih ustanov in posameznikov, ki se spoštljivo vedejo prvenstveno do položaja in hierarhijske, do funkcij in funkcionarjev, zamerjajo in podcenjujejo pa vlogo in vpliv uglednih in zaslužnih udeležencev NOV tedaj kadar ti prekinjajo delovno razmerje, zapuščajó nekatere operativne funkcije in odhajajo v pokoj. Temu se pridružuje izrazito malomeščanski, naši družbi tuj način obravnavanja vloge in aktualnih vprašanj borcev. Izraža se v tem, da jih prikazujejo in obravnavajo kot odslužene bojovnike in »solunce«, da zakonsko ureditev ekonomskih in socialnih pravic borcev prikazujejo kot privilegij itn. Tak

(Nadaljevanje na 3. strani)

Besede in dejanja

Kava v našem življenju

Prodaja kave v trgovini na drobno se je lani v Jugoslaviji nadalje povečala. Medtem ko so leta 1963 prodali v trgovini 11.990 ton kave, je prodaja še leta 1965 narasla na 18.750 ton, lani pa je dosegla 20.000 ton. S povečano prodajo se povečuje tudi potreba uvoza. V novem deviznem režimu je uvoz kave kontingentiran, s kontingentom pa razpolaga zvezna direkcija za prehrano. Za letošnje leto je bil uvozni kontingent določen v višini 28.000 ton, kar je za 16 odst. več kakor lani.

Delo — 19. V. 1967

Dol z jalovim sestankarstvom!

Razprave in pogovore so v Zagorski industriji volnenih tkanin (Zabok) postavili na »črno listo«. Vse sestanke med delovnim časom so enostavno ukinitili. Sklenili so, da bodo tudi seje delavskega sveta imeli ob sobotah, ko ne de-

lajo! Bolj se jim namreč izplača plačevati udeležbo na sejah kot pa sestankarstvo med delovnim časom. Vsi se strinjajo z ugotovitvijo, da je pri njih samoupravljanje učinkovitejše, odkar manj razpravljajo.

Borba — 24. V. 1967

Na čigav račun

Izkušeni tekstilni strokovnjak je prisotnim pokazal dve vrsti sukna: prvo je domače, a drugo je iz uvoza. »Parafinca«, je rekel, izvažamo po dva dolarja meter, a tega uvažamo po pet dolarjev. Toda domače sukno je boljše od uvoženega, čeprav je za dva in polkrat cenejše.

Borba — 25. V. 1967

Po Dušanovem zakoniku...

V Dušanovem zakoniku so kazni za tatvino bile določene nekoliko takole: če podložnik ukrade konja, naj se mu odseka roka, če pa ukrade konja plemenitša, naj se ga pretepe. Nekako slično »tarifo« je uvedla komunalna inspekcija občine Zemun za tiste, ki ne upoštevajo občinskega odloka o svetlobnih napisih. Če gre za pokvarjen svetlobni napis privatnega lastnika ali družbene organizacije, znaša kazen 3000 S-din. Če pa je pokvarjen svetlobni napis last go-spodarske organizacije, je kazen 300.000 S-din.

Ekonomska politika — 20. V. 1967

Kaj uvažamo

V prvih treh mesecih je bilo po oceni Zavoda za tržne raziskave uvoženega precej različnega blaga, med katerim so najbolj zanimivi naslednji izdelki: deli za avtomobile v vrednosti 60.000 dolarjev, 3000 raznih kmetijskih strojev, med njimi kosilnic, traktorjev, kultivatorjev in podobno, nadalje 230 mešalcev za beton, 45 strojev za obdelavo lesa, 19 strojev za predelavo plastičnih mas, 15 aparatov za izdelavo sladoleda, 43 električnih motorjev, 7000 strojev za pranje perila (v primerjavi z lani povečanje za 63 odst.), 4000 televizorjev, radijskih aparatov in tranzistorjev, 2400 hladilnikov ter podobno.

Gospodarski vestnik — 23. V. 1967

Poplava mleka

Na našem trgu se letos obeta še večja poplava mleka kakor lani. Ze v marcu se je odkup mleka v Sloveniji povzpela na 9,22 milijona litrov nasproti 8,51 milijona lani in 6,67 milijona leta 1965 v istem mesecu; v prvem četrtletju pa je znašal 22,5 milijona litrov nasproti 24,6 milijona lani in 18,9 milijona predlanskim v enakem obdobju. Predelava velikih količin mleka v mlečne izdelke pa prinaša zaradi nizkih cen teh izdelkov v mnogih primerih izgubo. Na izvoz pa ni misliti, ker so cene mlečnih izdelkov v tujini izredno nizke. Ponud-

ba povsod presega potrebe, kar zaostreje krizo mlekarstva v svetovnem merilu.

Celjski tednik — 25. V. 1967

Velike zaloge

Tudi v tem letu so proizvajalne zmogljivosti industrije kmetijskih strojev slabše izkoriščene in je otežkočena prodaja blaga na domačem in tujem tržišču. Zaloge končnih izdelkov cenijo na dobrih 25 milijard S-din, reprodukcijskega materiala, delov in polizdelkov pa na dobrih 60 milijard. V teh zalogah je precejšen del blaga, ki leži v skladiščih že leta. Sodiijo, da je od tega samo polovica takega blaga, ki gre dobro v prodajo, medtem ko je 30 odst. zalog nekurantnega, 20 odst. za polkurantnega blaga.

Delo — 23. V. 1967

Zastoj v industriji

Industrijska proizvodnja v Jugoslaviji kaže nadaljnja znamenja stagnacije. Aprila je bila za 7 odstotkov nižja kot marca letos in za 3 odstotke pod lanske aprilske. Minimalni porast v širih mesecih za 0,1 odstotka kaže, s kakšnimi težavami so se še vedno borila industrijska podjetja, predvsem glede pasmaja blaga, pa tudi pri plačevanju faktur in dobivanju kreditov.

Gospodarski vestnik — 19. V. 1967

Nikežić potuje po Skandinaviji. — Potem ko je državni sekretar za zunanje zadeve Marko Nikežić s svojimi sogovorniki v Københavnu obravnaval vprašanja Evrope, evropsko sodelovanje in proces popuščanja napetosti v tem delu sveta, je odpotoval na Švedsko. S tamkajšnjimi državniki se je pogovarjal predvsem o Srednjem vzhodu ter o sodelovanju med Švedsko in Jugoslavijo.

Walter Ulbricht na Brionih. — Na Brionih se je na oddihu mudil predsednik državnega sveta NDR Walter Ulbricht. Uglednega gosta je sprejel tudi predsednik republike Tito, ki ga je bil lani povabil, naj zopet obišče Jugoslavijo. Državnika sta srečanje izkoristila tudi za pogovore o sodelovanju med obema socialističnima državama.

Crvenkovski se je vrnil iz Bolgarije. — Član predsedstva CK ZKJ Krste Crvenkovski je bil 6 dni na obisku v Bolgariji. V Sofiji se je dvakrat sestel s Todorom Živkovom, s katerim se je pogovarjal o problemih, ki jih zdaj urejata Zveza komunistov Jugoslavije in bolgarska komunistična partija. Pogovori so se nanašali tudi na makedonsko vprašanje.

Sporočilo o pogovori Pucar-Timošenko. — V Beogradu so objavili skupno sporočilo o pogovorih med predstavniki zveznega odbora ZZZ NOV pod vodstvom Djura Pucarja in delegacijev sovjetskega komiteja vojnih veteranov, ki jih je bil dvotedenskim obiskom v Jugoslaviji vodil maršal Timošenko. Delegaciji sta se pogovarjali o prispevku bivših borcev za mir in krepitev mednarodnega sodelovanja.

V žarišču dogodkov

Konferenca o nacističnih zločinih. — V Varšavi se je končala mednarodna konferenca izvedencev za odkrivanje in preganjanje hitlerjevskih zločinov. Sklenili so, da morajo poljski, jugoslovanski, sovjetski, češkoslovanski, bolgarski, romunski, madžarski in vzhodnonemški organi za preganjanje nacističnih zločinov tesneje sodelovati ter da hitlerjevski zločini ne smejo zastarati.

Simpozij o Marxovem Kapitalu. — V Beogradu so pripravili znanstveni simpozij pod naslovom »Marxov Kapital in socialistična preobrazba sodobnega sveta«. Simpozij je odprl razpravo o mnogih vprašanjih sodobne marksistične teorije in socialistične prakse. Mimo referatov je bila zelo plodna tudi razprava, ki je vprašanja ostvetočila z različnih vidikov.

Neuspeli obisk socialistične internacionale v Grčiji. — Delegacija biroja socialistične internacionale pod vodstvom dr. Pittermana, ki je bila poslana v Grčijo, se je vrnila iz Aten. Potrdila je le vesti o kratenju človeških pravic v Grčiji; kaj novega ni uspela izvedeti. Ugotovila je, da je bil šok zaradi vojaškega urada hud, da pa bo odpor proti režimu slej ko prej postopoma narasel.

Zahodni Nemci so za sestanek Kiesinger-Stoph. — O pred nekaj tedni rojenem predlogu za srečanje med zahodnonemskim kanclerjem Kiesingerjem in predsednikom vlade NDR Willyjem Stophom so svoje mnenje povedali tudi prebivalci Zahodne Nemčije. Inštitut za družbene vede v Bad Godesbergu je izvedel anketo in 74 odstotkov anketirancev se je izreklo za sestanek Kiesinger-Stoph.

Brown v Moskvi ni uspel. — Obisk britanskega zunanjega ministra Georga Browna v Moskvi ni zblížal stališč med obema državama. Državniki so le obdelali vrsto mednarodnih problemov, Brown pa je dejal, da njegova vlada podpira Izrael. Sovjetska zveza obožuje Izrael, da je povzročil sedanjo napetost na Bližnjem vzhodu in pravi, da ima ZAR pravico do obrambnih ukrepov.

Wilson bo obiskal de Gaulla. — V Parizu so sporočili, da bo britanski premier Harold Wilson obiskal 19. junija Pariz kot gost predsednika de Gaulla. Iz dobro obveščenih krogov se je zvedelo, da se bosta oba državnika pogovarjala o britanski zahtevi za sprejem Britanije v evropski skupni trg, o položaju na Srednjem vzhodu in o drugih vprašanjih.

Kdo je ubil Kennedyja? — Javni tožilec iz New Orleansa Jim Garrison, ki vodi preiskavo v zvezi z ubojem predsednika Kennedyja, je izjavil, da Kennedyja ni ubil Lee Harvey Oswald, temveč da so to storili nekdanji agenti centralne obveščevalne službe (CIA). V Nashvillu je neznaní oostrostrelec izstrelil pet krogel na Gordona Novela, materialno pričo v preiskavi.

Srednji vzhod: pozivi k miru. — Z vratolomno in nič manj nevarno naglico so se minuli teden vrstili dogodki na Srednjem vzhodu. Potem ko sta ZAR in Izrael ob meji razvrstila močne vojaške sile, je ZAR zaprla za plovo Akabski zaliv, izraelska vojska morska vrata. Izredno stanje so uvedle še Jordanija, Saudova Arabija in Sirija. Sovjetska zveza in ZDA pozivata k miru, ZAR pa prosi OZN za pomoč pri mirni rešitvi krize.

Vietnam: boji znotraj demilitarizirane cone. — Ameriški marinci in redne severnovietnamske sile bijejo boje znotraj južne polovice nekdanje demilitarizirane cone. Severni Vietnamci streljajo po Američanih iz dobro utrjenih bunkerjev. Ameriška letala bombardirajo letališča severnovietnamskih sil, železniške naprave severno od Hanoia in stanovanjska področja v središču in predmestjih Hanoia.

Britanski politiki ponujajo Kitajcem pogajanja. — Vlada velike Britanije je predlagala LR Kitajski, naj bi se pogajali o vprašanjih, ki zanimajo obe državi; odnosi med njima so se namreč v zadnjem času zaostri. Kitajci protestirajo zaradi dogodkov v Hongkongu, britanska vlada pa protestira zaradi zahteve kitajske vlade, da je treba v 48 urah zapreti britanski konzulat v Šanghaju.

K pisanju me je pobudila pretekla razprava v zvezni skupščini o spremembah zakona o pokojninskem zavarovanju, zlasti o revalorizaciji pokojnin v letošnjem letu.

Vsi borci smo toplo pozdravili številne izjave naših voditeljev in razprave na sestankih različnih forumov naših družbeno političnih organizacij, ZK, SZDL, ZZZ in drugih. Na temelju vsega tega lahko sklepamo, da je treba učinkovitejše reševanju vprašanj borcev v bodoče posvetiti največjo skrb in prizadevanje.

Ne dalje od spodbudnih izjav

nost vseh, ki so za to poklicani, torej tudi državnih upravnih organov, bodisi na ravni federacije, republike ali občine, seveda poleg vseh političnih faktorjev, ki lahko sprožijo številne pobude v tem smislu.

Če zasledujemo vse, kar je napisano in izrečeno z namenom konkretnega ukrepanja za reševanje vprašanj borcev, se nam v letošnjem letu odpira zelo ugodna perspektiva za reševanje stanovanjskega problema. O tem, koliko sredstev in kakšni predlogi obstajajo, lahko beremo v časopisih in tudi naše glasilo je že večkrat poročalo o tem.

Moj namen je obravnavati vprašanje pokojnin in njihove revalorizacije v leto 1967. Ne mislim razpravljati o tem vprašanju s stališča njegove sedanje pozitivne ureditve, ki je določena v novem zakonu o pokojninskem zavarovanju, ki pa se ga žal ne držimo, vsaj sprito dejstva, da je že skoraj minilo pol leta, pa še ni dokončno določen odstotek za revalorizacijo, da o izplačilu teh zneskov upokojencem sploh ne govorimo. Zavod za socialno zavarovanje so sami izjavili, da do izplačila ne bo prišlo prej kot v drugi polovici leta z izjemo akontacij, ki so že izplačane določeni kategoriji upokojencev.

Zal, moram to ugotovitev zabeležiti s kančkom »črnega humora«, da bodo do takrat že mnogi naši tovariši upokojenci umrli in tako privarčevali znatne zneske svojim še živim tovarišem in s tem olajšali finančne težave zavodov.

ŽIVLJENJE IN DELO NAŠIH ORGANIZACIJ

Pohod planincev PTT po poteh partizanskih kurirjev na Lokve

V zadnji številki »TV-15« smo poročali o sklepu PTT podjetij Slovenije o prevzemu pokroviteljstva nad nekdanjimi kurirji in vezisti iz Slovenije. Svečanost prevzema pokroviteljstva bo 17. junija na Lokvah. PTT podjetja so se domenila, da bodo v počastitev prevzema pokroviteljstva priredili pohod PTT delavcev-planincev, kurirjev in vezistov z mariborskega Pohorja na Lokve.

Nekdanji partizanski kurirji in vezisti bodo s planinci PTT krenili iz Maribora v soboto, 3. junija. Z Osankarice bodo šli mimo Rogle in Ribniške koče do partizanskega doma pod Malo Kopo, kjer bodo prenočili. Naslednjega dne bo večja slovesnost v Slovenj Gradcu. Po pronočevanju na Paškem-Kozjaku bodo šli kurirji in planinci mimo Frankolovega v Sentjur pri Celju, kjer bodo med večjo slovesnostjo pri spomeniku NOB položili vence. V torek bodo na Bohorju, naslednjega dne pa že na Gorjancih, kamor bodo prispeli skozi Brestanico in Kostanjevico. V četrtek bo večja svečanost v Črnomlju. V Občini na Dolenjskem pa bo planinska skupina PTT Novo mesto predala statetno palico planincem iz Ljubljane; tu bodo tudi počastili spomin padlih kurirjev TV 15. V petek se bodo povzpeli na Kočevski Rog, si ogledali

Bazo 20. Kraljev Kamen ter odšli na zgodovinski Pugalj. Prenočili bodo na Turjaku. V soboto bodo pohodniki preko Kureškega, Iške vasi in Urha prišli v Ljubljano, kjer se bodo poklonili spomniku padlih PTT delavcev. Po prosti noči bodo vzeli pot pod noge vse do Poljan nad Škofjo Loko in naslednjega dne popoldne bodo že v Železnikih, kjer bo na glavnem trgu večja slovesnost. V sredo bodo preko Ratitovca prišli na Petrovo brdo,

kjer bo planinska skupina Kranj predala statetno palico planinski skupini Nova Gorica. V četrtek bodo obiskali najvišji spomenik NOB na Poreznu, v Cerknem pa se bodo udeležili slovesnosti pri spomeniku NOB in položili vence. Preostanek in zadnji dan pohoda bodo prehodili pot od Bevkovega vrha mimo bolnice Pavla in Predmeje na Lokve. Tam bodo izročili statetno palico na svečanem zasedanju delavskega sveta združenega podjetja PTT.

Upravičena zamisel

Na zadnji seji komisije za interniranje in deportiranje pri občinskem združenju borcev NOV na Jesenicah so med drugim razpravljali tudi o tem, da bi v tem letu dali poudarka streljanju talcev na Gorenjskem in pa organiziranju mladinskega tekmovanja »Kaj veš, kaj znaš« na temotiko o nacističnih koncentracijskih taboriščih.

Leta 1942, torej pred 25 leti, je bilo leto, ko so nacisti najbolj množično streljali talce na Gorenjskem. To leto je bilo najbolj krvavo in prav tati iz sedanje jeseniške

občine so občutili ves bes nemških krvnikov. Streljanje velikega števila ljudi v Mostah pri Zirovnici, na Hrušicih ter drugod so veliki plakati oznanjali našemu ljudstvu. Na teh plakatih je bilo tudi 50 talcev, ki naj bi bili ustreljeni zaradi atentata na mladinskega taborišča »Kaj veš, kaj znaš« sredi Jesenic, okoli poldeve, ustrelili drzen partizan. Ti talci sicer niso bili ustreljeni, ampak odpelani v Mauthausen, od koder se s izjemo enega ni vrnil nihče.

Komisija ima namen, da v sodelovanju z tehničnim muzejem Zelenarje pripravi v začetku septembra razstavo, ki bo prikazovala obdobje, ko je nacisti brez usmiljenja pobijali naše ljudi. Ohranjeni so vsi plakati, slike in podatki o talcih in ekspanzi, ki spominjajo na to dobo. Razstava bo gotovo zanimala vse naše ljudi, še posebno mlajšo generacijo, ki je seznanjena s tem le po pripovedovanju starejših ljudi.

Komisija namerava v tem letu organizirati tudi mladinsko tekmovanje »Kaj veš, kaj znaš« na temotiko o nacističnih koncentracijskih taboriščih, kar bo gotovo deležno velikega zanimanja. Pogovorili se bodo s šolskimi vodstvi in mladinskimi komiteji ter drugimi prosvetnimi delavci, tako da bo pri tem sodeloval čimvečji krog ljudi. Tekmovanje naj bi zajelo vse višje razrede osnovnih šol v občini. Pripravi se, da bo odziv dober in da bi še kasneje to izvedlo tudi v republiškem merilu.

Srečanje internirancev naše občine, ki lansko leto zaradi tehničnih ovir ni bilo izvedeno, bodo skušali letos organizirati na Hrušici, kot je bilo lansko leto v programu.

Končno so člani komisije še govorili o obiskih koncentracijskih taborišč Auschwitz, Flossenbürg in Mauthausen, katerih se je udeležilo 28 bivših internirancev in njihovih svojcev iz jeseniške občine. Obiski, ki so nadse dobo uspešni, so ustvarili medsebojno povezanost teh ljudi. Mnenja pa so, da bi morali omogočiti naši mladini, da sama spozna vse strahote nacizma.

SREČKA SORLI

Republiško tekmovanje v balinanju

V Ljubljani je Zveza za šport in rekreacijo invalidov Slovenije priredila republiško tekmovanje v balinanju. Srečanje je bilo 21. maja 1967 na dvosteznem balnišču športnega kluba »Invalidi« v Ljubljani. Čeprav bi se morali tekmovanja udeležiti tudi balinisti invalidi iz Kopra, Postojne, Maribora, Noviga, Trzinca in Jesenice, se ga niso udeležili, niti se niso opravičili. Tako so prišle samo balinarske ekipe iz Nove Gorice, Kranja in Ljubljane. Tekme so bile borbene in tudi tehnično na višini. Odigrane so bile tri tekme po mednarodnih pravilih. Prvo mesto je osvojila Ljubljana, sledi ji Nova Gorica, zadnje mesto pa je zasedel Kranj. Zmagovalec je prejel spominsko plaketo predsednika Mira Vesela, ostali pa so prejeli diplome. Slaba udeležba tega republiškega prvenstva morda kaže na pomanjkanje finančnih sredstev v društvih; ta problem je zadnje čase zajel dosedanj živahnost športno dejavnost. Res pa je tudi, da za invalidski šport ušna zanimanja. Mnogo več uspešnih tekmovanj bi lahko priredili, če bi bilo med invalidi samimi več zanimanja.

Vinko Boveon

UDELEŽENCI REPUBLIŠKEGA TEKMOVANJA V BALINANJU

ŠPORTNO PRIJATELJSTVO ZAGREB: REKA: LJUBLJANA

Ze osmo leto veže športnike invalidne iz Zagreba, Reke in Ljubljane pristrano športno tovarštvo. Pred nekaj dnevi so Ljubljančani zopet priredili športno tekmovanje med ekipami prijateljskih mest v balinanju, kegljanju, šahu in streljanju. Tekmovanje, med invalidi športniki zelo priljubljeno, so priredili v počastitev osvoboditve Zagreba, Reke in Ljubljane. Ekipa se so pomerile v Domžalah. Lepo in moderno urejeni športni objekti, predvsem širistezna kegljaška steza, so tekmovalce zelo navdušili.

V tekmovalni disciplini balinanje so v reški ekipi sodelovali tudi mojstri balinanja z evropskega prvenstva v balinanju. Kljub temu so Ljubljančani zmagali, kar pripisujejo svoji tehnični odlični in celoviti igri. Rečani so bili drugi, Zagrebčani pa tretji.

Pričakovali smo, da bodo Ljubljanski kegljaši zasedli vsaj drugo mesto. Toda močno so razočarali, predvsem zaradi neprizadevnosti nekaterih članov ekipe. Zagrebška ekipa je z lahka osvojila najvišji naslov, sledijo pa jim reški tekmovalci.

Tudi pri šahistih smo pričakovali boljši izid; celo prvega mesta smo se nadejali, saj je Ljubljanska ekipa nastopila v najboljši sestavi. Toda Zagrebčani so takoj v začetku zaigrali bolj premišljeno in zasedli prvo mesto, drugi pa so bili Ljubljančani.

Strelske ekipe, ki so prav tako kot kegljaši tekmovali po propozicijah invalidnosti, so se pomerile v tovarni Induplati - Jarše v lepo urejeni strelski sobi. Ljubljanski tekmovalci so v hudi konkurenci, kljub visoki povprečni starosti strelcev, zasedli prvo mesto. Zagrebčani so bili drugi, Rečani pa tretji. Isti timi smo se zabeležili tudi v skupnem plasmaju tekmovalcev ekip.

Tekmovanje v Domžalah je bilo že osmo po vrsti, prirejeno v domačinski občini. Prihodnje leto bodo tovrstno tekmovanje priredili Rečani.

V. Boveon

Zelim obravnavati ta problem s stališča vseh upokojencev in zlasti borcev, ker vidim za to globoke humane vzroke, ki terjajo bolj učinkovito in hitrejšo ukrepanje ter večje razumevanje pristojnih upravnih organov, ki se poslužujejo različnih statističnih podatkov in z njimi dokazujejo svoja stališča in predloge v skupščini, ko se odloča o naravnost golih življenjskih problemih upokojencev in njihovih sorodstev v pretekli vojni.

Znano je, da so višine pokojnin večine borcev, zlasti še tistih, ki so že prej upokojeni, po sili zakona na meji življenjskega minimuma.

O vsem tem naj bi presodili sociologi, socialni delavci, ekonomisti in statistiki ter drugi za to poklicani strokovnjaki. S svoje strani jim priporočam, naj raziščejo, kako je moč živeti s 50—70 tisoč S-dinarji in v dosti primerih še manj na mesec in naj ne operirajo naši upravniki organi, pristojni za reševanje teh vprašanj, le zgolj s suhimi statističnimi podatki, ki v večini primerov ne kažejo nič, ali vsaj bore malo. Tu mislim predvsem na metodologijo dela pri izračunavanju statističnih kazalcev ter prikazovanju dejstev in na nerealna povprečja, s katerimi izkazujejo različne spremembe v življenjski ravni občanov. Ob stajajo še druge metode za izkazovanje vsega tega, ki so bolj realne in ki jih gotovo dobro poznajo.

Priče smo, vsaj v Sloveniji, da se določen del prebivalstva hitro in znatno bogati; morda je to le majhen del in morda je to tudi pozitivno.

Povsod človek lahko vidi nove stanovanjske hiše (vile), počitniške hišice (hiše) in lepe avtomobile, poznam družine, ki ji imajo celo več, mogoče so si ti ljudje pridobili vse to s svojim delom, verjetno pa za mnoge to ne drži. Na drugi strani pa imamo številne upokojene borce, ki objektivno in subjektivno ne morejo za izboljšanje svojega obstoja storiti nič več, kot

čakati na svoje pokojnine in vsakoletne revalorizacije, o katerih se potem neskončno razpravlja in odlaga rešitev tega življenjskega pomembnega vprašanja za vse prizadete.

Tovariš Djunov v svoji razpravi v skupščini, ko je govoril o ukrepih, ki so sprejeti za upokojece ob reformi, med drugim pravi: »Takšnega nadomestila niso dobili aktivno zaposleni, ampak so se mnogim osebnim dohodkom skrajša celo zmanjšali in je tako družbena skupnost takoj ob začetku izvajanja reforme zagotovila upokojencem znatno (klicaj) nadomestilo za povečane življenjske stroške.« (Delo, 10. V. 1967)

Prvi del njegove izjave ima zelo mala zveza z upokojenci in s cilji naše reforme; številni funkcionarji so ob ujanjanju reforme večkrat izjavili, da reforma in njeni ukrepi ne smejo prizadejati življenjske ravni, zlasti ne tistih, ki objektivno ne morejo več odločati o svojem položaju — upokojencev. Druga dela njegove izjave, kjer je uporabil besedo »znatno«, pa ne bi hotel komentirati.

Tudi izjave nekaterih poslancev so dvomljive, posebno tiste, ki trdi, da je bil zakon sprejet nekako v nasprotju z mnenjem večine poslancev. Zakaj pa potem glasujejo proti svojemu predstavlja nekakšno iskanje »perpetuum mobile« naše družbe in predvidevajo tudi druge možnosti za ukrepanje v takih primerih. Podobne in druge izjave »post festum« niso na mestu in je njihova resnost zelo problematična. Pravici na ljubo moram ugotoviti tudi resno zavzemanje nekaterih, kot je to bil tovariš Has in drugi, ki je razpravljal tudi s stališča priporočili in mnenj najvišjega foruma naše borbene organizacije, kar pa je žal pri nekaterih naletelo na gluha ušesa.

Naj končam svoje kratko razpravljanje o tem vprašanju, ki predstavlja nekakšno iskanje »perpetuum mobile« naše družbe in izrazim željo, da se izjave čimprej uskladijo s prakso, kajti le-ta je merilo in dokaz dobre volje tistih, ki naj obetajoče izjave, deklaracije in priporočila spremenijo v dejanja.

Slovenski pregovor pravi: »Obljuba dela dolgo«.

IGOR KOSTJUKOVSKI

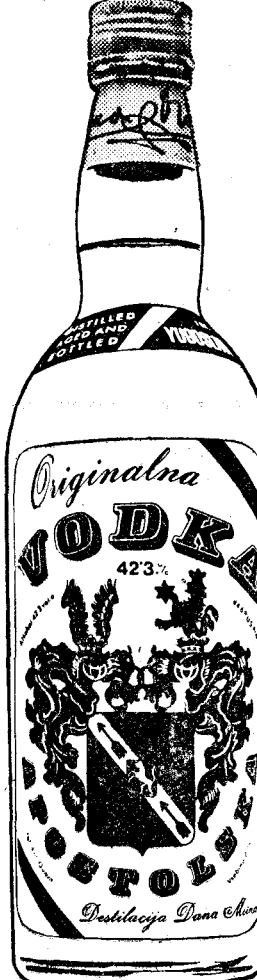

IZLET NA KOČEVSKO

21. maja je mladina doma Majda Šile iz Smihela pri Novem mestu odšla s 4 avtobusi na izlet, za katerega je bilo na začetku znano le ime: pot v neznanje. Toda ko so se nad Dvorom povzpeli v strmino Jame in Lašč, so že vedeli, da gre do v Kočevje in morda še kam drugam. In iz dvesto mladih grl se je razlegla partizanska pesem. Ze v Starem-togu so izletniki izvedeli za zgodovinski Pugalj, nato za kraj Cesto, rojstni kraj Tomšičeve brigade; kmalu nato so bili v Kočevju. Pred Seškovič domom jih je sprejel upravnik muzeja Petar Sober, ki je mnogo povedal o borbeni preteklosti Kočevske. In že je bilo treba naprej: Stara cerkev, Lužine, Rakitnica, Jelendol, Grčarice. Kmalu so bili izletniki na cilju: v Jelenovem žlebu. Tovariš Sober je tudi tod opisal zmago partizanov nad italijansko vojsko. Na jasi v naselju so mladi imeli piknik in spet je zadonela partizanska pesem. Preko Ribnice so se izletniki vrnili domov.

Učo

Za sodoben okus.....

DESTILACIJA »DANA« MIRNA NA DOLENJSKEM

Ob tabornem ognju

čakati na svoje pokojnine in vsakoletne revalorizacije, o katerih se potem neskončno razpravlja in odlaga rešitev tega življenjskega pomembnega vprašanja za vse prizadete.

Tovariš Djunov v svoji razpravi v skupščini, ko je govoril o ukrepih, ki so sprejeti za upokojece ob reformi, med drugim pravi: »Takšnega nadomestila niso dobili aktivno zaposleni, ampak so se mnogim osebnim dohodkom skrajša celo zmanjšali in je tako družbena skupnost takoj ob začetku izvajanja reforme zagotovila upokojencem znatno (klicaj) nadomestilo za povečane življenjske stroške.« (Delo, 10. V. 1967)

Prvi del njegove izjave ima zelo mala zveza z upokojenci in s cilji naše reforme; številni funkcionarji so ob ujanjanju reforme večkrat izjavili, da reforma in njeni ukrepi ne smejo prizadejati življenjske ravni, zlasti ne tistih, ki objektivno ne morejo več odločati o svojem položaju — upokojencev. Druga dela njegove izjave, kjer je uporabil besedo »znatno«, pa ne bi hotel komentirati.

Tudi izjave nekaterih poslancev so dvomljive, posebno tiste, ki trdi, da je bil zakon sprejet nekako v nasprotju z mnenjem večine poslancev. Zakaj pa potem glasujejo proti svojemu predstavlja nekakšno iskanje »perpetuum mobile« naše družbe in predvidevajo tudi druge možnosti za ukrepanje v takih primerih. Podobne in druge izjave »post festum« niso na mestu in je njihova resnost zelo problematična. Pravici na ljubo moram ugotoviti tudi resno zavzemanje nekaterih, kot je to bil tovariš Has in drugi, ki je razpravljal tudi s stališča priporočili in mnenj najvišjega foruma naše borbene organizacije, kar pa je žal pri nekaterih naletelo na gluha ušesa.

Naj končam svoje kratko razpravljanje o tem vprašanju, ki predstavlja nekakšno iskanje »perpetuum mobile« naše družbe in izrazim željo, da se izjave čimprej uskladijo s prakso, kajti le-ta je merilo in dokaz dobre volje tistih, ki naj obetajoče izjave, deklaracije in priporočila spremenijo v dejanja.

Slovenski pregovor pravi: »Obljuba dela dolgo«.

IGOR KOSTJUKOVSKI

Predlog sklepov CK ZKJ o aktualnih problemih borcev NOV

(Nadaljevanje s 1. strani)

odnos se je sem ter tja pokazal tudi v posameznih sestavkih v tisku kakor tudi v javnih izjavah in ravnanjih posameznikov. To povzroča povsem upravičeno nezadovoljstvo in ogorčenost ne samo udeležencev NOV, marveč tudi drugih občanov.

Omenjenim birokratskim in malomeščanskim stališčem ustreza tudi neupravičeno razvrščanje ljudi na stare in mlade, to pa objektivno vodi do nasprotij med njimi. Izvršni komite poudarja, da je pri družbenopolitičnem sodelovanju škodljiva vsakršna delitev na stare in mlade. Bistvo ni taka delitev, marveč v tem, koliko posameznik progresivno gleda in progresivno deluje v sodobnih družbenih okoliščinah.

Izraženo je bilo mnenje, da se včasih upravičene zahteve za normalno obnovo in pomladitev političnih in drugih teles pojmujejo precej ozko in pristansko. Zato v posameznih vodstvih družbenopolitičnih organizacij, v posameznih predstavniških in samoupravnih telesih skorajda ni več uglednih borcev; to tudi tedaj, ko gre za ljudi, ki so sposobni in pripravljeni, da aktivno delajo in se dosledno bojujejo za samoupravljavsko smer družbenega razvoja, uživajo pa tudi velik politični ugled. Taka stališča niso upravičena in jih CK ZKJ ne more podpirati. Jasno je, da političnega sodelovanja udeležencev NOV ne dosegamo samo s tem, da jih izvolimo v posamezna politična telesa, temveč predvsem s široko in javno družbenopolitično akcijo. Borci NOV morajo podpirati usmeritev k normalnemu obnavljanju političnih vodstev z mlajšimi kadri ter jim pomagati pri delu, podobno kot so mlajši politični kadri navezani na to, da uporabljajo njihove bogate politične izkušnje.

Ugotavljamo, da se manjše številce sicer zaslužnih udeležencev NOV težavneje uveljavlja v

današnjih zapletenih okoliščinah družbenega razvoja in ne gre v korak s časom. Posamezniki med njimi se s težavo vključujejo v procese demokratizacije družbenega življenja; z enostranskim poudarjanjem zaslug iz revolucije izražajo neupravičeno kritično stališče glede uporabe načel delitve po uspehih dela; preveč se ukvarjajo s seboj in pritiskejajo, da bi se njihov položaj izboljšal na način, ki ne ustreza naravi našega sistema in samoupravnim družbenim normam. Zveza komunistov in Zveza združenj borcev sta dolžni pomagati tem tovarišem, da se aktivneje vključijo v tokove političnega življenja in najdejo svoje pravo mesto v sodobnih družbenih dogodkih.

Imamo primere, čeprav so redkejši, da posamezni borci NOV s svojim ravnanjem delujejo destruktivno, da s konservativno-birokratskih stališč nasprotujejo uresničevanju politične linije ZKJ, da s svojim nenačelnim in kritizerskim vedenjem dovoljujejo, da se okoli njih zbirajo birokratski in malomeščanski elementi. Zaradi delovanja takih posameznikov se je ponekod začela rušiti politična in akcijska enotnost v organizacijah Zveze borcev. Zveza komunistov ne more dovoljati vedenja takih posameznikov.

Imamo velike možnosti, da se še bolj izrazita aktivna navzočnost in koristen vpliv borcev v vsem našem samoupravnem mehanizmu povsod, kjer se ustvarja javno mnenje in izvaja progresivna družbena akcija. Zato je nujno, da čimveč borcev NOV po svojih možnostih dobi mesto v samoupravnih organih, komisijah, aktivih in drugih oblikah delovanja Zveze komunistov, v aktivnostih Socialistične zveze in drugih družbenih organizacij. Zlasti med upokojenimi oficirji so ljudje z velikimi političnimi in revolucionarnimi izkušnjami, ki lahko uspešno delajo na različnih področjih družbenopolitične dejavnosti.

Izkušnje kažejo, da se moramo v prihodnje izogibati lahke predčasne upokojitve udeležencev NOV. Ko zahtevamo objektivne potrebe nekaterih služb (JLA, organi uprave in drugi) predčasno upokojitev nekaterih zaposlenih, morajo te službe pravočasno organizirano poseči vmes, da se ti ljudje prekvalificirajo in usposobijo za ustrezne poklice.

II

Centralni komite ZKJ ugotavlja, da smo socialne in zdravstvene probleme udeležencev NOV v minulem obdobju reševali v skladu s splošnim razvojem in materialnimi možnostmi družbe. Ugodnosti, ki smo jih borcem dajali v socialni in delovni zakonodaji, niso pomenile privilegija, marveč izenačevanje življenjskih razmer udeležencev NOV z drugimi delovnimi ljudmi. To je bila obveznost in dolga družbene skupnosti do tistih, ki so sodelovali pri ustvarjanju in razvoju jugoslovanske socialistične skupnosti. Pri tem smo posvečali posebno pozornost varstvu vojaških vojnih invalidov, materialni preskrbi družin padlih borcev in šolanju otrok padlih borcev, reševanju stanovanjskih problemov, zdravstvenemu varstvu ter ugodnostim v pokojninskem zavarovanju.

Ceprav smo v minulih dvajsetih letih dosegli znatne uspehe pri reševanju problemov v zvezi s pospeševanjem njihovega varstva, pa imamo danes velike socialne probleme, bodisi da so to stara, ne dovolj rešena vprašanja, bodisi da je to rezultat sodobnih gibanj v naši družbi ter močno spremenjene starostne strukture udeležencev NOV. V okoliščinah, ko je družba doslej določeno materialno osnovno in ko raste življenjska raven občanov, se ti socialni problemi izražajo tudi kot moralni in etični problemi družbe.

V zadnjih nekaj letih so se začeli izraziteje pojavljati in deloma tudi zaostrovati problemi nekaterih skupin borcev narodnoosvobodilne vojne. Med činitelji, ki so v nekem smislu objektivni pogoji za to, je tudi dejstvo, da je minilo že več kot dvajset let po koncu vojne, posledica tega pa so številnejše upokojitve borcev. Nekaj udeležencev NOV je bilo predčasno upokojenih tudi zaradi skrčenja in pomladitve kadra v JLA.

V zadnjem času je bilo nekaj borcev upokojenih sprico reorganizacije organov za notranje zadeve, odprave okrajav in zmanjšanja števila občin. K temu moramo prišteti še učinkovanje sistema rotacije, omejitve ponovne izvolitve funkcionarjev kot tudi splošno smer, da se omeji profesionalizem v družbenopolitičnih organizacijah. Omenjenim dejstvom se pridružujejo težave pri zaposlovanju zlasti v zadnjih dveh letih, dalje nihanja pri gibanju in ravni življenjskega standarda borcev NOV, še nereseni stanovanjski problemi, nepopolna zakonodaja, ki ureja vprašanje borcev itn.

Centralni komite ZKJ upošteva moralne obveznosti, ki jih ima skupnost do udeležencev NOV, ter načela, po katerih smo do zdaj zagotavljali varstvo borcev in invalidov, sodi pa, da je treba obstoječe pravice borcev ohraniti tudi v sedanjih družbenih procesih, da je treba

varstvo borcev še naprej razvijati in pospeševati v skladu z gospodarskim razvojem države in naraščanjem življenjske ravni prebivalstva.

Centralni komite ZKJ posebej poudarja, da je treba ohraniti realno vrednost pokojnin, invalidnin in invalidskih dodatkov, to pa je mogoče zagotoviti z njihovo ustrezno valorizacijo v skladu s povečanjem življenjskih stroškov.

Glede na zelo pozitivne dosežke gospodarske in družbene reforme, katere zunanji izraz je povečanje realnih osebnih dohodkov v zadnjih dveh letih, bi se morali čimprej lotiti priprave, da se deloma povišajo realne pokojnine in invalidski prejemki. Pri tem moramo posvetiti posebno pozornost prej upokojenim osebam, katerih pokojnine precej zaostajajo za novjšimi.

Z dosedanjimi napori vse družbene skupnosti smo za največji del udeležencev NOV rešili stanovanjsko vprašanje. Toda imamo še nekaj borcev, ki jim bo treba urediti ta problem. Da bi te probleme rešili, so potrebni skupni in združeni napori vseh družbenih činiteljev. Centralni komite ZKJ priporoča zvezni skupščini in zveznemu izvršnemu svetu, predstavniškim telesom socialističnih republik in drugih družbenopolitičnih skupnosti kot tudi delovnim organizacijam, naj store ustrezne ukrepe, da se zagotove sredstva in pogoji, ob katerih bo mogoče te probleme čimhitreje rešiti v duhu že obstoječih meril in sprejete politike.

Centralni komite ZKJ ima za neupravičeno in nedopustno, da ugodnejše možnosti za upokojitev udeležencev NOV izkorišča posamezne delovne organizacije, zato da bi rešile svoje probleme v zvezi z presežno delovno silo. Ugodnosti v pokojninskem zakonu so namenjene izključno borcem, ki so pozneje sklenili delovno razmerje, ali pa zaradi slabšega zdravja in zmanjšane delovne sposobnosti ne morejo doseči polne delovne dobe.

Začasni zastoj pri zaposlovanju, ki je nastal ob gospodarski in družbeni reformi, ali pa sprico ostre smeri za racionalnost poslovanja, ne sme vplivati na napore, da bi polskali najboljše rešitve, ki naj v okviru naših odnosov v gospodarstvu in družbi olajšajo zaposlitev predčasno upokojenih oficirjev. Ne moremo se zadovoljiti s tem, češ da imajo zagotovljen obstanek, saj je to tudi sicer samo po sebi zelo relativno, ker gre za mlajše ljudi. Poleg tega pa delo ni samo ekonomska, marveč tudi družbena potreba. Za zaposlitev predčasno upokojenih oficirjev

je zainteresirana tudi družba, ekonomsko in moralno.

Centralni komite ZKJ je prepričan, da se problemi borcev morajo in morejo uspešno reševati v skladu z decentralizacijo in integracijskimi procesi naše samoupravne družbe. Federacija mora še naprej zagotavljati pravice borcev z zakonsko ureditvijo, toda nujno je potrebno, da pri urejanju problemov borcev vse bolj narašča tudi vloga socialističnih republik in komun ter drugih družbenopolitičnih skupnosti v skladu v njihovim mestom in vlogi v našem družbenem sistemu.

Socialni problemi udeležencev NOV so zelo različni in jih ni mogoče uspešno reševati samo na temelju enotnih meril in predpisov federacije. Zato je nujno konkretno in posamezno reševati te probleme. Tak način reševanja socialnih problemov v zvezi z varstvom borcev ter nadaljnje razvijanje tega varstva zlasti v okviru vsake občine terja večje in širše sodelovanje republik in komun. Ustrezni organi komune morajo imeti stalen in popoln vpogled v gibanje socialnih problemov udeležencev NOV na svojem območju. Da bi učinkoviteje in pravočasno reševali te probleme socialnega varstva, bi morali ugotoviti, kakšne so možnosti, da pri organizacijah ZZB NOV ustanovimo sklade, katerih sredstva bi bila namenjena za te potrebe.

Centralni komite ZKJ misli, da se je treba ob čimhitrejšem in boljšem reševanju problemov borcev najodločneje upirati različnim neupravičenim zahtevam materialne narave, ki jih postavljajo posamezniki ali skupine, ne da bi pri tem upoštevali gospodarske možnosti države, odnose v družbi, udeležbo vsakega posameznika in skupin pri socialistični graditvi države.

Glede na zapletenost in aktualnost neresenih vprašanj in glede na potrebo stalnih skrbri in naporov, da celotna družbena skupnost pospešuje varstvo borcev, misli centralni komite ZKJ, da je treba pri vseh predstavniških telesih, od federacije do občine, ustanoviti avtoritativna stalna telesa. Ta bi spremljala in proučevala stanje in probleme varstva borcev ter dajala predstaviškim organom predloge za njih reševanje.

Centralni komite ZKJ opozarja, naj vsa vodstva in organizacije ZKJ proučuje stanje in aktualne probleme borcev NOV, tako vprašanja, ki izvirajo iz družbenopolitične preobrazbe in obravnavanja borcev v družbi kakor tudi druge probleme. Obenem morajo začeti ustrezno politično akcijo, s katero bi poiskali oblike in načine, da bi močnejše politično angažiramo borce NOV. To še toliko bolj, ker smo v procesu intenzivnih tekočih revolucionarnih preobrazb, ko so revolucionarne izkušnje in moralnopolitični ugled borcev NOV zelo dragoceni in nujni zaradi nadaljnega koristnega vpliva borcev na progresivna gibanja v naši družbi.

Beograd, maja 1967

MLADINA SLOVENIJE PROSLAVILA 30-LETNICO USTANOVITVE KPS IN PRAZNIK MLADOSTI

Prisrčno srečanje borcev in mladine na Čebinah in Vrheh

Mladina iz skorajda vse Slovenije, od Maribora do Nove Gorice ter od Velenja do Metlike, je skupaj z borci in delovnimi ljudmi rudarskih revirjev in Savinjske doline nadvse dostojno proslavila z akcijo uredništva slovenskega tednika »Mladina« — POHOD NA ČEBINE — 30-letnico ustanovnega kongresa Komunistične partije Slovenije in praznik mladosti.

Mladinci, taborniki, člani družin počitniške zveze, pripadniki Jugoslovanske ljudske armade ter borci in aktivisti so v soboto popoldan in v nedeljo zjutraj, 20. in 21. maja, odšli iz Trbovelj, Zagorja ob Savi, Zalcia in Hrastnika v partizanskem maršu na Čebine do Barličeve domačije, kjer je bil pred tridesetimi leti ustanovni kongres Komunistične partije Slovenije, nato pa so nadaljevali pot na Vrhe. Tam je bila 1938. leta pokrajinska partijska konferenca, ki se je udeležil tudi tovariš Tito, julija 1941. leta pa je bila na Vrheh ustanovljena prva Revirska partizanska četa. Prvi udeleženci pohoda so prišli v Trbovlje že v soboto, 20. maja, popoldan; bili so to taborniki XI. slovenske narodnoosvobodilne udarne brigade »Miloša Zidanskega« iz Maribora, ki so se tudi prvi prijavili za pohod in tudi sicer zgledno skrbijo za obujanje tradicij narodnoosvobodilnega boja.

Udeleženci pohoda so v soboto, 20. maja, zvečer postavili na Vrheh šotore, nato pa so se zbrali ob tabornih ognjih, kjer so jim borci pripovedovali spomine na čase narodnoosvobodilnega boja; odkrili so jim precejšen del naše, slovenske zgodovine. Novinarji tednika »Mladina« pa so pripravili zvečer na Vrheh tudi priložnostni program, v katerem so prikazali nastanek in rast KPS ter Zveze komunistov Slovenije in pa slavno razdobje narodnoosvobodilnega boja.

Akcijo POHOD NA ČEBINE, s katero se je slovenska mladina dostojno vključila v praznovanje jubileja KPS in s katero je želel slovenski mladinski tednik »Mladina« poživiti obujanje partizanskih tradicij ter spodbuditi mlade za obisk znanih krajev iz časov ljudske revolucije in narodnoosvobodilne borbe ter pisanje spominov in dogodkov, so zaključili v nedeljo dopoldne. Na Vrheh se je zbralo več tisoč mladincev in mladink iz vseh krajev Slovenije, borci in delovni ljudje iz revirja in Savinjske doline, ter številni gostje, med katerimi so bili Miha Marinko, član predsedstva CK ZKJ ter organizator in udeleženec ustanovnega kongresa KPS na Čebinah, Marjan Orožen, član CK ZKJ in sekretar področnega komiteja ZK za Zasavje, Janez Kocijancič, predsednik CK ZMS in drugi.

Nekaj po deseti uri se je začela osrednja slovesnost v okviru akcije POHOD NA ČEBINE pred Domom revirskih in savinjskih borcev NOV na Vrheh. Prvoborec in narodni heroj Anton Vratnjar-Antonesko je govoril o revolucionarnem delavskem gibanju v revirjih pred in med vojno ter o napredku, ki ga je doseglo to področje v zadnjih dvajsetih letih. Govoril je tudi Nace Borštnar, odgovorni urednik mladinskega tednika »Mladina«. Podčrtal je, da se z akcijo POHOD NA ČEBINE slovenska mladina dostojno vključuje v praznovanje 30-letnice ustanovitve KPS.

»Ni slučaj, da je slovenski mladinski tednik »Mladina« dal pobudo za pohod na Čebine prav za 20. in 21. maj. Na pot, polno spominov, smo odšli v tednu mladosti, ki ga tudi posvečamo obujanju tradicij, partizanskih bojev in predvojnega delovanja revolucionarjev. Čebine in Vrhe nista več neznan zaselka. Barličeva domačija, fotografijo katere so objavili vsi časniki, zdaj vsi poznajo. Tudi mladina!

Pred meseci smo se oddaljili, da skupaj z revirskimi borci in zasavskimi mladinci in mladinkami povabimo mladino iz vse Slovenije, naj se udeleži pohoda na Čebine in Vrhe. Veliko se jih je odzvalo vabilu in prehodilo več deset kilometrov dolgo pot iz revirjev in Savinjske doline do kraja, kjer je bila 1938. leta pokrajinska partijska konferenca, ki se je udeležil tudi tovariš Tito.

Prepričani smo, da bodo našo pobudo prevzeli v mnogih mladinskih aktivih in organizirali podobne pohode, na katerih bodo kdaj pa kdaj odkrili kakšen drobec, še nepoznan, iz zgodovine NOB ali iz časov boja KP v predvojni Jugoslaviji.

Vse, kar se je zgodilo v minulih tridesetih letih, ne sme v pozabo. Na pohodih bodo mladinci in mladinke, počitničarji in taborniki, večkrat vzeli v roke svinčnike in opisali srečanja mladine in borcev, ki postajajo vedno bolj tradicionalna in prisrčna.

Godbi na pihala iz Trbovelj in Hrastnika, mladinski pevski zbor Vesna iz Zagorja ob Savi in recitatorji so zatem izvedli krajši priložnostni program. Nato pa se je nadaljevalo srečanje mladine, borcev in delovnih ljudi. Ko so se v popoldanskih urah v nedeljo, 21. maja, udeleženci POHODA NA ČEBINE vračali domov, so se enkrat spoznali rudarske revirje — Trbovlje, Hrastnik in Zagorje ob Savi, eno od najpomembnejših žarišč revolucionarnega delavskega gibanja v Sloveniji, prepričali pa so se lahko tudi o velikem napredku, ki so ga dosegli v revirjih v letih po drugi svetovni vojni.

Udeležencem POHODA NA ČEBINE IN VRHE ter udeležencem srečanja borcev, mladincev in delovnih ljudi na Vrheh bosta letošnji 20. in 21. maj ostala še dolgo v prijetnem spominu. Bilo je to prisrčno srečanje mladincev in borcev!

-M-

Razprava o zvišanju dodatka za zaposlene borce

Odbor za proučevanje zakonskih in drugih predlogov socialno-zdravstvenega zbora skupščine SK Slovenije je na svoji seji 24. maja razpravljaj tudi o predlogu sprememb zakona o dodatku zaposlenim udeležencem NOB.

Ta dodatek je bil uzakonjen v letu 1964. Takrat ga je prejelo 3850 upravičencev. V letu 1965 se je število upravičencev znižalo na 3720, a lansko leto že na 2610. Republiški dodatek je v letu 1964 znašal 45.000, v letu 1965 je bil zvišan na 59.000 in lani na 78.000 starih dinarjev.

Sprico tega, ker je po republiškem zakonu o tem dodatku določeno, da se ta dodatek prilagaja vsako leto povprečnim dohodkom kvalificiranega delavca, ki se nato povišajo za 25 %, je bil predložen temu odboru predlog za določeno spremembo tega zakona. Po tem predlogu je predvideno, da je osnova za priznavanje dodatka za borce še nadalje republiško povprečje osebnih dohodkov zaposlenih iz preteklega koledarskega leta, ki pa se poveča najmanj za toliko odstotkov, kot je v resoluciji ali v drugem ustreznem aktu skupščine SR Slovenije o izvajanju gospodarske politike predvideno, da se bodo v tekočem letu v SR Sloveniji povprečno povišali osebni dohodki zaposlenih.

V razpravi so udeleženci seje predvsem naglašali, da je treba za borčevski dodatek zagotoviti tolikšna proračunska sredstva, da bodo izplačila zajamčena v skladu s potrebami. Odbor je tudi sprejel priporočilo izvršnemu svetu, naj bi letošnje osnovo za ta dodatek, ki je lani znašala 78 tisoč starih dinarjev, zvišali najmanj v takem absolutnem znesku, kot je to storila Zveza, ki je lansko osnovo 55.000 starih dinarjev zvišala letos na 69.000 starih dinarjev.

Plenarna seja ZZB NOV v Mariboru

Obdobje dveh mesecev, ki sta minila od zadnje izredne konference, ko so se tri mestne občine združile ter je ZZB NOV dobila novo vodstvo, pomeni čas, ko med borci Maribora in okolice opazamo živahno dejavnost. Predvsem lahko to zatrdimo za nedavne volitve v skupščinske organe. Tudi nedavna spominska dneva — 27. april, 1. maj — sta pritegnila mnogo borcev. Na mnogih mariborskih šolah so borci obujali spomine na dneve, ko se je rodila OF.

Prav posebno razgibano dejavnost je bilo v zadnjem času opaziti pri delu novoizvoljenega odbora občinskega odbora ZZB v Mariboru. Prvo skupno sejo je odbor namenil konstituiranju: predsednik je narodni heroj Janez Hribar, podpredsednika Jože Gričar in Franc Markelj; izvolili so tudi predsednike in članke komisij. Poleg članov odbora so v posebnih komisijah tudi številni borci izven odbora. Na ta način bo uresničeno načelo, ki ga je na združitveni konferenci postavil predsednik Hribar: »Ne samo ožje predsedstvo ali izvoljeni odbor, vseh 150 delegatov odgovarja za delo naše organizacije v prihodnjih letih in le s skupnimi prizadevanji lahko dosežemo uspeh.«

2. plenarna seja odbora ZZB NOV v Mariboru je vodil predsednik Hribar. Na seji so razpravljali o bodočem spomeniku v Mariboru in o sklepih združitvene konference ter ostalih

zborovani in posvetovanj med borci.

Na številnih zborih občanov, pa tudi na nekaterih konferencah ZB je bilo slišati več kritičnih pripomb v zvezi z idejnim osnutkom bodočega spomenika revolucije v Mariboru. Razumljivo je, da je moral tudi občinski odbor zavzeti jasno stališče o tem vprašanju. Odbor je zato k razpravi povabil avtorja idejnega osnutka, akademskega kiparja Tihca in ing. arch. Kocmuta. Najprej je tovariš Kocmut pojasnil ves dosedanj postopek v zvezi s postavitvijo spomenika. »Odlučil sem se, da spomenik vsebinsko odpre navznoter in ne navzven,« je nato dejal tovariš Tihhec, ko je razlagal osnovne elemente spomenika. »Reliefi na notranjih stenah polobel bodo veličasten odraz revolucije, zunanji del obel polobel pa naj bi deloval prepričljivo v skladu z okolico.«

Drugi del seje je obsegal najbolj aktualna vprašanja v zvezi s sedanjim in bodočim delom organizacije ZZB. Komisija za sklepe, ki je bila izvoljena na združitveni konferenci pred dvema mesecema, je končala svoje delo in predložila plenurni sklepe in ugotovitve s konference in ostalih posvetovanj in zborovanih borcev. O točkah predloženih sklepov se je razvila živahna razprava. Sodeloval je tudi Janez Japelj kot zastopnik RO ZZB NOV Slovenije. Med drugim je dejal, da so predloženi sklepi in ugotovitve večinoma istovetni z ugotovitvami republiškega odbora, o katerih že razpravljala.

Poleg devetih komisij so ta seji izvolili še eno komisijo: na bo proučila možnosti in potrebe glede zaposlovanja mlajših upokojenih borcev. Ob koncu je plenum potrdil sklepe in ugotovitve ter tako sprejel akt kot kažipot za delo organizacije v prihodnjih letih. K. Orožim

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

Zakaj se Nemci niso izkrcali v Angliji

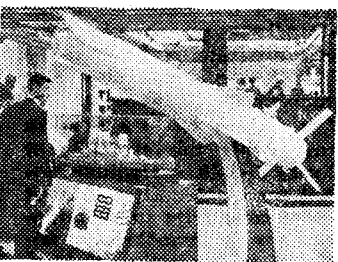
Raketa

za vsestranske namene

»Sea Dart« je izredno kakovostna raketa, ki jo lahko uspešno uporabljajo proti vsem doslej znanim ciljem v zraku (bombnikom in lovem na manjših višinah ter izstrelkom tipa »zrak-zemlja« in »zemlja-zrak«), pa tudi proti sovražnikovim površinskim ladjam. Pripravljajo pa že novo inačico te rakete, da bi jo lahko uporabljali

Vojaška veda in tehnika

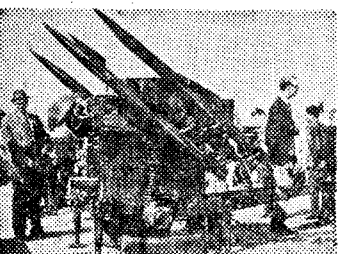
Kot protizračno obrambno sredstvo tudi na kopnem in ne le z ladij. Ker njen motor troši zelo malo goriva, »Sea Dart« leti dlje kot katerikoli druga raketa njene razreda.

Glava rakete je opremljena s polaktivnim radarjem, ki jo vodi proti cilju. To pa tako, da z ladje z drugim radarjem osvetljujejo cilj in žarke, ki se od cilja odbijajo, prestreže radar v raketi.

Novo britansko protizračno orožje

Novi britanski protizračni sistem »ET. 316« je namenjen za obstreljevanje letal v nizkem poletu. Čeprav so se njegove izdelave lotili izrazito zaradi potreb britanske

vojske, se zanj zelo zanimajo tudi druge države Atlantskega pakta. Rakete se odlikujejo po tem, da imajo veliko začetno hitrost in da po izstrelitvi kmalu dosežejo dva macha na uro. Zato so učinkovite za obstreljevanje ciljev, ki nizko lete. Usmerjajo pa jih z radarji.

Raketni sistem »ET. 316« je napravljen tako, da ga lahko uporabljajo na vsakem zemljišču in da ga je mogoče prevažati z majhnimi letali ali helikopterji.

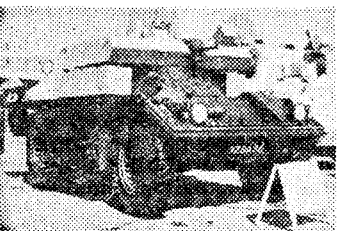
Protitankovska dirigirana raketa »Swingfire«

Nova britanska protitankovska raketa »Swingfire«, ki jo — kot večino drugih takih raket — usmerjajo proti cilju po kablu, se

od drugih raket razlikuje predvsem po tem, da leti zelo daleč, učinkovita pa je že zelo blizu od točke izstrelitve.

S temi raketami so oborožili že več bojnih vozil. Med njimi je tudi

oklepnik »Ferret«, ki ga vidimo na sliki, razen njega pa še 37-tonski tank »Vickers« ter oklepni vozili »Saracen« in »Saladin«.

Pojem elegancije so kravate terital
TOVARNE Svitanit
KAMNIK

Vojnogodovinska literatura še ne more odgovoriti na vprašanje, zakaj se Hitler ni lotil izkrcanja na angleško obalo. Nekateri zgodovinarji so prepričani, da je Hitler s pripravami na to operacijo skušal le odtegniti pozornost in da ni nikoli resno mislil na izkrcanje. Drugi zgodovinarji, zlasti angleški in zahodnonemški, pa v splošni strukturi Hitlerjevih napadalnih načrtov operaciji »Morski lev« prisojajo prevelik pomen. Zato so toliko zanimivejši odlomki iz von Paulusovih spominov, ki potrjujejo, da od jeseni 1940. leta dalje Velika Britanija ni bila več v neposredni nevarnosti, kajti operacija »Morski lev« je bila namenjena le za maskiranje priprav na novo operacijo »Barbarossa« — načrt napada na Sovjetsko zvezo. Podatki, ki jih navaja nemški feldmaršal von Paulus — kot je znano, so ga v začetku 1943. leta

pred Stalingradom ujeli Rusi z ostanki njegove razbite 6. armade vred — so zelo verjetni, saj je ta bil načelnik štaba 6. armade, ki je bila tudi pripravljena za vdor v Anglijo.

V začetku 1940. leta je nemška vojska med svojo ofenzivo na Zahodu vdrla na ozemlje Holandije, Belgije in Severne Francije na obale Atlantskega oceana. Ostanki angleške ekspedicijske vojske (10 do 12 divizij) so se na vojnih in drugih ladjah umikali iz Dunquerque v Anglijo. Nemške enote so se na obali ustavile in sovražnik niso zasledovale, kajti za ta primer niso imele nobenih navodil. Hitler je nameraval sprva čim hitreje zadržati Francijo in je zato menil, da za te namene potrebuje vse nemške oborožene sile.

Sedmega junija se je po pregrupiranje vojskih enot začela ofenziva proti južnemu delu Francije, končala pa se je 22. junija s kapitulacijo francoske države.

Takoj nato so vojsko spet poslali na atlantsko obalo, kjer je zasedla izhodiščne položaje za napad na Anglijo. Tam so bile 9., 16. in 6. armada. Povelja, ki so

bila izdana, dejansko dokazujejo, da so pripravljali morski desant.

Vojna mornarica je dobila nalogo, naj poišče in pripravi potrebna prevozna sredstva, pa tudi armadnim štabom so ukazali, naj izbere vsak v svojem območju vse morske in rečne ladje. Inženirji so se takoj lotili predelave teh ladij in graditve splavov, medtem ko so se enote urile v vkrcavanju in izkrcavanju. V štabe večjih kopenskih enot pa so vključili tudi mornariške oficirje.

Ob koncu avgusta 1940. leta so poveljstvu 6. armade, ki je bila na levem krilu za operacijo pripravljenih sil, sporočili, da bo njegova armada napadala le demonstrativno in da se bosta dejansko izkrcali samo 9. in 16. armada. O tem pa ni smel vedeti nihče, ki ni bil član štaba 6. armade.

Medtem so na Zahodu osredotočili tudi oba zračna zbora, ki sta jima poveljevala feldmaršala Sperle in Kesselring. Sodili so, da sta precej močnejša od angleškega letalstva.

Resne pomisleke je vzbujalo le razmerje sil na morju. Slo je za naslednje vprašanje: Ali bo nemško letalstvo — upoštevajoč pogostno meglo — lahko onemogočilo neprimerno močnejše britansko vojno ladjevoje?

Hitler je nekajkrat odložil izvedbo operacije, dokler ni v oktobru postalo povsem jasno, da je operacija sprito slabega vremena jeseni in pozimi že neizvedljiva, kljub temu pa le nisem prejel nobene direktive. Ki bi omenjala odpoved operacije. V pozni jeseni 1940. leta so nam ukazali, naj nadaljujemo priprave in pozimi proučujemo pridobljene izkušnje, da bi jih lahko uporabili, brž ko bo mogoče uresničiti operacijo. To naj bi se zgodilo spomladi 1941. leta.

Toda spomladi 1941. leta je prišlo do pregrupiranja sil še v zvezi z načrtom »Barbarossa«. Odtlej je bil cilj priprav na desantno akcijo le še v tem, da premotijo sovražnika, da zadrži angleške sile na območju in da odtegnejo pozornost od Vzhoda.

Če bi potem, ko sem očital potek zgodovinskih dogodkov, skušal odgovoriti na vprašanje,

ali je Hitler sploh kdaj resno mislil na izkrcanje v Angliji in zakaj se je premislil, moram najprej poudariti, da o tem nimam nobenih podatkov, ki bi izvirali iz prve roke.

Čeprav povelja, ki so se nanašala na izvedbo operacije, sama zase še ničesar ne dokazujejo, kljub temu menim, da je Hitler pod vplivom velikih in hitrih uspehov v napadu na Norveško in Francijo ter sprčo ocenjevanja tehničnih možnosti sprva dejansko mislil na izkrcanje.

Če pa sedaj analiziram dogodke, se mi zdi, da je do spremembe prišlo zaradi naslednjih vzrokov:

1. Tveganje in strah pred neuspehom.

2. Upanje, da bo Anglija sklenila mir še sprito nevarnosti pred nemškim izkrcanjem, pa tudi zaradi podmorniške vojne in zračnih napadov.

3. Prizadevanje, da Anglije ne bi breveč ponižali, kajti Hitler je že davno poprej želel so-

delovati z njo.

4. Hitlerjeve namere, ki izvirajo že od poletja 1940. leta, da napade Rusijo.

V zvezi s tem je treba odgovoriti še na naslednje vprašanje: Ali ni morda odvrgla Hitlerja od izkrcanja v Anglijo prav njegova namera, da napade Rusijo?

Ze sama desantna operacija proti Angliji bi bila tvegava zadeva. Nihče pa ni mogel vedeti, koliko časa bi po uspešnem izkrcanju trajali boji za London in Britansko otočje in koliko nemških sil bi požrla operacija. Razen tega Hitler tudi ni bil povsem prepričan v to, če mu bo za napad na Rusijo uspelo zbrati dovolj sil.

Če pa izkrcanje ne bi bilo uspešno, se je Hitler bal, da bo Nemčija izgubila svoj prestiž in da se mu ne bo posrečilo zbrati zadostno število zaveznikov, ki naj bi mu pomagali pri napadu na Rusijo.

POZIV

Vse borce Gorjanskega bataljona in aktiviste, ki so delovali v področju ali v rajonskih odborih na teritoriju sedanjih občin Novo mesto in Krško in so imeli kadarkoli kakršenkoli stik z Gorjanskim bataljonom pozivamo, da se najkasneje do 7. junija 1967 pisмено ali ustno javijo na naslov »Zveza združenj borcev NOV, občinski odbor, Novo mesto«. Ta poziv velja predvsem tistim borcem in aktivistom, ki prebivajo izven teritorijev občin Novo mesto in Krško, pa tudi vsem tistim, ki sicer prebivajo na področju teh občin, a jih posebni popisovalci v zadnjih dveh mesecih pomotoma doslej niso obiskali.

Prijava naj obsega ime in priimek, partizansko ime, rojstno leto, sedanje bivališče, dan, mesec in leto vključitve v bataljon, v katero četo (prvo, drugo, tretjo), vojaški čin, dodeljena funkcija, kdaj in kam ste se vključili po odhodu iz Gorjanskega bataljona. Aktivisti pa predvsem: vse osnovne podatke, funkcija, od kdaj do kdaj, v kateri terenski enoti, kratko naznačena vsebina in stiki z Gorjanskim bataljonom.

K prijavi vabimo tudi vse aktiviste in funkcionarje iz Slovenije in tudi izven nje, ki so, četudi občasno, s posebnim namenom in s posebnimi pooblastili prihajali na področje Podgorjancev in imeli stik z Gorjanskim bataljonom, da se javijo z enakimi podatki, kot aktivisti s tega področja.

Podatki so nam nujno potrebni v zvezi z izdajo spominke brošure o delu, vloži in pomenu Gorjanskega bataljona v času NOB. Brošura bo izšla ob podelitvi domicila, odkritja spomenika in razvija prapora ob 25-letnici ustanovitve Gorjanskega bataljona. Proslava, ki bo v nedeljo, 23. julija v vasi Vrhpolje pod Gorjanci, bo združena s partizanskim srečanjem vseh borcev in aktivistov, ki so v teku NOB prispevali k uspešnemu delovanju Gorjanskega bataljona.

Odbor za proslavo
Gorjanskega bataljona
NOVO MESTO

»TARAN« OROŽJE JUNAKOV

V prvih dneh napada nacistične Nemčije na Sovjetsko zvezo je za sovjetske pilote, ki so se morali spopasti z mnogo močnejšim nemškim letalstvom, značilno množično junaštvo. Ves svet pozna njihova junaška dejanja. Največje priznanje pa nedvomno zaslužijo tisti letalci, ki so sovražnikove aparate uničevali s propelerji svojih letal. V teh primerih »taran« ni bil naključen karambol v zraku, temveč je šlo za namenjen napad s ciljem, da uničijo nasprotnikova letala.

Mnogi sovjetski piloti niso odnehali celo v primerih, če so ostali brez municije, ali bili hudo ranjeni in če so jim letala bila poškodovana, ali pa so se vnela. »Taran« je bil njihovo zadnje orožje, ki pa so ga uporabljali le junaki. Po »taranu« letalu navadno ni bilo več rešitve in se je pilot moral reševati s padalom.

Mladi komsomolec Buletin je že prvega dne vojne v zračnem spopadu sestrelil nemški bombnik Ju-88. Ko pa mu je zmanjkalo municije, je krenil proti naslednjemu letalu. Buletin je tako spretno manevriral, da je s svojim propelerjem nasprotnikovemu letalu razsekal rep. Nemška posadka ni imela več časa izskočiti. Doleta jo je smrt, ko je njihovo letalo tresčilo ob tla. Istega dne so se proslavili še trije sovjetski piloti. To so bili Ignatijev, Rjabcev in Danilov, ki so na podoben način zrušili tri nemška letala Messerschmitt.

Nad Leningradom sta dva mlada sovjetska letalca, ki sta ostala brez municije, s »taranom« napadla formacijo nemških bombnikov. Pilot nacističnega letala, ki ga je zasledoval tretji sovjetski pilot, poročnik Zukov, pa se je v svojem strahu preveč oziral nazaj in se je zaril v Ladoško jezero.

Tega spopada se je udeležil tudi pilot Medvedev. Čeprav je bil hudo ranjen, se ni hotel umakniti, temveč je ob prvi priložnosti s propelerjem razsekal nekemu nasprotnikovemu letalu desno krilo. Po vsem tem nacističnemu letalcu ni bilo več rešitve.

Izkušeni piloti »taranisti« so svoje znanje prenašali na mlajše tovariše in jih učili, kako je mogoče s »taranom« uničiti sovražnikovo letalo in pri tem očuvati svoje, ki ga potem lahko že z manjšim popravilom spet uporabljajo v boju s fašisti.

Ko je nekega septembrskega dne 1941. leta sovjetski pilot Borisov zasledoval nemški juncker, mu je zmanjkalo municije v hipu, ko je imel zmagato rekoč že v žepu. Zato Borisov ni hotel dovoliti sovražniku, da se nekažnovano vrne na svoje letališče. Sklenil je, da bo nemško letalo uničil s »taranom«. Spravil se mu je pod rep in ga začel obdelovati s propelerjem. Bil pa je zelo presenečen, ko je ugotovil, da Ju-88 še nadalje

mirno leti. Zato je moral »taran« ponoviti. Tokrat je bil spopad za nemško letalo katastrofalen. Nemški bombnik se je razletel že v zraku, poročnik Borisov pa je s hudo poškodovanim letalom srečno pristal na svojem ozemlju.

Med bitko pri Volgogradu (nekdanjem Stalingradu) je kapetan Luganski dobil na muho sovražnikovega lovca. Ko pa je pritisnil na gumb, se njegovi mitraljezi niso oglašili. Kaj se je pripetilo? Okvara ali kaj drugega? Spet je pritisnil. Nič! Zmanjkalo mu je bilo municije. Kmalu je dohitel Nemca. Približal se mu je. S skoraj največjo hitrostjo, ki jo je zmoget, je s propelerjem usekal po Messerschmittu in mu odbil navigacijski stabilizator. Nemec je strmoglavil.

Sredi 1943. leta, med boji za prehod prek Dnjepra, je Luganski ponovil »taran«. Takrat se je sprivil nad nemški bombnik. Luganski je še sedaj letalec v vojnem letalstvu Sovjetske zveze. Po činu pa je generalmajor.

Ko je letalec Haritov med varovanjem prehoda čez zaledenelo Ladoško jezero opazil neki nemški bombnik, kako hiti, da bi odrgel svoje bombe na sovjetsko motorizirano kolo, ga je napadel, preden je nemški pilot priletel nad cilj. Nemec je skušal zbežati, toda Haritov ga je odločno zasledoval. Streljal je za njim, tedaj pa mu je nenadoma krogla obšla v cevi. Sovjetski pilot se je hitro znašel. Sklenil je, da bo sovražnika uničil s »taranom«. Približal se mu je in mu s propelerjem razsekal rep. Bombnik se je začel vrteti, dokler ni na tleh eksplodiral, medtem ko se je Haritovu posrečilo, da je letalo s skrivljenim propelerjem pripeljal na svoje letališče in srečno pristal.

Sovjetski piloti so v štirih letih vojne več kot dvestokrat uporabili »taran«. Pri tem je kakih sedemdeset pilotov imelo za seboj »taran« po dvakrat, medtem ko je heroj Sovjetske zveze Hlobistov s »taranom« trikrat napadel nemška letala. Svetovni rekord v tem oziru pa brani pilot Kovzan, ki je »taran« uporabil celotno štirikrat in je kljub temu zdrav in živ dočakal dan zmage.

Fotografija z vprašajem

Običajno nas neka, tudi drobna posebnost na fotografiji pripelje na pravo sled, kje in kdaj je nastala. Današnja fotografija nas pušča praznih rok. Po okolici oziroma gozdni poseki, kjer jo je posnel fotograf, ne moremo ničesar sklepati. Tudi porekla marljivih fantov, ki obdelujejo posekana drevesa, ne moremo zanesljivo ugotoviti: utegnejo biti domačini na osvobojenem ozemlju ali po osvoboditvi, utegnejo biti tolovci itd. Zatorej si fotografijo pazljivo ogledajte in nam o ugotovitvah poročajte!

LJUBLJANA

NOVOSTI IZ UVOZA ZA WEEKEND, ZA PIKNIK, ZA IZLETE IN ZA KOPANJE

VSE V III. NADSTROPJU TRGOVSKE HIŠE

nama

TOMŠIČEVA 2

— senčniki: veliki in mali — giblivi in negiblivi za terase, za gostišča in za weekendne ter taborjenje (nemški)
— camp fotelji — zložitveni (nemški, madžarski)
— camp mizice — zložitvene (nemške, madžarske)

— camp stolčki — zložitveni (nemški, madžarski)
— camp kovečki s posodo in jedilnim priborom za dve ali štiri osebe
— camp pečice (nošljive)
— camp kuhinjski na plin, špirit, na bencin
— camp kasete za hrano

— zložitveni ležalniki in naslanjači (nemški)
— gumirane trodelne blazine (madžarske)
— šotori za dve, tri štiri in šest oseb (nemški, domači)
PRVIČ PRI NAS: gumirani zračni fotelji (madžarski)

NOVI PROIZVODI — PRAKTIČNE NOVOSTI — NAKUP TUDI NA KREDIT

nama

LJUBLJANA

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

Z RAKETO PROTI RAKETI

Pred petnajstimi leti bi bilo težko dobiti človeka, ki bi si upal trditi, da je raketo mogoče sestreliti. Danes pa to s sviničnikom v roki lahko dokaže že vsak inženir, ki se vsaj malo spozna na raketenno tehniko. Sestrelitev raketnih projektilov — zlasti tistih z večjim dosegom — je sedaj že prav tako možna kot uničenje letala z granatami protiletalskih topov.

Protiprojektilski obrambi posvečajo v ZDA in Sovjetski zvezi izredno pozornost. To pa sta tudi edini državi, ki lahko rešujeta to vprašanje bolj ali manj uspešno. Kljub temu v Ameriki še niso zadovoljni s tehničnimi rešitvami svoje protiprojektilske obrambe in je ta šele v poskusnem obdobju. V Sovjetski zvezi pa že od 1961. leta dalje uradno izjavljajo, da so protiprojektilsko obrambo uspešno uresničili.

Tega leta so v Sovjetski zvezi sprožili v značnih višinah nad arktičnim območjem vrsto zelo močnih nuklearnih in termounuklearnih eksplozij. Takoj nato

je sovjetski maršal Malinovski na XXII. kongresu KPSZ izjavil, da imajo sovjetske oborožene sile tudi že protirakete.

Ameriški strokovnjaki dolgo niso verjeli, toda sedaj pa le priznavajo, da so jih sovjetski strokovnjaki za protiprojektilsko obrambo že precej prehiteli. Ameriški obrambni minister McNamara je lani 11. novembra izjavil, da Sovjetska zveza gradi nov, izpopolnjen sistem protiraketne obrambe.

V Združenih državah Amerike so se izdelave raket za boj proti balističnim raketnim projektilom z velikim dosegom lotili že 1957. leta. Takrat so začeli delati prototipe ter preizkušati in izpopolnjevati razne sestavne dele, ki jih mora vsebovati protiprojektilski sistem za obrambo največjih ameriških mest in industrijskih središč. Najpomembnejši del tega sistema je bil protiprojektilski dirigirani izstrelak »Nike-Zeus«, po katerem so imenovali celotni sistem. Vanj so spadali še štirje radarji, poveljniški center z

elektronskimi računarji in sredstvi za zvezo.

Do prve poizkusne izstrelitve rakete »Nike-Zeus« je prišlo 1959. leta, prva uspešna obstreljevanja pa so opravili tri leta kasneje. Takrat so z raketami »Nike-Zeus« nad Tihim oceanom uničili več bojnih glav medcelinskih balističnih raket tipa »Atlas« in »Titan«.

Z doseženimi uspehi niso bili zadovoljni, čeprav je obstreljevanje delno uspelo. Opravili so jih namreč v najboljših poligonskih okoliščinah, ko ni bilo nobenih motenj in lažnih ciljev. Kljub temu pa so ugotovili, da morajo izstreliti štiri do šest raket, če žele uničiti en sam cilj v zraku. Pa tudi radarji tega protiprojektilskega sistema niso bili dovolj natančni in niso znali razlikovati med pravo in lažno bojno glavo.

Zato so sklenili, da bodo vzpostavili nov protiprojektilski sistem — »Nike-X«, pri katerem so začeli delati 1963. leta. Sestavni del tega sistema so raket »Nike-Zeus« in »Sprint«. »Sprint« sicer ne leti tako visoko kot »Nike-Zeus«, je pa hitrejša.

Brž ko poseben radarski sistem za zgodnje odkrivanje balističnih projektilov ugotovi in najavi cilj, tega prevzame opazovalni radar. Tako dobe prve grobe podatke o številu ciljev in smeri njihovega gibanja. Nato na razdalji več sto kilometrov spremlja cilj radar za razpoznavanje. Posebna elektronska računska naprava na podlagi njegovih podatkov določa, kateri cilj je prava bojna glava, kje je ostanek raketnega telesa, kje pa lažna bojna glava, ki naj bi zmedla protiprojektilsko obrambo.

Ko je razpoznavanje končano, začne obratovati radar za spremljanje. Ta prevzame nadzor nad bojno glavo, ko je od njega oddaljena kakih osemsto kilometrov. Radar nenehno daje podatke o smeri gibanja rakete. Na podlagi teh podatkov elektronski računski stroj na poveljniškem mestu lahko predvidi

nadaljnjo pot nevarne bojne glave in določa, kje se bosta srečala cilj in protiprojektilska raketa. Do te točke jo pripeljejo radijski valovi postaje za usmerjanje ali pa curek elektronskih valov, ki jih žarči antena radarja za usmerjanje.

Medtem ko je protiprojektilski sistem »Nike-Zeus« imel štiri radarje, pri sistemu »Nike-X« zadostujeta že dva. Enega, tako imenovanega MAR, imajo za opazovanje, razpoznavanje in spremljanje, drugega — MSR — pa za usmerjanje protiprojektila. Oba pa imata nepomične matrične antene, ki žarčijo po več gibljivih curkov, tako da lahko spremljata več ciljev, hkrati in usmerjata po več projektilov.

Protiprojektilski sistem »Nike-X« še vedno preizkušajo in izpopolnjujejo. Operativno ga doslej še ne uporabljajo. Po najnovejših podatkih bi bilo mogoče celotno pričakovati, da do njegove uporabe ne bo nikoli prišlo. Ameriški senat sicer še nadalje vztraja na vzpostavitvi protiprojektilske obrambe okrog ZDA, toda obrambni minister McNamara se temu upira, ker meni, da je sedanji sistem premalo učinkovit in da je zato treba počakati na kako boljše rešitev, hkrati pa zahteva ofenzivno orožje za onemogočanje nasprotnikove protiprojektilske obrambe, oporišče za izstreljevanje projektilov, industrijskih objektov itd.

Sovjetski sistem protiprojektilske obrambe je popolnejši od ameriškega in — kar je najvažnejše — že deluje. Ta sistem omogoča sovjetskim oboroženim silam, da preprečijo večini bojnih glav balističnih projektilov z velikim dosegom dostop nad sovjetsko ozemlje in da v kar največji meri zmanjšajo morebitne izgube v začetnem obdobju vojne oziroma nasprotnikovega napada, nato pa pod varstvom tako učinkovitega štita vrnejo udarec s svojimi balističnimi raketami in zlomijo sovratnikove napade.

Stevan Korda

Borci 3. prekomorske brigade!

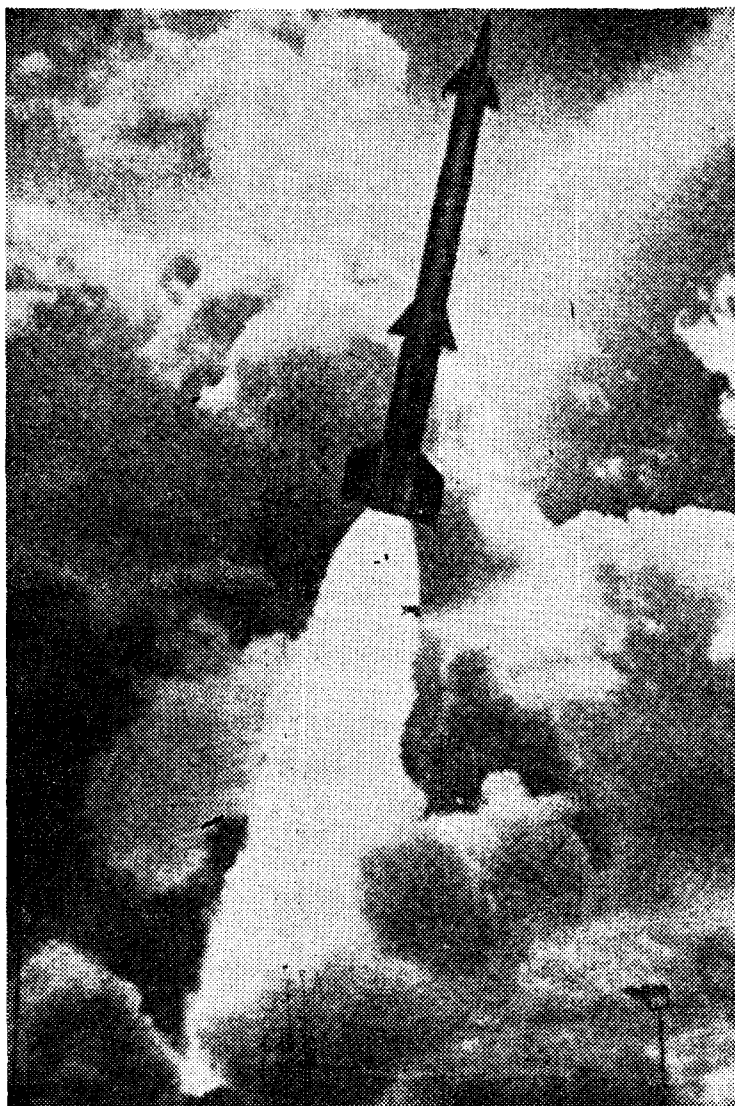
Zbrali se bomo 4. junija letos ob občinskem prazniku v Ilirski Bistrici, kjer imamo domicil. Program srečanja obsega naslednje prireditve:

- ob 9. uri: slavnostna seja občinske skupščine Ilirska Bistrica
- ob 11. uri: odkritje spomenika v Kilovčah; avtobusi bodo vozili s Titovega trga v Ilirski Bistrici od 10. ure naprej. Povratek bo ob 13. uri.
- ob 13. uri in dalje: tovariško srečanje na vrtu hotela Zmaga v Ilirski Bistrici; v primeru slabega vremena bo srečanje v domu JLA.

Od 9. ure naprej bodo predstavniki nekaterih občinskih odborov ZB delili spominske knjige — kronike 3. PUB — nekdanjim borcev in svojcem padlih.

Odbor 3. PUB vabi vse borce brigade, njihove svojce in svoje padlih, naj se udeležijo zbora brigade.

Odbor

SKORAJ PETNAJST METROV DOLGA RAKETA »NIKE-ZEUS« JE NAMENJENA ZA PRESTREZANJE IN UNICENJE BOJNIH GLAV BALISTIČNIH MEDCELINSKIH PROJEKTILOV NA VIŠINAH 100 DO 150 KILOMETROV.

Dolenjski odred na Grosupljem

V eni izmed prejšnjih števil TV-15 smo že obvestili bivše borce Dolenjskega odreda in zainteresirano javnost, da je bil ustanovljen odbor za obujanje tradicij NOV — Dolenjskega odreda. Po ustanovitvi se je odbor konstituiral, napravil program dela za leto 1967 in tudi takoj pričel delati po tem programu.

Do sedaj je zbranih že precej podatkov o preživelih borcih tega odreda, vendar ta naloga še ni zaključena. Prav tako je že zbranega nekaj zgodovinskega gradiva za zbornik — kroniko odreda.

Ker se je Dolenjski odred med vojno največ zadrževal in boril na

območju občine Grosuplje, je odbor stopil v stik s pristojnimi organi v občini Grosuplje zaradi podelitve domicila.

Občini občine Grosuplje se Dolenjskega odreda spominjajo kot enote NOV, ki je na tem območju vzrasla, se borila in žrtvovala veliko svojih borcev. Zaradi tega sta občinska skupščina in občinski odbor ZB NOV sklenila, da Dolenjskemu odredu v občini Grosuplje tudi pripada domicil. Na sestankih, ki so bili v ta namen sklicani, je bilo dogovorjeno, da bo občinska skupščina Dolenjskemu odredu podelila domicil na Grosupljem dne 1. VII. 1967 ob 10. uri.

Slavnostni del podelitve domicila bo na Grosupljem, nato pa bo še tovariško srečanje preživelih borev odreda na Polzevem pri Višnji gori. Naš odbor bo ob pomoči občinskega odbora ZB NOV Grosuplje storil vse, da bodo priprave čimboljše, da bo podelitev domicila čimbolj svečana, tovariško srečanje preživelih borev in aktivistov pa čimbolj prijetno.

Odbor bo na to svečanost povabil z vabilom vse preživele borce odreda, ki bodo takrat v evidenci. Zato ponovno pozivamo vse tiste borce, ki še niso poslali svojih podatkov in naslovov, da to čimprej storijo. Podatke z naslovi pošljite na naslov: ZVEZA ZDRUŽENJ BORCEV NOV SLOVENIJE (Odbor Dolenjskega odreda), Ljubljana, Beethovnova ulica 10.

ODBOR DO

Koroške partizanske enote so doma na Ravnah

Občinska skupščina Ravne na Koroškem je pred nedavnim sprejela domicil za koroške partizanske enote. Na svečani seji so predstavniki oziroma komandantom koroških partizanskih enot podelili zastave za Zahodnokoroški, Vzhodnokoroški odred in Koroški odred, bataljon VDV na Koroškem in Severni bataljon Koroškega odreda. Seje so se poleg predstavnikov koroških partizanskih enot udeležile tudi delegacije skupščin občin, ki bodo skupaj z občino Ravne kasneje sprejele domicil na svojih sejah. Gostje so bili predstavniki Zveze koroških partizanov iz Celovca.

V imenu delegatov koroških partizanov se je občinski skupščini zahvalil ing. Pavle Zaucer, ki je v svojem kratkem govoru orisal razvoj partizanske borbe na Koroškem. Opisal je tudi pomen in vlogo, ki naj bi jo odigrali borci Koroške v svoji sedanji družbeno-politični dejavnosti.

Pred svečano sejo je bil ustanovni občni zbor koroških partizanov, na katerem je sodelovalo 46 delegatov iz vse Slovenije. Za predsednika ustanovljenega osrednjega odbora so izvolili ing. Pavla Zaucerja.

F. K.

OBVESTILO

Prijeten oddih vsem članom Zveze združenj borcev NOV nudi počitniški dom republiškega odbora ZZB v

GOZD MARTULJKU

- Dnevna oskrba do 3 dni je 40 novih dinarjev, nad 3 dni pa 28 novih dinarjev. Dom je odprt skozi vse leto.
- Prijave sprejema republiški odbor ZZB NOV Slovenije, Ljubljana, Beethovnova 10 in pristojni občinski odbori Zveze združenj borcev NOV.

Zdrav gorenjski zrak priporočamo vsem, ki imajo zrahljano zdravje.

POJEM ELEGANCE SO KRAVATE *terital*
TOVARNE SVILANIT KAMNIK

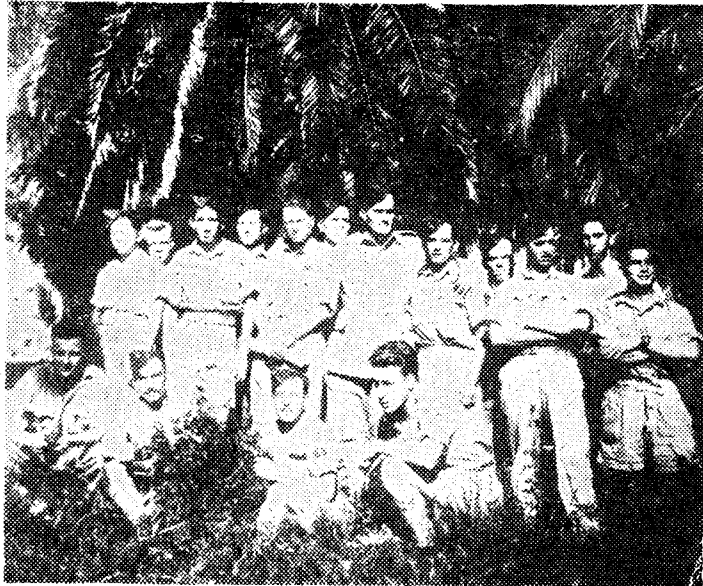
Upor naših letalcev v Alžiru

Oficirji so zahtevali pomoč od Angležev, ki so poslali odred oboroženih vojakov in taborišče blokiral. Komanda je sedaj uvidela, da s to veliko skupino ne bo mogla nič opraviti, in se je zato odločila razdrobiti taboriščnike v manjše skupine in jih poslati na razne kraje v Severni Afriki. V začetku oktobra 1943 so vsi taboriščniki v Constantinu šli skozi dva velika šotora, kjer so vsakega vpisali v zelen karton, na katerem je bilo v zaglavju natiskano: »Italijanski vojni ujetnik«. In zopet so naši ljudje, ki niso nikoli bili protizavezniški vojaki, marveč samo konfiniranci, oblečeni v italijanske uniforme in neoboroženi ter pod stražo italijanske vojske ali karabinjerjev, postali italijanski vojni ujetniki, čeprav so jih pred dvema mesecema imeli za Jugoslovane, ki so prisegli kralju Petru. Kasneje se je izkazalo, da jih niso imeli strogo za vojne ujetnike, saj so opravljali taka dela, ki jih ujetniku ne bi smeli dati. V nekoliko naslednjih dneh je odšlo 1300 tovarišev v Alžir, kjer so se zopet razdelili v manjše skupine, ostalih 1400 pa je prišlo v taborišča Bugie, Bône, Menerville, Husein Dey, Corso, Suk el Kamiz in še nekatera druga v alžirski pokrajini.

DOGODKI V MAISON BLANCHU

Iz razformiranega taborišča v Constantinu je prišla skupina naših rojakov v letalske delavnice v Maison Blanchu, kjer je bilo največje letališče v Severni Afriki. Ta skupina je že prej v Constantinu delala pri montaži in popravilu tankov in tovornjakov. Njim se je pridružila kmalu druga skupina, ki so jo zbrali med našimi ujetniki v raznih taboriščih blizu Alžira: Suk el Kamiz, Fort Carquibier, Fort de L'eau, Corso, Menerville in drugih. Bili so večinoma izučeni ali priučeni v kovinski ali lesni obrti. Decembra 1943 je bilo v Maison Blanchu 430 naših bodočih letalcev. Delali so v velikih letališčnih delavnicah pri montaži lovskih in bombnih letal. To dokazuje, da jih Angleži niso imeli za vojne ujetnike, ker se po določenih ženevskih konvencijah iz leta 1929 ne sme vojnih ujetnikov izkoriščati za dela, ki so v zvezi z vojno produkcijo. Vojni ujetniki, Nemci ali Italijani, niso nikjer v Maison Blanchu delali pri letalih. Od 7000 delavcev in vojakov, ki so popravljali letala na tem letališču, je bilo kasneje 1500 Jugoslovancev, ostali pa so bili Američani, Angleži in Francozi. Stanovali so na dveh bližnjih farmah med mestecema Rouiba in Fonduk. Obe farmi — ena se je imenovala Bagur — sta se bavili z vinarstvom, pridelovali sta grozdje in ga predelovali v vino. Farmi sta imeli obsežne vinske kleti z velikimi cementnimi rezervoarji za vino. V teh kletih so prebivali naši fantje. V 12 km oddaljene delavnice letališča so jih prevažali na delo s kamioni.

Čeprav je bil v Constantinu glavni razlog odpovedi poslušnosti nerazpoloženje proti kraljevskemu oficirjem, so poslali Angleži na ti dve farmi nekoliko kraljevskih oficirjev. Vendar so bili ti oficirji sedaj, zaradi znanja angleškega jezika, samo nekakšna zveza med angleško komando in našimi »ujetniki«. Spremljali

SKUPINA SLOVENSKE FANTOV LETALCEV V SEVERNI AFRIKI

so jih na delo, vodili evidenco, pazili na disciplino, nikakor pa niso bili naši odvisni od njih kot kraljevski vojaki, čeprav so oficirji večkrat naglašali: »mi smo vojska kralja Petra«.

Da bi razumeli in pravilno ocenili duševno stanje naših rojakov iz Primorske in Istre v tem času vladajočih okoliščinah v Severni Afriki, si moramo predočiti, da so vedeli tisti med njimi, ki so bili zadnji ujeti (julij, avgust 1943), precej povedati o borbah partizanov v Jugoslaviji in še posebno o partizanski dejavnosti na Primorskem in v Istri. Logično so sklepali, da se je morala sedaj po kapitulaciji Italije borba v njihovih krajih še bolj zaostri. Tukaj so preživljali prve mesece po zlomu Italije, odrezani od svoje zemlje, brez poročil, kaj se doma dogaja, kaj je z njihovimi družinami, sorodniki, kaj je z domom, kaj je z vsem tistim, kar je za njih prvo in glavno v življenju. Že v Constantinu je bil pokopan njihov up, da bodo šli kmalu v borbo proti fašizmu, pokopan je bil potem, ko je zrasel na lažni obljubi, da bodo odpotovali v dveh mesecih v Jugoslavijo. Hoteli so prispevati kot mladi fantje in moške k osvoboditvi domovine. To jim pa ni bilo dano. Njihovo duševno stanje bomo lažje razumeli, če povemo, da smo imeli med našimi fanti leta 1943/44 v Alžiriji tri primere samomora in nekaj poskusov samomora, kar ni pripisati nobenemu drugemu razlogu kot duševni depresiji, nostalgiji in nevrozi.

(Nadaljevanje)

Maj v Vietnamu

Pozornost svetovne javnosti je zadnje čase obrnjena na drugam in morda je to tudi namen Američanov: Svet naj bi »malce« pozabil na Vietnam, zlasti se, ker so zadnji razburilji dogodki že blizu Evrope: na Srednjem vzhodu. Toda v prvi polovici maja se je vietnamska vojna razširila, čeprav Američani zatrjujejo, da so za mir in konec morije. Medtem so prodrl v demilitarizirano cono, tako da ni več »nikogaršnje zemlje« med nasprotnikoma.

Sile na obeh straneh se nenehno krepijo. Lani je bilo v Vietnamu 300.000 ameriških vojakov, zdaj jih je 445.000, če ne štejemo še 50.000 mornarjev in letalcev VII. ladjevja. Tako imenovanih gverilcev je bilo lani 250.000, zdaj jih je 300.000, če ne štejemo 60.000 »infiltriranih« bojevnikov iz Severnega Vietnamu.

»Zdaj smo v začetnem obdobju tretje svetovne vojne,« je pred kratkim dejal mož, ki se na to najbolj spozna: generalni sekretar Organizacije združenih narodov U. Thant. In naprej: »Neposreden spopad med Washingtonom in Pekingom je nezogibem, če se bo nadaljevala eskalacija. Logično je sklepati, da se bodo ZDA bojevale ne le s Severnim Vietnamom, marveč tudi z deželami, ki mu pomagajo: s Kitajsko, potem s ZSSR. Sporazum med Moskvo in Pekingom se zmerom velja. Moje prepričanje temelji na stikih z vsemi zainteresiranimi.«

Ameriko stane vietnamska vojna 30 milijard dolarjev na leto, se pravi dvakratne zlate zaloge ZDA ali polovico nacionalnega proračuna industrijske dežele, kakršna je Francija.

Republikanski senator George Aiken iz Vermonta, ki ga v ZDA zelo upoštevajo, je pred kratkim dejal: »Kaj ko bi ZDA javno izjavile, da so vojno dobile?« Misel je morda smešna, zadeva pa naj bi bila videti takole: Amerika bi naznanila, da je vojno dobila, potem pa zmanjševala obseg operacij v Vietnamu. Nehala bi bombardirati Severni Vietnam in začela zbirati svoje sile na nekaj strateških točkah. Hanoi bi prav tako zmanjšal operacije, ZSSR bi se vrnila k načelom miroljubne koeksistence, LR Kitajska pa bi se »spametovala«. General de Gaulle bi se pobotal s predsednikom Johnsonom itd.

Tako so upale ZDA še pred šestimi meseci, toda zdaj je Vietkong že tako močan in oborožen, da predlog senatorja Aikena ni izvedljiv: vsaj za Ameriko ne. In zato je Johnson povabil v Washington poveljnika ameriških sil v Vietnamu generala Williama Westmorelanda. General je prišel pred kongres v uniformi z vsemi odlikovanji in našitki. Govoril je trindvajset minut in medtem so ga devetnajstkrat prekinili s ploskanjem. Na koncu so mu ploskali še pet minut.

Njegovi nasprotniki so se oglasili šele drugi dan. Senator William Fulbright je govoril o »sramotni lutki etike demokracije«, republikanec Mark Hatfield pa je dejal: »Predsednik se je zdaj lotil političnega izsiljevanja.«

Kako je na drugi strani? »Zdi se mi, da bi lahko ubili vse pripadnike Vietkonga in Severnovietnamce, pa bi vseeno izgubili vojno,« je rekel ameriški general Wallace Greene. V teoriji gre za to, da Amerika ne »prepušči« Azije kitajskim komunistom in da hoče to dokazati v Vietnamu. Toda v praksi gre za preizkušnjo v volji ameriške in vietnamske vojske.

Razgledi s 46. vzporednika

Partizanov ne more neposredno poraziti, zato se je Amerika lotila Severnega Vietnamu: njegovih naselij, mest, industrijskih središč, prometnih zvez. Vprašanje je, ali bo Severni Vietnam lahko zdržal bombne napade, ki so močnejši kot bombardiranja Hitlerjeve Nemčije v letu 1944. Toda v Severnem Vietnamu je podoba vojne drugačna, kot je bila evropska. Velika mesta so »izginila«: prebivalci so se razpršili, se naselili pod zemljo. Vse je v zakloniščih, otroci v solah imajo na klopih posebne klobuke, ki jih varujejo pri bombnih napadih, na hlicah so izkopane »osebne« zaklonišča za enega človeka. Prometne zveze nenehno obnavljajo, ponekod že takoj, ko ameriška letala odvržejo bombe. Veliko pa je na primer mostov, ki »delujejo« samo ponoči, podnevi pa so razstavljeni in skriti v džungli. Pravijo, da je predsednik Ho Ši Minh sklenil, da žrtvuje vse, samo da ne bi kapituliral. Ministrstva so v džungli, ljudstvo je pripravljeno bojevati se do konca. »To ni ideološka vojna. Naše ljudstvo se zakonito brani tujega napadalca,« je rekel severnovietnamski general Fam Van Dong. Pri tem Severni Vietnam ni sam. Dobiva pomoč ZSSR, LR Kitajske in drugih socialističnih dežel. To Westmoreland ne briga. General zahteva od Johnsona sto tisoč novih vojakov, še več letal in bomb. Kaj bodo storili Rusi in Kitajci, pa je stvar predsednika Johnsona.

Ameriška politika računa na to, da se Sovjetska zveza ne bo neposredno vmešala v vietnamsko vojno. Menijo, da se bo omejila le na materialno podporo. Toda tudi pri tem se je Pentagon ustel. Pomoč je večja od njegovih računov. To pa razlaga tudi silovitost spopadov, ki preseneča tako ameriško vojsko kot ameriško javnost.

Toda vojna ni samo v Vietnamu. Američani imajo težave z gverilci tudi v Laosu, krišjo mir v Kambodži, z njimi sodelujejo v Vietnamu Južna Koreja, Filipini, Avstralija, Nova Zelandija in Siam. To nenehno širjenje vojne pa zaskrbljuje ameriško javnost. Politična komisija republikanske stranke v senatu je pred kratkim sestavila 91 strani dolgo poročilo, v katerem obtožuje Johnsona, da deželi prikriva resnico. »Koliko homo se investirali in koliko homo tvegali, da bi branili namišljeni interes ZDA na jugovzhodu Azije? Ta vojna je postala prava mora za ZDA. Znotraj Amerike cepi javno mnenje dosti huje kot državljanska vojna.« Tako piše v poročilu.

Vsa vojaška moč ZDA — razen atomske bombe, ki je izključena — ne bo prisilila Severnega Vietnamu h kapitulaciji.

General Ridgway pravi: »V korejski vojni smo spoznali, da je nemogoče prekiniti oskrbovanje azijske vojske z letalskimi napadi. Bili smo gospodarji v zraku, razbijali smo kitajske oskrbovalne kolone, toda ofenzive nismo zaustavili, kakor tudi nismo oslabili sovražnikove moči.«

Kitajska je dala prosto pot sovjetski pomoči, ki prihaja v Severni Vietnam čez njeno ozemlje, pri čemer tudi »nekaž« pridržuje zase.

Anketa je ugotovila, da je 67 odstotkov Američanov za to, da vojno naglo končajo. »Če se je bojujemo, potem zmaga« pravijo. Toda takšni niso vsi. Mladenci sežigajo naborne pozivnice, bežijo v Kanado, da bi se izognili vojaški službi. Pri tem trdijo, da niso sovražniki domovine. Če bi Ameriko napadla Kitajska ali ZSSR, bi neutegoma zgrabili za orožje, trdijo ti »dezerterji«, toda ne marajo žrtvovati življenja za Vietnam.

Ti fantje niso osamljeni. Najslavnejša novinarja ZDA Walter Lippman in James Reston pišeta, da je Johnsonova politika lažniva, napačno preračunana in nemoralna. Tako trdijo tudi mnogi politiki. Toda najpomembnejše so izjave tistih politikov, ki utegnejo premagati Johnsona na prihodnjih predsedniških volitvah. V demokratski stranki ima Johnson nasprotnika že v »tovarišu« Bobu Kennedyju, ki je za pogajanja. Toda tudi republikanska stranka je dobila svojega »Kennedyja« v osebi 45-letnega senatorja Charlesa Percyja. Ko se je pred kratkim srečal z generalom Westmorelandom, mu je rekel: »Mislim, da bi se naša politika v Vietnamu morala spremeniti. Ne moremo razumno trditi, da bi se Hanoi ali Vietkong predala.«

Volitve novega predsednika ZDA so že prihodnje leto.

Toda vojna se bo nadaljevala. Medtem se lahko še marsikaj spremeni. Dopolnjen pariškega »L'Expressa« v Washingtonu piše, da je general Westmoreland rekel, da bi bilo treba zavezati jezike nasprotnikom vietnamske vojne. Tedaj je obrambni minister McNamara odgovoril: »Za to svobodo se bojujemo že dve sto let. Ne bom dovolil, da bi jo kratili.« Toda v sedanjih razmerah bi ostrejši spor med obrambnim ministrom in generalom Westmorelandom pripeljal do odstopa ministra, ne pa do odpoklica generala.

STANE IVANČ

Emil Sovdat: Tam, kjer teče bistra Zilja

Pred več leti so se pojavili v našem tisku prvi članki dotle neznane pisca, ki je pisal o svojih doživetjih na Koroskem, v Ziljski dolini, kjer je bil v drugi polovici leta 1944 in do konca vojne partizan. Na prigrizanje tovaršev je pisec zapisal svoje spomine na partizanstvo po Koroskem in tako je nastala knjiga, ki je te dni izšla pri zavodu »Borec«. Torej je pisec doživel to, kar so mnogi pred njim. Iz člankov, ki so bili zanimivi, je zrasla knjiga, in slovensko slovstvo se je obogatilo še za en spominski zapis o osvobodilni vojni, to pot na območju, ki velja za skrajno severozahodno mejo našega narodnostnega prostora.

Posebne so bile razmere, v katerih so delovali partizani v Ziljski dolini in niso je zaman imenovali koroski partizani »dolina smrti«. Pogosto je bilo tam partizanjenje boj z naravo, boj za goli obstoj, predvsem pa boj za hrano. Toda morali so vztrajati zaradi tega, ker so se zavedali, da opravljajo pionirsko nalogo v osvobodilnem gibanju. Morda se je ravno tam najbolj izkazoval internacionalizem našega gibanja, v stiku z Avstrijci, Rusi, Italijani in dru-

gimi narodi, v širjenju boja vseh narodov proti fašizmu kot skupnemu sovražniku.

Kdor bi Sovdatovo knjigo ocenjeval z merili, ki veljajo za leposlovje, bo najbrž razočaran. Toda pisec ni imel in nima literarnih ambicij. Njegovo pisa-

nje so predvsem spomini, pisane živahno in napeto. Vanje je preli tudi precej svojega mladostniškega ognja in iskanja in po njegovi zaslugi bo bralec, predvsem tisti, ki vojne ni doživel, lahko spoznal še nekaj posebnosti partizanstva. dW

STANISLAV RUNKO JE PODELIL NAGRADO JESENICANOM

Starogrška umetnost v knjižnem programu Mladinske knjige

Se do pred nekaj leti se je srednjošolska mladina učila gršine ter tako spoznavala mladost in življenje stare Grčije. Od Grkov se je mogla učiti predvsem estetike in logike, grščina ji je služila pri kasnejšem učenju. Danes predmeta grščina ni več in mladi so za marsikaj prikrašani. Nepotrebno vrzel je pred nedavnimi izpolnila založba Mladinske knjige, ki je istočasno z bogato pripravljenimi »Najlepšimi antičnimi pripovedkami« izdala 1. del »Zgodovine grške književnosti«.

»Zgodovina grške književnosti« kot kolektivno delo o stari grški književnosti Instituta za svetovno književnost Akademije znanosti ZSSR obravnava v uvodu splošna vprašanja zgodovine grške književnosti, grški jezik in vire grške književnosti. Nato si kot deli knjige sledijo poglavja o epiki, dramatik in liriki. V epiki je na prvem mestu obdelan Homer in njegov ugled v sodobnem svetu. Del o liriki opisuje starogrško liriko, elegično pesništvo, jambsko poezijo in preproste oblike meličnega pesništva. Zanimiv in prijeten je tudi opis starogrške dramatike, gledališča in načina igranja. Se enkrat in podrobno berite o Aishilu, Sofoklu in Euripidu.

Lep prepisavek k poznavanju antike in njene umetnosti bosta predstavljali tudi knjigi »Antični Rim« ter »Antična Grčija«, ki ju jo Mladinska knjiga izdala še letos.

Maršal Timošenko obiskal filmsko ekipo »Bitke na Neretvi«

Maršal Sovjetske zveze Timošenko je te dni v Sarajevu obiskal filmsko ekipo, ki pripravlja film »Bitka na Neretvi«.

Udeleženec te bitke narodni heroj Vlado Segrt in generalmajor Milan Vuković, vojaški svetovalec filma, sta seznanila goste iz Sovjetske zveze z zgodovino te velike partizanske epopeje. — Kakor je znano, so se v četrti ofenzivi znašle večje enote jugoslovanske vojske obkoljene z vseh strani in so morale prodreti dvojno, ponekod celo trojno obroč Nemcev in njihovih zaveznikov, hkrati pa so morale rešiti okoli 4000 ranjenecv in tifusarjev. Jugoslovanski partizanski enotam je to uspelo in tako spada ta bitka med najpomembnejše jugoslovanske partizanske borbe.

Režiser filma Veljko Bulajić je obrazložil priprave za reali-

zacijo filma, katerega snemanje — v produkciji vseh jugoslovanskih filmskih hiš — prične 1. oktobra letos. Stroški bodo verjetno presegli milijardo S-din in gre torej zares za velik podvig jugoslovanske kinematografije.

Ob koncu obiska so pripravili gostom zakusko, na kateri so se novinarji razgovarjali z maršalom Timošenkom in avtorji filma. Ob tej priložnosti je maršal izjavil, da bi moral ta film videti ves svet, ne samo Jugoslavija in da je pripravljen, če bo potrebno, pri realizaciji filma tudi pomagati.

V zvezi z nabavo večjega števila starih uniform in orožja iz druge svetovne vojne potuje te dni v Sovjetsko zvezo Čedo Vulević, direktor Filmskega studia Titograd.

Partizanska ljudska pesem

Partizanski pesnik Oton Vrhunec — Blaž Ostrovrhar se je rodil leta 1915 v Selcu nad Škofjo Loko. Izučil se je za knjižničarja. Ko mu je bilo 28 let, je odšel v partizane na Jelovico, h Gorenjskemu odredu. Bil je priljubljen in pogumen tovariš, mnogi ga poznajo kot dobrega komandanta in tenkočutnega pesnika. Fadel je aprila 1945 nad Selcam.

BLAŽ OSTROVRHAR:

Pri padlih borcih

Mrtvaških ragelj spev glasan odmeva z gore v beli dan; svobodo terja pesem ta, upor do zadnjega moža.

Vali iz doline se tiran, ker tabor naš je bil izdan: kolone, tanki, kamioni, bacači min in avioni.

Strašen boj — napad srdit... Ze v tretje je fašist oddit. Leže alpinji v goličavi, mrtvi, ranjeni, krvavi.

Pa glej iz boka nas napad; alpin prišika že odzad. Z Novakov, Cerkna in Tolmina

mu gre pomoč. Oh, domovina! Ze kliče tujec: »Vdajte se, obkoljeni že davno ste!« Preklete slabo nas poznaš, čeprav slovensko dobro znaš, podal ne bo se partizan, čeprav obkoljen je, izdan.

Zares nam, fantje, z vseh strani preti pogin še do noči, in padli bomo kot funaki, uporni, trdi mi vojak! Naj žanje smrt vas zdaj, tirani! V boj, tovariši mi vdani, bombe v roke, puške v dlan, naj v slavi pade partizan! Se ta ukaz vam zadnji da: Poberite ranjence od tam!

Če bomo prebili se tod, se spomnil nas bo pozni rod, a zdaj za mano v trpljenje; Z Novakov, Cerkna in Tolmina

Tako ni mrak noben teman, da ne pregnal bi ga nov dan.

Kot en glas iz vseh grl vzplamti: »Hura — furji,« in zagrmijo. Od Porezna do Labnega, od Davče tja do Cerknega. Se vnel je ples zares krvav sred grmov, skal in pa dobrav; med gromom bomb, rafalov jek, že vidim Lahov nagli beg.

Zažgali gozd so in senike, Imeli mi smo štiri mrlice, so v Cerknem borbe hude priče. Cerkljanke vence so povile, gomile borcev obrasile.

A ono noč, opolnoči sem hodil v tej okolici in spomnil sem se teh grobov ter krenil tja na dom duhov.

»Jaz sem prišel vas obiskat, ker vodil sem vas tistikrat,« tako pozdravim na grobeh, pa že zmrazi me po kosteh.

Imeli smo ljudi...

ANTON PEČEK

Umrli je Anton Peček iz Senvida pri Stični, star 55 let. Kot mladenič se je učil kolarstva pri napredno mislečem mojstru. Nato je prišla vojna. Leta 1941 so ga ujeli hitlerjevci, nedolgo zatem, ko se je rešil iz ujetništva, marca 1942, pa so ga aretirali Italijani in ga internirali. Po vrnitvi iz internacije se je z velikim poltom lotil izgradnje nove domovine. Pustil je kolarstvo in se posvetil šoferskemu poklicu. Nenadna smrt ga je doletela za volanom.

Lahka naj ti bo domača zemlja!

STEFKA NABREGOJ-MIRA

V Beogradu se je utrnilo življenje Stefke Nabregoj-Mire; umrla je v 46. letu življenja. Svojo trnovo življenjsko pot je tovarišica Mira pričela v Orehovicu pri Podnanosu. Ze v rani mladosti si je pomagala, toda izgradnje nove domovine. Pustil je kolarstvo in se posvetil šoferskemu poklicu. Nenadna smrt ga je doletela za volanom.

Slava njenemu spominu!

Priznanja za pomoč vietnamskemu ljudstvu

Sredi letošnjega februarja se je v mladinskem klubu OZN Toneta Cufarja na Jesenicah porodila zamisel, da bi tudi učenci pomagali trepetnemu vietnamskemu ljudstvu. Od takratne redne letne skupščine republiškega centra klubov OZN, ko je ta zamisel dobila trdno obliko, so minili trije meseci. V tem času je sem klubov OZN na osnovnih in drugih šolah v Sloveniji marljivo zbiralo pomoč za Vietnam. Najzastopnejšim so v Slovenji Gradcu, v Umetnostni galeriji, minuli četrtek podelili nagrade in priznanja za ne- sebično pomoč ljudstvu, ki ječi pod škornjem imperializma.

Pri zbiranju pomoči za vietnamsko ljudstvo so se najbolj izkazali učenci osnovne šole Toneta Cufarja z Jesenice. Nabrali so kar 31 ton papirja in 13 tisoč steklenic, vse skupaj vnovčili in okrog 300 tisočakov je že pripravljenih za pomoč daljni državi v jugovzhodni Aziji. Marljivim Jesenicanom sledijo učenci iz Nove Gorice, Ptuja, Skofje Loke, piranske šole za zdravstvene delavce in Kanala ob Sotci.

Klubi OZN si niso mogli izbrati bolj primerne prostora za svoje zaključno srečanje kot prav v Umetnostni galeriji v Slovenji Gradcu. Tu, na prizorišču srečanja mednarodnih umetnikov, smo v duhu ideje Organizacije združenih narodov pripravili razstavo z naslovom »Mir, humanost in prijateljstvo med narodi«. In nekaj sto mladih iz raznih krajev Slovenije, ki so se zbrali v osemstoletnem Slovenji Gradcu, je z odprtimi srci prisluhnilo motu srečanja, zapisanem v naslovu razstave. Ni pomembna vstopa, ki smo jo uspešno zbrali kot pomoč vietnamskemu ljudstvu, so mladi poudarili

na slovesnosti. »Pomembna je pripravljenost vse slovenske mladine, da vedno prisloži na pomoč svojim vrstnikom v Vietnamu.«

Nedavna akcija klubov OZN je dobila mnogo priznanja tudi med bivšimi borci. Slednje je izrazil tudi predstavnik RO ZZB NOV Stanislav Runko, ki je podelil nagrado Jesenicom: »Predvsem mi, borci, vemo, kaj je vojna. Zato dajemo vse priznanje vam, ki se v kakršnikoli obliki borite za prijateljstvo med narodi.« — Slovesnosti v Slovenji Gradcu pa sta dala primerno obeležje tudi recitacija vietnamske poezije učenke iz osnovne šole Toneta Cufarja z Jesenice ter oris razstave »Mir, humanost in prijateljstvo med narodi«, ki ga je podal ravnatelj Umetnostne galerije Karel Pečko.

KMETIJSKI KOMBINAT

Gornja Radgona

proizvaja kvalitetna polpeneca in peneca vina. Novost v radgonski proizvodnji penecih vin je odlični BRILJANT, s katerim so že osvojili hrlišče.

NE POZABITE NA KVALITETNI RADGONSKI BISER

BRILJANT

ki vas bo poživil in okreplil ob vsakem času!

POJEM ELEGANCE SO KRAVATE terital TOVARNE SVILANIT KAMNIK

Stoje tovarši pred menoj v polni spremi so za boj, iz oči jim sije ognja žar, odvite bombe so za udar.

Me vpraša Bojan, kaj želim, in drugi me, zakaj ne spim, a Drzni roko mi poda, četrti nemo se smehlja...

»Prošnjo, fantje, imam do vas, ki terja jo današnji čas: Izdajstva greh je še med nami, ki vas je dal tej rani jami; rad bi znebil se te grenkobe, pri vas naučil se spet zvestobe, ker vem, da bili ste vdani in borci hrabri vse do lani, ko vas ta zemlja je požrla in meni borce verne strla.« Povzdigne Bojan glas in pravi: »Vemo mi to, in svetovi javi, nas zemlja bo še maščevala; grobov tišina ni zaspala, razrasla se bo v orkane, požrla hlapce in tirane!«

Tedaj z zvonika ura je zapela, mrlje, bojazen spet sta omemla, je zemlja spet mrlje skrila. In jaz odšel sem v noč temno, bedel do jutra, mislil to.

Imeli smo ljudi...

PETER KOS-PETRUŠKA

Nekaj več kot mesec dni je od tega, ko so v Zagorju pokopali prezgodaj umrlega direktorja Termoelektrarne Trbovlje, rezervnega letalskega podpolkovnika in nosilca spomenice 1941 PETER KOSA-PETRUŠKA. Vest o njegovi prerani smrti zaradi mučne zaradi bliskovite razsirlila po vsem Zasavju in širšem po Sloveniji, saj je bil dobro poznan kot neumoren družbeno-političen delavec v rudarskih revirjih in kot dolgoletni delavec v okviru elektroindustrijske organizacije Slovenije.

Pokojni Petruska je bil rojen 21. junija 1929 v Zagorju ob Savi in je že mlad spoznal težavno rudarsko in delavsko življenje. Druga svetovna vojna ga je zatekla v vojaški sukni bivše jugoslovanske vojske, kjer je služil vojaški rok. Vrnil se je domov, a vojaške sukne ni odložil, temveč je sedel klicu KP in že junija 1945 je začel aktivno in organizirano delati v zasavskih revirjih. Sodeloval je pri raznih akcijah in sabotažah, najprej pri uničenju separacije rudnika v Zagorju, nato avgusta 1941 pri napadu na žandarmerijsko postajo v tem kraju. Zatem se je vključil v Stajerski bataljon, prešel v Zasavski bataljon, v Sercevičev 1. bataljon, ki je bil hudo ranjen. Hkrati je bil v bolnišnici Spodnji Hradnik v Kočevskem Rogu, nato pa je bil do osvoboditve leta 1945 v Glavnem štabu NOV Slovenije kot komandant vseh letališč in skladšč. Član SKOJ je postal leta 1941, kmalu nato pa član KP, demobiliziran pa je bil leta 1956 kot podpolkovnik JLA.

Bil je vsekoli neustrašen borec in je za to prejel, poleg spomenice 1941, medaljo in red hrabrosti, partizansko zvezdo II. stopnje, red 10-letnice JLA in red za vojne zasluge II. stopnje.

Po demobilizaciji leta 1956 je prevzel odgovorno dolžnost direktorja Termoelektrarne Trbovlje, kar je ostal vse do svoje smrti. Neumoren na strokovnem področju, sredi članov svojega kolektiva, ni tudi sicer odnehal v družbeno-političnem delu v Trbovljah in Zasavju nasploh. Zaradi hrbtne bolezni je začela izlozkopariti njegove življenjske sile in ga odvrnila od naporne in trdega dela. Kljub temu je ostal še naprej vtrajen borec za socializem in blaginjo svojih sodelavcev in delovnih ljudi v Zasavju, vse do zadnjega se je udeleževal na raznih področjih dela.

Bil je zares spoštovan in priljubljen, kar je pokazalo tudi zadnje slovo v Trbovljah in nato v njegovem rojstnem kraju v Zagorju, kjer so ga pokopali. Tisoč in tisoč ljudi iz Trbovlj, Zagorja in drugih okoliških krajev, kjer je partizani, so ga spremlili na zadnji poti. Vojska mu je, kot rezervnemu podpolkovniku JLA, izkazala vse vojaške časti, ševljina, solska mladina je držala špirlj vse do delavskega doma do pokopališča v Zagorju in mnogih vencev je, po govornih zastopnikih raznih organizacij, prekrilo njegov prezgodnji grob. Sedaj počiva v rodni slovenski zemlji, za katero se je boril in zanjo žrtvoval svoje zdravje in življenje.

IVAN SELAN-MILAN

Kot žrtev hude prometne nesreče je 9. maja letošnega po enomesečnem trpljenju in po težki operaciji umrl IVAN SELAN-MILAN — prvoborec, rezervni kapetan I. razreda, nosilec spomenice 1941, predsednik ZROP Vrhnik in direktor delovne enote Zito-Notranjska.

Vrhniški rojaki, med katerimi je bil zelo poznan in priljubljen, se še niso pomirili zaradi smrti njegove žene Minke, ki je umrla štirinajst dni prej zaradi istega vzroka. In že so ponovno v žalosti sklonili glave za pokojnim Milanom.

Ivan Selan-Milan se je rodil 30. maja 1914 v Notranjih gorah pri Brezovici kot sin devetčlanske delavske družine. Mladostna pot mu ni bila posejana z rožami, marširadal je obut v grenkobo življenja, in to ga je prekalilo, da je postal zaveden borec za delavske pravice. Kot takšen se je ob začetku okupacije leta 1941 vključil v aktivno delo v okviru narodnoosvobodilnega gibanja. Postal je Milan, partizanski borec v Dolomitskem odredu, hraber in požrtvovalen, do tovarišev pravičen in nilm naklonen. Boli in napori partizanskega življenja, niso vzeli vednosti, nasprotno, njegovo srce je bilo povsem predano boju za osvoboditev, pri tem pa si je pridobil vso naklonenost in prijateljstvo soborcev. Tudi vodstvo Komunistične partije mu je izkazalo zaupanje in postal je sekretar KP dolomitskega področja.

Po končani vojni leta 1945 je svoje gledno življenje nadaljeval pri obnovi porušene in požene domovine, nato pa vse do zadnjega diha kot zaveden borec za graditev socializma. Vključil se je v različne družbeno-politične organizacije na Vrhniku in si v njihovih vrstah spet pridobil naklonjene sodelavce in tovariše. Leta 1949 je postal vodilni delavec pri takratnem podjetju ZITOMEL, nato direktor Mlinskega podjetja Ljubljana in kasneje direktor DE Zito-Notranjska, kar je bil vse do svoje smrti. Kljub odgovornim nalogom na gospodarskem področju pa ni pozabil na svoje dolžnosti v družbeno-političnem življenju na Vrhniku in tudi pri Zitu. Bil je član samoupravnih organov Zita in tudi namestnik predsednika aktivna ZB NOV pri tem podjetju, obenem pa še predsednik ZROP na Vrhniku. Kot udeleženec narodno-osvobodilne vojne je prejel spomenico 1941 in še devet vojaških odlikovanj.

Nemusilna smrt je prekrizala številne njegove načrte, ki jih je hotel še uresničiti v prid podjetja in tudi svoje družine. Nenadna smrt je globoko zarezala rano v srce hčerke Vasje in sina Milana. Ki sta nenadoma ostala brez čutečega in nadvse skrbnega očeta. Kot dober oče pa ga pogrešajo tudi njegovi delavci, katerim je polnih dvajset let izkazoval svojo naklonenost in iskreno tovarštvo. Sveža gomila je prekrila tovariša Milana, ki bo živel v srcih svojih sodelavcev in rojakov na Vrhniku kot svetel zrel neomajnega boreca, tovariša in graditelja socializma.

T. B.

TRETJA PREKOMORSKA SE BO ZBRALA

V spomin na dogodke pred 25 leti, ko so fašisti požgali v okolici 7 vasi, praznujejo v Ilirski Bistrici tudi letos 4. junija svoj občinski praznik. Ob tej priložnosti se bodo v Ilirski Bistrici zbrali tudi nekdanji pripadniki 3. prekomorske brigade, ki imajo tam domilec. Ta brigada je tudi leta 1945 sodelovala pri osvoboditvi Ilirske Bistrice.

3. prekomorska brigada je nastala prdobno kot prvi dve iz primorskih in istrskih fantov, ki so v južni Italiji služili v italijanski vojski ali pa so jih tam konfinirali v tabornih kazenskih enotah. Večina borcev pred ustanovitvijo ni imela v rokah orožja, zato je brigada ostala v Italiji še tri mesece po ustanovitvi. 1. in 2. bataljon sta bila ustanovljena in sta se vadija v Carbonari že decembra 1943. Medtem pa so ustanovili 3. in 4. bataljon v Gravi. Priznani so jim za vojni častilci italijanski protifašisti. V brigado je vstopilo 1800 borcev, med njimi je bilo nad 1700 pripadnikov jugoslovanskih narodov, ostali pa so bili Italijani. Oborožena je bila brigada z nemškimi in italijanskimi orožjem. V začetku marca 1944 je komandant baza NOV v Barju v Črncih nari brigado pregledal, nato pa so jo v največji tajnosti prepeljali v pristanišče Monopoli. Tam se je vkrcala na ladji »Ljubljana« in »Sicilia« ter se prepeljala na Vis. Tam je prevzela položaje 1. dalmatinske brigade na vzhodnem delu otoka. Skupina članov SKOJ iz brigade pa je dobila nalogo stražiti podzemsko jamo, kjer je bival tovariš Tito.

Na Visu je postal brigadni komandant Bogdan Viskić. Nekaj ljudi je odšlo v Srbijo za voditelje novih enot, brigadni komisar dr. Hokevar pa se je vrnil v Italijo po nove borce.

Je namreč po odhodu enot ostal skoraj prazen.

19. oktobra 1944 se je brigada izkrcala pri Krilu v splitski okolici. Njeni bataljoni so sodelovali pri osvoboditvi Makarske in Kaštelov. 4. bataljon je rešil pred uničenjem tovarno cementa, 1. bataljon pa je prek Klisa prvi vdril v Split. Nato se je brigada udeležila bojev za Šibenik, 1. bataljon je čistil predmestje Magdalena in središče mesta, drugi pa so šli v zasledo k cesil proti Drnišu. Vanjo je zasla kakih 6 km dolga sovražnikova kolona. Tam je padlo 1700 sovražnikovih vojakov, brigada je dobila velik plen.

Po bojih za rudnik Sivirč je brigada v dveh kolonah prodrla proti Kninu. Začeli so se boji za dve važni postojanki, v katerih je brigada dala velik krvni davok, saj je bil vsak peti borec izločen iz boja. Med boji pa je brigada dobila popolnitev, kakih 800 primorskih fantov, ki jim je uspelo priti v Italijo s Sardinije in Korzike.

Po krašjem odmoru v Kaštelih je večina brigade 31. januarja krenila proti Mostarju, ki je ostal do tedaj v sovražnikovih rokah daleč v zaledju NOV. 6. februarja se je brigada vključila v bitko. Prek Črnega vrha je vdrila k mestu. V teh bojih je spet padlo precej borcev, samo iz 1. čete 1. bataljona 32, iz 2. in 3. bataljona je bilo 82 mrtvih.

Po osvoboditvi Mostarja je bri-

gada 21. februarja 1945 krenila proti morju in prek Ljubuškega prišla v Gradac. Po šestih dneh počitka so se z ladjo »Ljubljana« prepeljali v Sušico pri Zadru. Od tam je po krašjem počitku odšla v boj za Bihać. 20. marca je zavzela Gornji in Donji Lapac, 25. marca pa je posegla v boj za Bihać. Po zavzetju je odšla proti Gospiću, 3. aprila je pri Bilaju prekorčila reko Liko in vzdolž ceste ter železnice zavzela spodnji del Gospića, pri tem pa je spet utrpela precejšnje izgube. Od Gospića se je brigada obrnila k morju, k Senju. Njen 1. bataljon je sodeloval pri osvoboditvi otoka Krka. Nato je v stalnih hudih bojih v nekaj dneh priselila na staro jugoslovansko-italijansko mejo pri Reki. Tam so se 6 dni vrstili hudi boji z Nemci pri Klanju. 1. maja je bila na črti Rupa-Sapijane. Z Reke je prišil 97. nemški korpus, ki se je prek Ilirske Bistrice skušal prebiti do Angležev in Američanov, da bi se jim vdal. Več dni so trajali hudi boji. Medtem je bil osvobojen Trst in Ilirski Bistrici so prišle na pomoč še druge enote naše vojske. Po dveh dneh bojev je korpus kapituliral in se vdal.

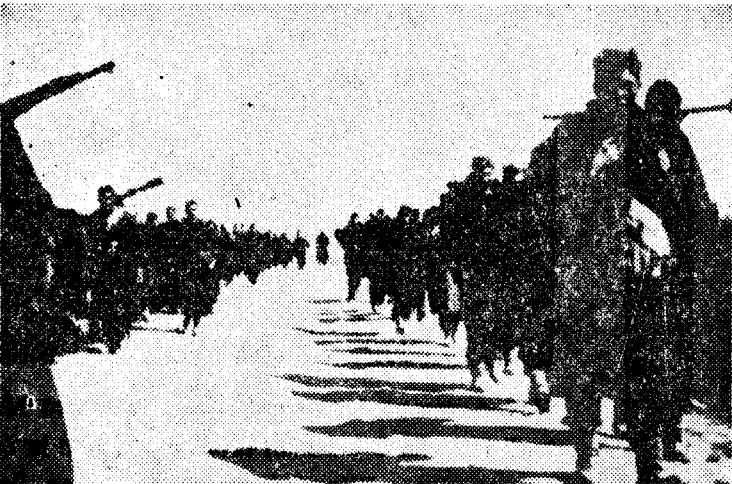
Iz Ilirske Bistrice je brigada prek Pivke odšla v Tržič. Po umiku je četa izbranih borcev ostala tam v sestavi našega odreda, ki je ostal v takratni ceni »A« v sklopu zaveznikovih zasedbenih sil, oziroma 13. britanskega korpusa.

Skozi enote 3. prekomorske brigade je šlo okoli 4100 borcev in oficirjev, padlo jih je 730, razen tega pa jih je nekaj pogrešanih, ki so tudi padli, saj se nikoli več niso oglasili. Bojna pot brigade je znašala nekaj nad 4500 km. Bojevala se je po Hrvaški, Bosni in Hercegovini ter Sloveniji. Za svoje zasluge med NOV je bila odlikovana z redom zasluge za narod z zlato zvezdo.

A. K.

Še 553 pogorišč

Posebna komisija občinskega odbora ZZZB iz Splita, ki je nekaj mesecev zbiral podatke o hišah oz. poslopjih, požganih v zadnji vojni, je ugotovila, da doslej še ni popravljenih 553 pogorišč, razen tega pa je še 376 planinskih staj, ki so še vedno pogorišča. Nadalje so ugotovili, da bi za popravilo omenjenih zgradb, ki bi jih nekdanji lastniki radi popravili, potrebovali skoraj tri milijone novih dinarjev. Komisija bo zdaj zbrano gradivo predložila republiški ZZZB NOV z željo, da bi uresničili potrebe nekdanjih prebivalcev in tudi z njihovo denarno udeležbo popravili pogorišča.

ODHOD 3. PREKOMORSKE UDARNE BRIGADE IZ MOSTARJA V GRADEC FEBRUARJA 1945

Poleti 1944 so trije bataljoni brigade sodelovali v akciji na Braču, ki so ga napadle enote 26. divizije z bataljonom britanskih komandosov. Boji so trajali od 28. maja do 6. junija, kot cilj pa so imeli odvrnitev nemškega pritiska na Drvar. Hkrati pa naj bi napad pri Nemcih zbudil vus, da gre za večjo akcijo s sodelovanjem zaveznikov. Res so Nemci na otok poslali dva bataljona, kar se je na koncem precej poznalo.

1. junija 1944 pa je 3. bataljon izvedel samostojno akcijo na Braču. V zasled je pričakal nemško kolono in uničil 83 vojakov, nekaj pa ujel. Prav tedaj, ko je tovariš Tito na Visu pred zbranimi enotami, med katerimi so bili tudi trije 3. prekomorske, povedal zgodovinske besede »Tujega nočemo, svojega ne damo«, je bil 2. bataljon 3. prekomorske na Korčuli. Očistil je otok sovražnih enot še pred prido domov. Naslednjega dne so se izkrcali na Korčuli trije bataljoni: 1. dalmatinska brigada, 8. korpus, ki je brigada odšla na polotok Pelješac, kjer so bili hudi boji. Brigada je žela priznanje za priznanjem in dobila naslov »udarna«.

S kopnega se je brigada vrnila na Vis, ker se je bilo bač četiških napadov iz Afrike in Italije. Otok

Nova komisija izvršnega sveta SRS za vprašanja borcev

Izvolitev novih poslancev v skupščino SR Slovenije je ob uveljavljanju načela rotacije privedla do mnogih sprememb v organih izvršnega sveta SR Slovenije. Zato so bili razrešeni tudi prejšnji in imenovani novi člani komisije izvršnega sveta za vprašanja borcev narodno-osvobodilne borbe.

Predsednik komisije je Vinko Hafner, podpredsednik izvršnega sveta, za podpredsednika pa je imenovan Viktor Repič, član izvršnega sveta. Med člani komisije so predstavniki republiškega odbora ZZZB NOV Slovenije Julij Beltram, Ivan Faj-

diga, Ivan Jenko in Slavko Kovačič. Drugi člani komisije so: Majda Gaspari, Just Miklavc, Viktor Stopar in Franc Urevec. Tajnik komisije pa je Franc Godeša.

Zaradi obširnega gradiva in obilice problemov, o katerih mora komisija razpravljati in sklepati, bo imela v kratkem zgodnjo sejo. Na prvi je razpravljala predvsem o spremembah zakona o borčevskem dodatku. Sprememba tega zakona je nujna, ker gre za sistemsko ureditev. V razpravi o tem pa je komisija grajala dolgotrajen postopek pri pripravah za sprejmembo tega zakona.

Ob 100-letnici rojstva ETBINA KRISTANA

Polnih šestdeset let neumornega dela za slovensko ljudstvo na obeh straneh oceana ima za seboj Etbin Kristan. Letos je minilo sto let od njegovega rojstva, rojstva moža, ki je dolga leta stal v ospredju slovenskega političnega, književnega, narodnostnega in kulturnega življenja v domovini in med slovenskimi izseljenci v Ameriki.

Po rodu je Etbin Kristan Ljubljčan. Po končani ljubljanski in zagrebški gimnaziji je vstopil v kadetnico in napredoval do čina nadporočnika. Potem je zapustil vojsko — tamkajšnji režim mu ni bil pogodu — in postal je novinar v Zagrebu, na Dunaju, v Trstu, Ljubljani in med izseljenci v Ameriki. Ze v letih 1894 in 1895 je sodeloval pri raznih socialnodemokratskih listih in pri slovenskih listih Delavec in Svoboda. Do odhoda v Ameriko leta 1914 je vodil zbor Jugoslovanske socialno-demokratske stranke, ki ga je ustanovil leta 1896, deloval pa je tudi kot urednik strankinih listov Rdeči prapor in Zarja.

Etbin Kristan je med prvo svetovno vojno ostal v Ameriki. Urejeval je tednik Proletarec in uredil tri letnike Ameriškega družinskega koledarja. Vodil je gibanje ameriških naprednih Slovencev za uresničenje jugoslovanske republike, ki je bilo pozneje zadušeno s krfsko deklaracijo in londonskim paktom. Leta 1920 se je vrnil v Evropo. Istega leta je bil izvoljen na listi JSDS v Ustavodajno skupščino, kjer je vodil boj za izboljšanje vidoeodanskih ustave in za jugoslovansko federativno republiko. Dve leti kasneje se je zopet podal onstran oceana in postal izseljenski predstavnik v New Yorku.

Leta 1937 se je odzval vabilu novoustanovljene Cankarjeve ustanove v Clevelandu in prevzel uredništvo njenega leposlovnega mesečnika Cankarjev glasnik; urejal ga je, dokler je izhajal, do leta 1942.

Med drugo svetovno vojno je bil Etbin Kristan poleg Louisa Adamiča glavni organizator pomoči domovini. Iz tistih časov so znane Kristanove in Adamičeve resolucije, ki sta jih objavila.

Maja 1951 je Etbin Kristan odpotoval v domovino, da bi videl, kako se razvija. Toda leta so se iztekla, življenjska moč je pošla in 21. novembra 1953 je umrl v 86. letu starosti.

Etbin Kristan ni bil le politik, pač pa tudi književnik, pesnik, pisatelj, dramatik ter književni in gledališki kritik. Ze v letih 1896—1914 je izdal več agitacijskih brošur. Iz njegove predameriške dobe izhajajo tudi razne zbirke pesmi, povesti, novele, črtice in epska pesnitev »Vitez Ivan«. Tudi znanstvenih razprav se je lotil »Narodno vprašanje in Slovenec«, »Primož Trubar in slovensko ljudstvo« in druge razprave. Mnogo časa je posvetil naši drami in gledališču. Bil je eden prvih naprednih in realistično mislečih kritikov, ki je utiral pot moderni misli Ivana Cankarja, Otona Zupaniča in drugih. Teoretične načelne članke pa najdemo v Naših zapisnikih in Ljubljanskem Zvonu. V vrsti dramskih del je obdelal preklarije strankarskih rodoljubov, večni boj med nasiljem in svobodo, nasprotje med delom in kapitalom.

Tudi v Ameriki je spisal več dramskih del. »Gospodarja« so prvič uprizorili v Clevelandu leta 1938 na njegove stroške in sam je igral glavno vlogo. »Gospodarja« so igrali tudi v Mestnem gledališču v sezoni 1952/53. V Cankarjevem glasniku, ki ga je urejal, so izšle mnoge njegove pesmi, pa tudi v Ameriški družinski koledar je pridno dopisoval. V teh dveh publikacijah je napisal tudi veliko število globoko zamišljenih člankov, prevodov, razprav in zgodovinsko-znanstvenih paberkov, ki se odlikujejo s čutom za socialni položaj delovnega človeka.

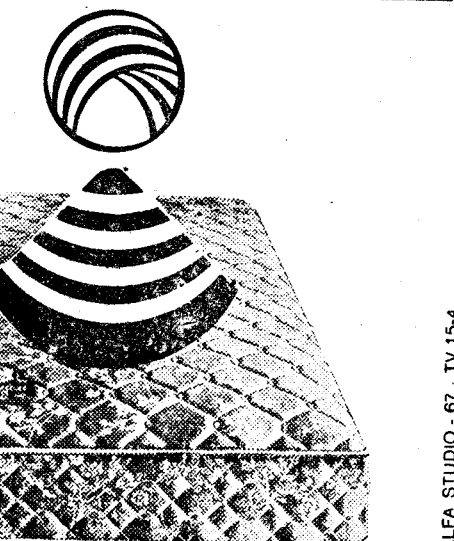
Darovali sp kri za vietnamsko ljudstvo

Bilo je v soboto, 20. maja. V Cerknem so se že v zgodnjih jutranjih urah začeli zbirati krvodajalci iz Cerknega in okolice. Občinski koordinacijski odbor za pomoč Vietnamu v Idriji je namreč ta dan organiziral v Cerknem krvodajalsko akcijo za vietnamsko ljudstvo. Pri tem so dosegli res dober uspeh. Sto osemindvajset prostovoljnih krvodajalcev je darovalo 41,5 l krvi.

POJEM ELEGANCE SO KRAVATE terital TOVARNE SVILANIT KANNIK

Z NOVIM ZNAKOM »JOGI« TUDI NOVOST »MEBLO« NA PODROČJU VZMETNIC

PREŠITA VZMETNICA

JOGI-DE LUXE VAM NUOI.

POČITEN KER JE PREŠITA IN IZREDNO UDOBNA • NIGIENO KER IMA DVE PLASTI • IPRENA MATERIALA, KI OJNA • VAM • TRAJNOST KER JE TEMELJITO PROJEKTIRANA IN SKRBNO IZDELANA IZ NAJBOLEJŠIH MATERIALOV • ELEGANCO KER JE UPORABLJENO BLAGO ORIGINALNO V BARVAH IN VZORCIH • JAMSTVO KER »JOGI-DE LUXE« JE IZDELEK »MEBLO« »MEBLO« PA JE POJEM KVALITETE

ORIGINALNE VZMETNE VLOŽKE »JOGI« PROIZVAJA SAMO »MEBLO« TOVARNA POHIŠTVA • NOVA GORICA

Radenska OSVEŽUJE IN ZDRAVI

PRAVNA POSVETOVALNICA

V kratkem času smo dobili več vprašanj, v katerih nas vojaški vojni invalidi sprašujejo, kako je z osebnimi avtomobili za vojaške vojne invalide. Kdo ima pravico do osebnega avtomobila, kdo ima pravico do regresa, v katerem času, koliko ta regres znaša in podobno. Obenem nas v teh dopisih invalidi sprašujejo, ali obstajajo oz. bodo obstajale kakšne carinske olajšave za in-

vozilo s prostornino motorja do 1000 cm. Invalid, ki ima pravico do motornega vozila, pa si je tega nabavil z lastnimi sredstvi, ima pravico do pavšalnega povračila stroškov za popravila in to v stalnem mesečnem znesku. Prav tako ima pravico tudi do povračila stroškov v zvezi z zavarovanjem vozila.

Druga ugodnost pa se naša na vojaške vojne invali-

jon 700.000 S-din, pri motornih kolesih pa nabavna cena. Regres pa sme dosegati največ 50 % osnove za odmero regresa.

Vojaški vojni invalidi, ki hočejo torej doseči ugodnosti v zvezi z osebnimi avtomobili, ki jim jih daje zakon o vojaških vojnih invalidih, morajo biti torej invalidi I. skupine z okvaro nog ali pa mora biti zaradi okvare nog njihova delovna sposobnost zmanjšana za najmanj 60 % (tudi zaradi slepote), biti pa morajo povrh tega še zaposleni.

Glede carine pa tole. Včasih, toda že davno, so za vojaške

Osebnih avtomobilov in regresi za VVI

valide pri uvozu motornih vozil.

O tem vprašanju smo v našem časopisu že pisali, naj zato na kratko ponovimo ustrezne predpise, ki urejajo to vprašanje.

Predvsem veljajo te posebne ugodnosti za vojaške vojne invalide I. skupine, ki so bili spoznani za invalide zaradi okvar spodnjih okončin in imajo pravico do ortopedskega vozčka. Ti invalidi lahko v mehan sredstev, ki so vsako leto zagotovljena v ta namen, dobe motorno vozilo s prostornino motorja do 1000 cm. Če žele nabaviti vozilo močnejše jakosti, pa lahko dobe nadomestilo, ki je enako ceni za

de, katerih spodnje okončine so okvarjene za najmanj 60 % in ki so v delovnem razmerju ali na poklicni rehabilitaciji. Prav tako imajo pravico do te ugodnosti tudi slepi vojaški vojni invalidi. Vsi ti imajo pravico do povračila ali regresa in to enkrat v šestih letih oziroma enkrat v treh letih, če gre za motorno kolo. Višina regresa je lahko različna in je odvisna od stopnje invalidnosti in premoženjskih razmer vojaškega vojnega invalida. Tako vplivajo na višino regresa dohodki od kmetijstva in osebni dohodki invalida samega ter določeni družinski članov. Osnovo za odmero regresa predstavlja znesek mili-

vojne invalide res veljale posebne ugodnosti pri uvozu motornih vozil. Odkar je nekaj let uvoz osebnih avtomobilov onemogočen, oziroma omejen, so te ugodnosti odpadle. Danes lahko uvozijo motorna vozila le tisti, ki imajo lastna sredstva na zasebnem deviznem računu. Zato tudi iz teh okoliščin za invalide ne morejo veljati nobene posebne izjeme. Kakih carinskih ugodnosti torej ni.

O vsem tem govori zakon o vojaških vojnih invalidih (zvezni uradni list, št. 49/65) in posebna uredba o višini in načinu izplačevanja povračila stroškov za popravila in za zavarovanje. (U. L.)

' Veletrgovina

»PREHRANA«

Maribor, Gorkega 34

NUDI
GROSISTIČNO DETAJLISTIČNI
TRGOVSKI MREŽI
RAZNOVRSTNO
TRGOVSKO BLAGO

Tovarna dokumentnega
in kartnega papirja

Radeče pri Zidanem mostu

proizvaja:

vse vrste brezlesnih papirjev in kartonov,
specialne papirje
surovi heliografski in foto papir
paus papir
kartografski papir
specialni risalni papir »Radeče«
papirje za filtre itd.

izdeluje:

vse vrste kartic za luknjanje v standardni
velikosti in tisku.
Po želji izdeluje kartice v posebnem tisku
v rdeči, modri in sivi barvi

Gozdno
gospodarstvo
Novo mesto

● SKRB IN NEGA
GOZDNEGA BOGASTVA

● UREJANJE GOZDNIH POT.

● EKSPLOATACIJA —
LESNI IZDELKI

Obrtno podjetje

»SLOGA«

Moste pri Komendi

● PRIPOROČA
SVOJE MIZARSKE, TESARSKE in
ŠČETARSKE IZDELKE.

SOLIDNA IZDELAVA IN KONKURENČNE CENE JE
GESLO NAŠEGA KOLEKTIV

KINO SPORED

● KINO »UNION«, CELJE

Od 1. do 5. junija 1967 — »Kro-
gla za zločince«, amer. barvni CS
Od 6. do 8. junija — »Signal nad
mestom«, jug. film

● KINO »METROPOL«, CELJE

Od 1. do 4. junija 1967 — »Kačja
koža«, ameriški film
Od 5. do 7. junija — »Hajduk
Janošik«, češki barv. CS

● KINO »LETNI«, CELJE

Od 1. do 2. junija 1967 — »V pra-
vem času«, angl. CS
Od 3. do 5. junija — »Močnejše
od slave«, amer. barvni CS
Od 6. do 7. junija — »Korziški
bratje«, ital.-špan. barvni CS

● KINO »TRIGLAV«, LJUBLJANA

1. in 2. junija 1967 — »Naš dom«,
sovjetski film. premiera
Od 3. do 5. junija — »Sto tisoč
dolarjev na soncu«, franc. pusto-
lovski CS film
Od 6. do 8. junija — »Zaklad v
londonskem stolpu«, nemški kri-
minalni film po romanu Edgarja
Wallacea

● KINO »VEVČE«

1. junija 1967 — »Ob sobotah ni
govora«, franc.-izrael. komedija
Od 2. do 4. junija — »Štirje za
Tekase«, amer. barv. pustolov-
ski film

● KINO »ZALOG«

3. in 4. junija 1967 — »Ne joči,
Petra«, slovenski film. Prikupna
zgodba iz partizanskih dni: vese-
le in razburilive dogodivščine ma-
lega Petra med partizani

● KINO »ZADOBROVA«

3. in 4. junija 1967 — »Pregon iz
pekla«, amer. barvni western

● KINO SLOVENSKA BISTRICA

Od 2. do 4. junija 1967 — »Hata-
ri«, ameriški film.
predstave v petek ob 20., v so-
boto in nedeljo ob 17.30 in ob
20. uri
Od 6. do 8. junija — »Pregreha
in krepost«, franc. CS črno-beli
film. predstave dnevno ob 20. uri

● KINO »RADIO«, JESENICE

1. junija 1967 — »Grof Monte Chri-
stop«, IV. del. franc. barvni CS
2. junija — »Križani meči«, ruski
film
3. in 4. junija — »Kupe za mo-
rice«, franc. CS film
5. junija — »Tarzanova največja
pustolovščina«, amer. barvni
6. in 7. junija — »Mehanični ka-
valirji«, špan. barvni film

● KINO »PLAVŽ«, JESENICE

1. in 2. junija 1967 — »Zakon pod
pogojem«, češki film
3. in 4. junija — »Mehanični kla-
virji«, španski barvni film
5. in 6. junija — »Kupe za mo-
rice«, franc. CS film

● KINO ZIROVNICA

3. junija 1967 — »Tistega lepega
jutra«, franc.-špan. film
4. junija — »Zakon pod pogo-
jem«, češki film

● KINO DOVJE - MOJSTRANA

1. junija 1967 — »Prva zmaga«,
amer. CS film
3. junija — »Zakon pod pogo-
jem«, češki film
4. junija — »Tistega lepega ju-
tra«, franc.-špan. film

● KINO KOROŠKA BELA

3. junija 1967 — »Križani meči«,
ruski film
4. junija — »Prva zmaga«, amer.
CS film
5. junija — »Mehanični klavirji«,
špan. barvni film

● KINO KRANJSKA GORA

1. junija 1967 — »Tistega lepega
jutra«, franc.-španski film
2. in 3. junija — »Prva zmaga«,
amer. CS film
4. junija — »Križani meči«, ru-
ski film

● KINO »POHORJE«,

SLOVENSKE KONJICE
3. in 4. junija 1967 — »Džingis-
kan«, angl. barvni film

● KINO BREŽICE

2. in 3. junija 1967 — »Tenka
rdeča črta«, amer. CS film
4. in 5. junija — »Pod mehiškim
nebo«, mehiški film
6. in 7. junija — »Operacija I«,
ruski barv. film

PREIZKUSITE!

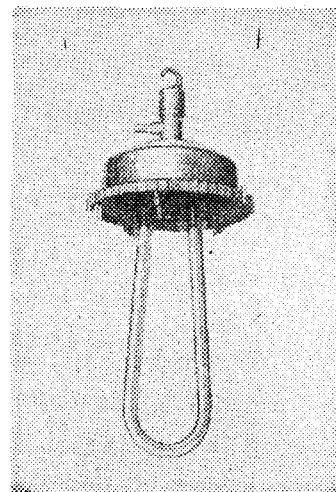
Močno umazano perilo operite s praškom MIXAL. Nato podobno umazano
perilo operite s kakšnim drugim praškom in če bo perilo po tem pranju bolje
oprano, nam pišite. Odgovorili vam bomo, kaj ste storili napak, ker MIXAL
opere perilo zagotovo najbolje!

EDINO MIXAL SODI V VAŠ STROJ

ker je najustreznejši za strojno pranje

mixal

HLADILNIK ZA MLEKO. POSTAVITE GA V KANTO IN PRIKLJU-
ČITE NA VODOVOD. ZANESLJIVO OHLADI MLEKO, DA SE NE
SKISA

IZDELEK ZAHTEVAJTE PRI

»AGROTEHNIK«

V VAŠEM KRAJU, ALI DIREKTNO PRI
PROIZVAJALCU

»Ferralit«

ŽALEC

TRGOVSKO PODJETJE

Alpkomerc
Tolmin

se priporoča z enotami:

- »GROSIST SOČA« Most na Soči
- detajlist »BISTRA« Most na Soči
- »TOLMINKA« Tolmin
- »NADIŽA« Kobarid
- »TURIST« Bovec

Posebno vam priporočamo obisk samopostrežnih trgovin v Tolmini
in Kobaridu.

POOBLASČENI ZASTOPNIK avtofehna LJUBLJANA

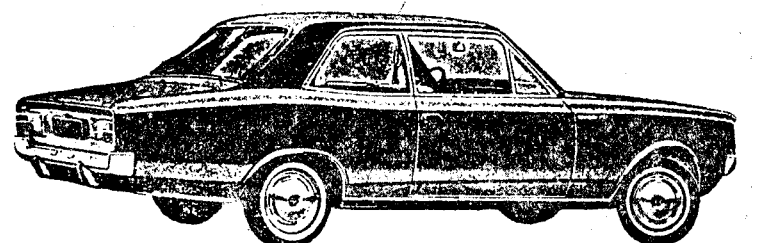

	USS	DM	A \$U	Uvozne dajatve N-din
OPEL REKORD, 1,5 liter, 3 vrata, 3 brzine	1.650	6.600	42.900	12.415
OPEL REKORD, 1,5 liter, 4 vrata, 3 brzine	1.725	6.900	44.850	13.038
OPEL CARAVAN, 1,5 liter, 3 vrata, 3 brzine	1.725	6.900	44.850	13.038
CARAVAN, 1,5 liter, 5 vrat, 3 brzine		7.292		15.212
LIEFERWAGEN, dostavno vozilo, 1,5 liter, 3 vrata, 3 brzine	1.644	6.532	42.744	10.575
OPEL REKORD »L«, 1,7 li- ter S, 2 vrata, 3 brzine		7.300		15.256
OPEL REKORD »L«, 1,7 li- ter S, 4 vrata, 3 ali 4 brzine	1.905	7.300	49.530	16.933
OPEL REKORD COUPE, 1,7 liter, 2 vrata, 4 brzine	1.906	7.624	49.556	16.934

Dobava: iz konsignacijskega skladišča (v standardni iz-
vedbi po želji z motorjem 1700 ccm ali menjalnikom 4 brz-
ne proti doplačilu) v 5 dneh po prispetju nakazila na
naš konto.

PREDSTAVNIŠTVA:

LJUBLJANA — Titova 25. tel. 312-022 ● ZAGREB —
Ilica 13. tel. 23-598 ● BEOGRAD — Brankova 14. tel.
629-354 ● RIJEKA — Rade Končara 44/VI. tel. 23-919 ●
SARAJEVO — Senina 8. tel. 25-111

Letos pomladi je minilo dvalindvajset let od dogodkov, ki se jih Marija Vebrova spominja kot najstrašnejših v svojem življenju. Posebno pa 19. marca 1945, ko se je zbudila iz nezvesti na hodniku pred bunkerjem, kjer so zdravniki na živih ljudeh opravljali poskuse, koliko lahko vzdržijo v zaprtem prostoru brez svežega zraka.

Sklenil sem opisati njeno trpljenje in sem se zato namenil v vas Skoke pri Dobrovi, kakih 12 km od Maribora. Vebrova domačija stoji nekoliko na samem, med njivami in lehami, blizu gozdiča. Prijazen pozdrav, gostoljubno vabilo in topla domača izba, kamor so me povabili, je kmalu ustvarilo neposredno in prišerno vzdušje, misli so se nam sprostile in beseda je stekla. Ob kramljanju in obujanju spominov so teklo popoldanske ure, medtem ko je zunaj zavijal veter in so ob okenske šipe udarjale težke deževne kaplje pomladne nevihte.

Kdaj in kako se je dejansko vsa reč začela, bi zakonca Ivan in Marija težko vedela povedati. Prav zagotovo pa je bil eden izmed odločilnih trenutkov oktobrski dan leta 1941. Po več mesecih ujetništva je Ivan spet stopil na domača tla na železniški postaji v Mariboru. Dolgi meseci stisk in hrepenenja po družinskem ognjišču, rodni grudi in domačih krajih so bili za njim. Takrat pa se mu je z zidu zarezal v obraz lepak z imeni petih, prejšnji dan ustreljenih talcev. Sklonil je glavo in v njem se je nekaj strlo. Tudi radost, ko se je naslednjega dne spet srečal s svojimi najbližjimi, je bila okrnjena, saj je nad vsemi kot mora ležala tragedija naših ljudi in vsega ljudstva. Toda to so bili še časi, ko so tudi v teh krajih še mnogi verjeli v neuničljivost nacistične vojske in njeno zmago.

Vebrovi so živeli na svoji skromni domačiji in se težko prebivali skozi življenje. Skušali so kar najmanj misliti na vojno vihar, ki je divjala okoli njih. Toda zvok petu pruskim škornjem, ki so topotali po mariborskih ulicah, je prodiral tudi v okoliške vasi. Ni se mu dalo ubežati...

Začetni uspehi nemških čet v Sovjetski zvezi, osvojitve Ukrajine in več velikih mest so odpirali krvave rane v srcih zavednih ljudi. Nacistično nasilje pa je naraslo ob podpori domačih hlapcev, ob-

Zgodba

jestnih nemčurjev. Gestapovci so počenjali vedno večje grozovitosti. Tako se je zgodilo, da je minilo precej časa, preden je misel na organizirani odpor postala resnica.

Vebrova družina svoje nemajne vere v pravično stvar ni skrivala. Mož in žena, preprosta človeka, sta ostala tudi zavedna Slovenca. Zato sta ju nekega zimskega večera obiskala Franc Poropat in Ludvik Plomperger. Skupaj so razpravljali o marsičem, predvsem pa so se pogovarjali o akcijah. Sele pozno v noč so se razšli.

Tako sta se zakonca Vebro v začetku marca 1943 pridružila aktivnim borcev za svobodo. Politične armade pred staljenjem doma je brez dvoma pomenil zanj začetek konca. Sledilo so mu še drugi neuspehi in še tako spretna propaganda ni mogla prikriti, da nacisti bežijo. To je štajerskim partizanom vilo poguma. Njihove akcije so postale vedno bolj obsežne, smele in pogostne. Sovražnik pa je divjal vedno bolj...

Nekje hladne oktobrske noči leta 1943 je na okno Vebrove domačije rahlo potrkalo. Ko je mož odprl vrata, so se od roba bližnjega gozda utrale štiri sence, ki so nekoga nosile na ramah. Brez odvečnih besed in poljskih so tovariši položili na tla hudo ranjenega to-

variša, ki mu je bilo po partizansko ime Stražar, klicani pa so ga kar Karlo. Marija je urno pripravila podstrešno sobico, vanjo so položili ranjenca in ga obvezali. V somraku jutra so potem partizani zapustili Vebrovo domačijo. Podnevi je Ivan počkal zdravnika dr. Frasa, ki mu je brez odvečnih vprašanj dal zdravila.

Partizan Karlo je imel hude rane, roko dvakrat, nogo pa enkrat prestopljeno in izgubil je mnogo krvi. Toda zdravje in mladost, pa tudi skrba naga sta mu pomagali, da je že po enem mesecu vstal. Še malo, pa bi se lahko vrnil k tovarišem...

Nemci so se zamažali trditvami, da bi uničili skupino partizanov in aktivistov v mariborski okolici. Toda kar niso dosegli s silo, so z živili. Uspešno jim je našli izdajalca. Napočil je 8. november 1943.

Ze prejšnji dan ni bilo najbližjih Vebrovih sodelavcev na doročeni sestanki. Zato je odšel Ivan v službo v škrobn. Ni se slutil, da so vse pozapril med njimi Poropata, Plompergerja, Leštriba, Martina Maglica, Rudjia, Jožeta, Fanika in druge. Vebrovi in par-

tek Dunaja in Frankfurtu v Ravensbrück.

Dogodkov v prvih mesecih taborišnega življenja se Marija le težko spominja. Njeni spomini so enaki spominom drugih tropskih, takot, smrt, poniževanje, divjale gestapovci...

Julija 1944 so jo odpeljali proti Hamburgu skupaj s kakimi 300 tovarišicami, med katerimi je bilo tudi kakih 60 Slovencek. Znašla se je v tovarni plinskih mask v Wantzbergu. Od njih so iz dneva v dan zahtevali, naj naredijo več, kar je dokaz, da je Hitler začel tudi na vojno s strupenimi plini. Naglo napredovanje zvezdnikov, predvsem Rdeče armade, je orenrečilo njegove naklepe.

Delavke so delale v naravnost obupnih delovnih razmerah. Toda do 2. marca 1945 je še nekako šlo. Ta dan pa so pazniki odbrali nad 100 žensk in jih odpravili v Hamburg. Tudi Marija je bila skupaj s več Slovencek zvržen. Nekatere so poslali v nekakšen bunker. Tencam se v začetku niti ni sanjalo, kaj naj vse to pomeni. Le to se jim je zdelo čudno, da se je okoli njih sukalo zdravniško oseb-

ljakinje. Naložili so jih na ladjo in jo potopili ob ustju Elbe. Naslednjega dne bi moral oditi na pot nov transport, v katerem je bila tudi Marija. Čakala jih je ista usoda kot Poljakinje, toda 3. maja so zavezniki zavzeli Hamburg in tako je Marija ostala živa.

Več mesecev je morala čakati na vrnitev v domovino. Iz tistih časov Marija hrani sliko z devetimi tovarišicami. Težko bi bilo spoznati obledle obraze na orumeneli fotografiji, toda razločno se vidijo jetniška oblačila in številke na rokavih. Sele 10. septembra je Marija v domači hiši stisnila v naročje svojo, že triletno hčerko...

V začetku 1964 je Marija dobila od ZB poziv, naj nemudoma vložijo zahtevo po odškodnini, ki ji pripada zaradi poskusov. Naredila je to, toda čez leto dni so ji odgovorili, da ne bo nič, ker ni navedla postopka pri poskusih, ni sporočila, ali so jo pregledali pred poskušom in po njem. Pritožila se je in spet so tekli meseci pričakanja. Končno ga je dobila:

»Navedenih poskusov ni mogoče smatrati kot vivo-eksperimente, saj nihče od izvajalcev iz tega taborišča na nürnberškem procesu ni bil obsojen kot vojni zločinec.«

Zaradi tega je Marija odstopila od svojih pravic. Pred menoj pa ležijo kopije dokumentov s številkami in datumi, slike, kartice in dopisi. Pripoved je za nekaj trenutkov prenehala. Začutil sem, da bi moral tej zgodbi dodati še marsikaj. Toda kaj, ali ni bilo že dovolj?

Marija živi z možem ob njegovi skromni pokojnini. Pravice do svoje pokojnine ni mogla uveljaviti, ker ni imela zadostni delovne dobe. Nereda tarna in se pritožuje, le to mi je rekla, da jo zaboli, kadar ji sliši zlobne očitke na račun nekakšnih predpravic borcev. KONRAD OROZIM

Klubska zavednost. Eden najbolj ognjevitih navijačev nogometnega kluba »Partizan« je nedvomno Mile Perić, brivec iz Aleksandrovca. Požarevac. Njegova brivnica, »Šoškić« imenovana, je prepolna fotografij nogometašev »Partizana« in časopisnih izrezkov o priljubljenem klubu. Mile je najsrečnejši človek, kadar zmaga »Partizan«, kadar pa »njegov« klub izgubi, tedaj ne pride — na delo. Tedaj je brivnica zaprta. »Zalovane« traja ponavadi en dan, če je poraz huji, pa tudi dlje. Če je na tak dan brivnica je odprta, tedaj človek zamaž pričačaku, da ga bo ostrigel ali obril Mile, tedaj mora zaupat »olepševalni postopek« učencem, dokler Mile ne ozdravi od poraza.

Energična Barbara. 40-letna nemška filmska in dramska igralka Barbara Riting se je proslavila v Nemčiji, Avstriji in Švici v vlogi Sartrove drame »Vlačuga, ki zasluži spoštovanje«. Nedavno je igrala v tej drami v Wermelskirchenu v Porurju. Ko so jeli v prizoru te drame — poltavi bencinom črnca, ki naj bi ga zaglaj, se je občinstvo začelo glasno smejati. Barbara, ki je stala na odru s pištolo v roki (tako je določeno v njeni vlogi), se je odločno obrnila k občinstvu in zavpila: »K hudiču, tu zares ni prav nič smešnega! Kdor te drame ne razume, naj se takoj pobere domov!« Mo tem opozorilu je zavladala tišina. Kakšna takšna Barbara bi bila morebiti včasih potrebna tudi pri nas.

Kar lahko storiš danes, ne odlašaj... Vodja britanskih liberalcev Grimond, ki je nedavno odstopil kot predsednik stranke, kar je Britance precej osupnilo, je odgovoril na številna vprašanja: »Morebiti sem storil to prežgodaj, toda boljše prežgodaj kot prepozno!«

Predsednik parlamenta počuje je poslanke... Predsednik avstrijskega parlamenta je takole opozoril neko poslanke: »Parlament ni dekliski zavod!«

Popadljiva ministrica... 50-letna švedska časnikařica Kama Larsen-Ladet je bila nedavno imenovana za ministrico za družinske in trgovinske zadeve. Takoj na začetku nove kariere se je ljudem priljubila, ker jim je obljubila, da se bo odločno borila za boljše kakovost proizvodov in za zniževanje cen. Ministrica je v prvem govoru izjavila tudi tole: »Postala bom terier, ki bo grizel proizvajalce v noge — razumljivo v korist potrošnika.«

Kaj bi bržčas Američani želeli? Predsednik sovjetske vlade Kosiĝin je rekel v nekem govoru: »Mi zahtevamo, naj Američani zapustijo Vietnam. Konec koncev ne morejo Američani pričakovati, da bodo Vietnamci — zapustili Vietnam...«

Nič ne de, če ste stari! Tako nekako si je mislil bivši, nedavno umrl zahodnonemški kancler Adenauer, ko je bil že v 92. letu. Adenauer je bil obiskal Španijo, da bi pridobil Franca za idejo o »osamosvojitvi Evrope« od varuških velikih sil, v prvi vrsti od varušva ZDA. Adenauer je namreč bil protiameriško usmerjen in se je ogreval za de Gaullovo evropsko politiko. V Španiji so starega »slisjaka« nadvse ljubeznivo in prijateljsko sprejeli. Vsi španski listi so objavili sliko starega »slisjaka« v objemu z bivšo miss Španije, z znano špansko plesalko Lucero Teno. Zd se, da je Špance bolj navdušila ta slika ko Adenauerjeve politične zamisli. Plesalka Teno je izjavila časnikařem, da je v Adenauerjevem objemu resnično uživala, ona pa — pravijo časnikaři — razume, kaj pomeni: uživati v objemu moškega...

Pojem elegancie so kravate
Verital
TOVARNE SVILANIT
KAMNIK

SOŠOLCI

»Naj ti bo. Odkrit bom, čeprav ti do mene nisi bil, ko si prihajal k meni. Mislim sem, da sem jaz ukanil tebe, pa si le ti mene. Bil si modrejši...«

Zvedel bi rad, kaj me je pripeljal do tega? Vidi torej. Vse moje življenje, razmišljanje. Sovražil sem komunizem že od otroških let, sovražil vse ljudi, ki so ga izpovedovali. Zakaj sem ga sovražil? Ker hoče uničiti vse, kar nam je sveto, spremeniti naše življenje. Ne verjamem v tisto, kar trobi naša propaganda, tisto je krma za neumno ljudstvo. Toda vi bi radi vrgli svet s tečajev in to mi ni všeč. Zdaj je res večina ljudi za vas, mi pa izgubljam, ker smo bili nespretni. Drugačni tudi nismo mogli biti. Nekoč sem ti že rekel, da bi se morala cerkev hitreje prilagajati razvoju. To sem mislil iskreno, toda ko sem to spoznal, je bilo že prepozno. Nihče mi nikoli uradno ni ukazal izmed cerkvenih dostojanstvenikov, naj počenjam to, kar sem in zaradi česar ste me prijeli. Še več, prepričan sem, da nihče izmed njih tega tudi ne ve. Če bi zvedeli, bi me hudo ošteli, ker ne bi smel tako daleč, tako globoko v nevarnost. Ne bi smel tvegati, da me ujamete pri dejanju, s takimi dokazi kot so oddajnik, šifre, orožje, razstrelivo. Toda tako so me učili vsa dolga leta in ko so moji tovariši in somišljeniki zahtevali od mene, naj vendar nekaj naredim za naše gibanje, nisem mogel reči: Ne.

»Kdo te je zapeljal v to?«

»Morda si že slišal, morda tudi ne. Že davno pred vojno smo imeli mladi svojo tajno organizacijo. Kako se je imenovala, ti ne bom povedal. Nekaj takega je ta organizacija kot pri vas Partija ali SKOJ. Nadzorovali smo vas in tudi sodelovali v bivo jugoslovansko policijo, če je bilo potrebno. Ko se je začela vojna, sem bil že v semenišču. Nadaljevali smo to delo. Ko so se pojavile vaške straže, sem se hotel prostovoljno vključiti v njihove vrste. Niso mi dovolili, ker sem bil že skoraj na koncu študija. Pač pa so mi svetovali, naj se učim raznih vojaških veščin. Počasi sem zvedel, da bo boj s komunizmom hud in dolgotrajen, da bodo morda vaši na nekaterih območjih prevladali. Zato sem moral biti tiho in se nikjer nisem smel izdati, kako mislim. Povedali so mi, kakšno službo so mi namenili. Tako sem prišel še pred italijansko kapitulacijo na to faro...

Letos so nekoč domobranci vdrli k nam in takrat sem dobil ukaz, naj sprejmem oddajnik. Vedel sem, kaj tvegam, toda ukaz je ukaz. Branil sem se, češ, da to ni za duhovnika, naj poiščejo koga drugega. Pa so mi dokazali, da ni nikjer nikogar, ki bi bil zmožen opravljati to službo. Tako sem se vdal v usodo. Poslali so mi oddajnik in me naučili delati z njim. Enkrat ali dvakrat je tisti tehnik pokazal, kako gre, pa sem že znal. Pečnik mi je pripovedoval, kako naj skrivam sledove in po čem naj poizvedujem, oziroma kaj naj jim sporočam...

»Te je kdaj pekla vest, ko si pošiljal ljudi v smrt?«

Po krajšem premoru je kaplan spet spregovoril:

»Pa še kako! Ne zagovarjam se, vseeno je, ker to prav nič ne zmanjša moje krivde, zato poslušaj!«

Počasi sem spoznal, da vas ne bom ugnali in da je naše početje jalovo. Vsi so nas pustili na cedilu, samo z nemško pomočjo se bodo naši še nekaj mesecev držali. Tisto, kako nam bodo Angleži pomagali, je laž za neumne ljudi. Vi ste tudi preveč trdoživ. Vsaka druga vojska bi se zaradi tako velikih izgub in porazov prekrila, le vas je bilo vedno več in vedno bolj odločni postajate. Tudi zmagovati ste že začeli. Počasi sem spoznal, da smo mi na krivi poti in da cerkvi več škodujemo kot koristimo. Saj je sam Kristus rekel, da njegovo kraljestvo ni tega sveta. (KONEC PRIHODNJC)

V krajih pod Snežnikom se je narodnoosvobodilno gibanje začelo že jeseni 1941, ko je Ervin Dolgan-Janez pripeljal v Notranjskega prvo četo sedmih partizanov. Polagoma se je razvila piva in pozneje brkinska četa, ki je ostro naperila orožje proti fašističnemu sovražniku. Iz tega obdobja objavljamo odlomek iz knjige Crtomira Sinkovca »Uporni svet pod Snežnikom«.

Po napadu pri Ambrožičevem mlinu so Italijani okrepili in pomnožili posadke. V tem času se je kakih 40 skvadristov nastanilo tudi na Ostrožnem brdu. Njihova naloga je bila najstrožje nadzorovati gibanje vaščanov. Brez njihovega dovoljenja ni smel nihče zapustiti vasi. Posadki so okrepili v Knežaku in Baču, pa v Mali Bukovici. Ta je šela 19. vojakov in je bila namenjena za zaščito železniške proge iz Ilirske Bistrice proti Reki. Spričo tega je bilo gibanje po Brkinih in Pivki do-

slavju v nekaterih brkinskih vaseh in v Slovenski Istri je poročal sekretar fašistične stranke na Reki Gennunzio Servidori naslednje: »V vasi Vodice kmetje 1. maja niso delali, pač pa so se za to komunistično slovesnost praznično oblekli. Prav tako so v Ilirski Bistrici fantje naborniki hodili iz krčme v krčmo. Odeti z okraski in raznobarnimi trakovi so igrali na orglice, se drli in peli slovenske pesmi...« Delovanje brkinske čete v snežniških gozdovih in praznovanje 1. maja brkinskega

UPEPELILI SO SEDEM VASI

cela onemogočeno. Pred brkinsko četo v snežniških gozdovih so se postavile nove naloge. Italijani že prej niso varčevali z gozdovi, odkar pa je država izsesavala vojna, je bilo potrebo po različnem lesu in oglju zmerom več. Zato so se kakor kobilice zagnali v gozdove. Skupine italijanskih gozdnih delavcev so začele iskati celotne površine najlepših gozdov. Les so odvažali s kamioni, medtem ko so iz manj vrednega lesa kuhali oglje. V to, za naše narodno bogastvo škodljivo delo, je brkinska četa posegla z vso odločnostjo. V kratkem času je gozdove domala očistila tuje navelake, pregnala iz njih gozdarje in oglarje, požigala zaloge oglja in drv. Delavci so kaj hitro sprevideli, da se s partizani ni šaltiti, italijanska vojska pa je bila prisiljena z lastnimi avtomobili in s primeranim oboroženim spremstvom iti v gozdove po les. Toda tudi tako poseganje, kar bomo brali v naslednjih vrsticah, je bilo več kot tvegano in čisto plačano s krvavim porazom.

Razpoloženje ljudstva pod Snežnikom pa se kljub pričujočnosti fašistične policije in vojaštva kaže iz praznovanja 1. maja 1942. O prvomajskem

prebivalstva je vplivalo na italijanske policijske in vojaške enote kakor vrtoglavlja, proti kateri so bili nemočni in zanj niso imeli učinkovitega zdravila. Zato jih je ukaz generala F. Navarre-Viggianija znova spodbudil k čuječnosti in divjanju. Glas o komunistični nevarnosti v podobi obožanih tolp, ki preži na življenje naših vojakov in mirnega prebivalstva, je povzdignil tudi puljski prefekt. V znamenju teh klicev na pomoč je bila 4. maja 1942 ustanovljena obveščevalna služba pri poveljstvu vojnih področij Vidma in Trsta. V Postojni so istega dne ustanovili posebni policijsko-karabinjerski oddelki, na Reki so imeli štiri take oddelke, pomnožili so tudi številčno moč vseh karabinjerskih postaj, ki jih ponoči niso smeli nikomur odpirati, tudi če bi se kdo predstavil za »agenta javne varnosti«.

Zdaj so se tudi pokazale posledice ujetih na Nanos, arahotno trpinčenih na zasilnišnih v zaporu. Tako je bilo v silni stiski in ne nepravilnosti izdane ime marikaterega še skritega aktivista. Znova so se zagnale posebne policijske sile v Brkinje, se gnale od vasi do vasi kot sestradane in krvave zverine. Iz Vojke so odgnali Franca Zetka, v kremenju so dobili Antona Gustinčiča, v Smogorju ranili in ujeti Andreja Suha, na Ostrožnem brdu ubili dva moža.

Razen tega so na ukaz konzula E. De Padova, poveljnika IV. mobilizirane Milizije confine (obmejnega milice) zaostri obmejno stražarsko službo ter se bolj ntrpali stare vojašnice in utrde, kjer so bile po vdoru v Jugoslavijo posadke zmanjšane, stran so bili odvetniki tudi mitraljeze, topove in žičnice. Ob policijskih ukrepih so se 5. maja 1942 pridružili brkinski četni novci boreci: Franca Samana iz Sembija, Anica Kovac iz Bitenja, Franc Trenta, Janez Kranjc in Karol Lekšan-Jernej. Tako je imela brkinska četa natanko tri desetine.

Zaradi obnovljene obmejne straže ter vseh mogočih policijskih ukrepov po vaseh so bile skoraj popolnoma prenehale zveze med brkinsko četo v snežniških gozdovih in zaupniki v vaseh. Kako v takih razmerah prehraniti četo? Stiska je bila velika, glad se ni dal odgnati. Treba je bilo nekaj ukrepih, zagotoviti si hrano.

Dne 18. maja se je odpravila v dolino patrulja 7 najdružnejših borcev pod vodstvom Karla Masla. Toda še preden je proti večeru patrulja prišla v Malo Bukovico, je na gmajni naletela na pastirja, Blaškovega sina, ki jim je pove-

● Nigerija je po številu prebivalcev največja afriška država, saj ima 58.000.000 prebivalcev. Plemen Hausa in Kanuri, katerih pripadnikov je skoraj 12.000.000, prebivajo v glavnem na severu države, kjer je bolj sušna klima, ter se ukvarjajo pretežno z živinorejo. Gvinejska skupina, približno 29 milijonov ljudi, prebiva v glavnem na jugu dežele v bolj vlažnih predelih; ti ljudje so po večini poljedelci. V vzhodnih pokrajinah dežele prebivajo številna zahodno-bantoidna in vzhodnobantoidna

DROBNE zanimivosti

plemena. Približno 40 % vseh prebivalcev, zlasti tisti v severnih predelih, je muslimanske veroizpovedi, drugi pa so kristjani in pripadniki raznih poganskih sekt.

● Na atlanski obali Kanade je polotok Nova Skotska; kakšnih 200 km vzhodno od tega polotoka je slikoviti otok Sable, ki se podaljšuje proti vzhodu, kjer valovi nepretrgoma rušijo njegovo zahodno pešeno obalo in poganjajo pesek proti vzhodu, tako da se tam pesek nenehno kopiči. Sprito tega se otok vsako leto podaljša proti vzhodu za 230 m. V zadnjih 200 letih se je otok podaljšal za 42 km. Ker se otok podaljšuje hitreje, kot se ruši, je zdaj Sable tri kilometre in pol daljši, kot je bil konec 19. stoletja.

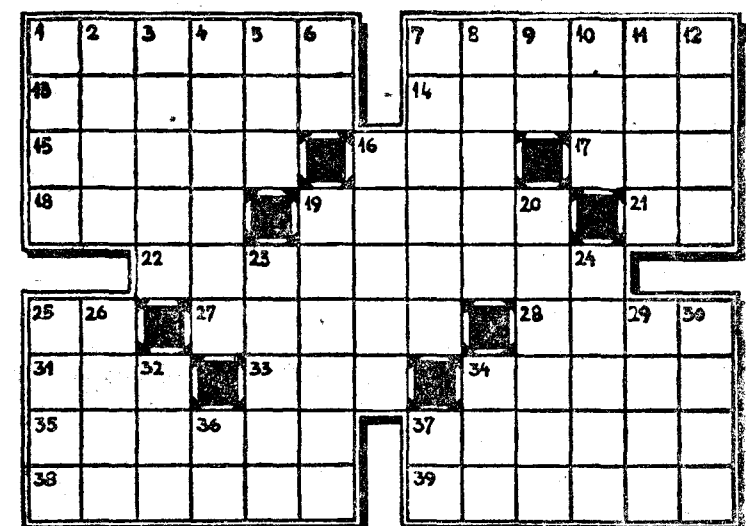
● 1850. leta so bila na svetu samo štiri milijonska mesta: London, Pariz, Peking in Tokio. 1865. leta se jim je pridružil New York, 1868 Dunaj, 1880. Berlin, 1900. 1. se je število milijonskih mest na svetu povečalo od 12 na 126 mest. V teh mestih živi več kot 280.000.000 ljudi. Največ milijonskih mest je v Aziji: 46, v Evropi jih je 36, najmanj jih je v Afriki: 4 in v Avstraliji: 2. 11 mest na svetu ima po več kot 5.000.000 prebivalcev, in sicer: New York, Tokio, London, Moskva, Pariz, Sanghaj, Buenos Aires, Los Angeles, Chicago (s predmestji), Kalkuta in Peking.

KRIŽANKA

VODORAVNO: 1. znani slovenski profesor - arheolog (Srečko); 7. priimek narodnega heroja, padel decembra 1943 v Kofčevju, po njem se imenuje ena izmed slovenskih partizanskih brigad (Miro); 13. vrsta primorskega vina; 14. visoka gora nad Lučami v Savinjskih planinah; 15. otok v Perzijskem zalivu ob obali polotoka Arabija; 16. kratice velike tovarne v Mariboru; 17. način konjske dirke; 18. kemična spojina; 19. med vojno ilegalno ime tovarstva Svetozarja Vukmanovića; 21. kratica znanega izumitelja na področju elektrotehnike; 22. kraj na Dolenjskem, ki so ga med vojno bombardirali Italijani, Nemci in Angleži, večkrat okupiran in ponovno osvobojen, skratka imenovan »slovenski Stalingrad«; 23. kitajsko moško ime; 27. letoviški kraj na otoku Braču; 28. visk vrh; 31. žuželka z močnim pikom; 32. bivša portugalska kolonija na Indijskem polotoku; 34. vonj, po srbsko; 35. kratica najvišjega organa oblasti Hrvatske med vojno; 37. priimek pred desetimi leti umrlega velikega revolucionarja in državnikarja; 38. telesni deli z določenimi opravili; 39. izrastlek petelina na glavi.

NAVPIČNO: 1. pokrajina ob italijanski meji s številnimi vinogradi; 2. obmorsko mesto v Kambodži; 3. oblepek; 4. ime za vrsto puškinih krogel, ki povzročajo hude rane in katere so pogosto uporabljali Nemci; 5. krilo rimske konjenice; 6. kemični znak za radij; 7. bran, obramba; 8. zvišeno nakladališče (množ.); 9. latinski predlog; 10. pred leti tragično umrli slovenski gledališki in filmski igralce (Janez); 11. kraj pri Ljubljani z veliko farmo bekonoj; 12. ponos, dostojanstvo; 16. ne svetla; 19. zelo zgodnje spomladanske cvetlice; 20. potratne gosilice, razvrat; 23. zagrebški gledališki in filmski igralec (Stevio); 24. druga najvišja gora Jugoslavije; 25. dalmatinsko moško ime; 26. pri tok Donave na Bavarskem; 29. vitjuge, okljuke; 30. ime stare bolgar-

ske dinastije; 32. kratka za avgust; 34. tlišina, pokoj; 36. predlog; 37. 17. in 8. črka abecede.

RESITEV KRIŽANKA
IZ 20. ŠTEVILKE »TV 15«
VODORAVNO: 1. Raka, 2. Vraz, 3. okapi, 11. rano, 12. Malinovski, 14. anas, 15. Batas, 16. Nin, 17. Kir, 18. par, 19. puk, 22. argon, 28. argon, 29. Sino, 30. Tone, Trtnik, 32. ozon, 29. rotor, 30. mali, 31. tona.

NAVPIČNO: 1. Roman, 2. Akani, 3. Kalan, 4. Apis, 5. vrvar, 6. rast, 7. Anka, 8. Zois, 10. in, 13. obrir, 17. Kant, 18. poeni, 19. Pinto, 20. Union, 21. Kokra, 22. atom, 23. Roza, 24. gnoj, 25. stot, 27. RR.

Nova odkritja s procesa proti vojnim zločincem v Nürnbergu

Hijena iz Auschwitza

IZ DNEVNIKA GUSTAVA M. GILBERTA, AMERIŠKEGA PSIHOLOGA
V NÜRNBERŠKEM ZAFORU

9. aprila 1946 sem prišel v celico Rudolfa Hoessa, ki je bil poveljnik koncentracijskega taborišča Auschwitz od maja 1940 do decembra 1943. Na vprašanje o njegovi dejavnosti pri uničevanju Židov mi je mirno zatrdil, da so v njegovem lagerju od poletja 1941 dalje ubili približno dva milijona in pol človeških bitij. Za nekaj časa sem se naredil nejevernega kot Göring in vprašal sem Hoessa, kako je bilo tehnično mogoče uničiti toliko ljudi. »Tehnično?« je ponovil. »Saj ni bilo tako težko in lahko bi jih uničili še več, če bi jih morali.« Vprašal sem ga, koliko ljudi na uro so pomorili, in odgovoril mi je, da je bilo mogoče v štiriindvajsetih urah pogibati tudi 10.000 žrtev. Potem mi je razložil, da je bilo v taborišču šest plinskih celic: v dveh največjih je bilo lahko po dva tisoč ljudi, v štirih manjših pa po 1500, tako da je bila »skupna

doval o teh stvareh s popolnoma normalnim glasom.

Hotel sem vedeti, kako je dobil tak ukaz in kakšna je bila njegova reakcija. Hoess mi je odgovoril dobesedno takole: »Poleti 1941 me je Himmler poklical k sebi in mi dejal: 'Führer je ukazal Endlösung (končno rešitev) židovskega vprašanja, vi pa morate poskrbeti za to. Zaradi transporta in tajnosti sem izbral Auschwitz: zdaj morate le izpolniti ukaz.' Dodal je, da se je treba takoj lotiti dela, kajti sicer bi Židje utegnili uničiti Nemce. Razen tega se nisem smel meniti za človeško stran problema, marveč samo izpolnjevati dolžnost.«

Tedaj sem vprašal Hoessa, ali je imel kakšen ugovor proti Himmlerju. »Nič nisem imel reči,« mi je odgovoril. »Lahko sem samo rekel Jawohl. Pravzaprav je bilo nenavadno že to, da me je Himmler poklical k sebi in mi sam dal navodila; lahko bi mi poslal ukaz in jaz bi ga moral prav tako izpolniti. Mi smo morali samo izpolnjevati ukaze, nismo smeli omahovati. Himmler je dostikrat zahteval nemogoče, česar v normalnih okoliščinah ne bi mogli narediti. Toda kadar je prišel ukaz, je bilo treba uporabiti vse sile, da bi ga izpolnili. Včasih je bilo treba storiti tudi nemogoče. Tako je bilo na primer z nasipom na reki Weichsel pri Auschwitzu. Računal sem, da bi bila potrebna tri leta dela, on pa je zahteval eno leto — in nasip je bil narejen v enem letu.«

Vztrajal sem, ker sem hotel vedeti, kakšne so bile njegove reakcije pri izpolnjevanju pošastne naloge. Hoess mi je odgovoril z brezbržno mirnim glasom: »Tedaj se tega nisem mogel popolnoma zavedati, šele pozneje sem doural, za kaj gre. Toda ker sem dobil ukaz, sem mislil le na to, kako bi ga izpolnil.« Vprašal sem ga, ali bi se lahko uprl. »Ne,« mi je odgovoril. »Nihče izmed nas ni

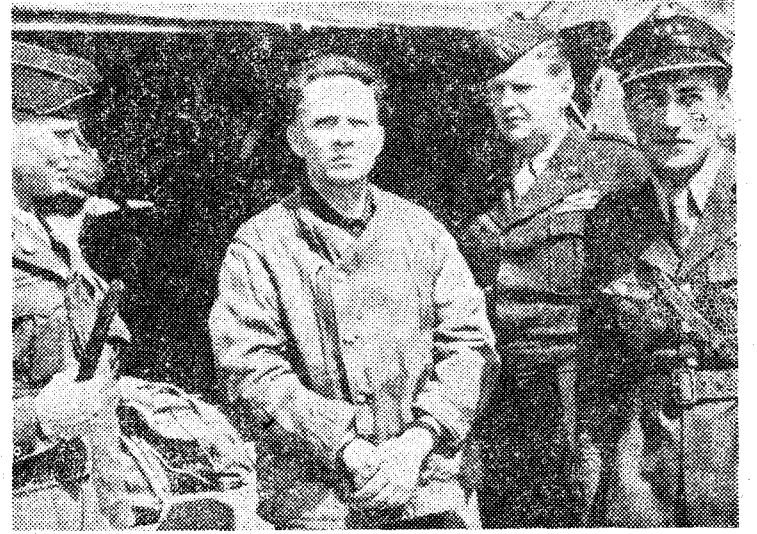
niti za hipec pomislil, da bi se uprl ukazu, pa naj bi bil še tako čuden. Vi ne morete razumeti našega sveta. Jaz sem moral seveda ubogati, izpolnjevati ukaze, ki sem jih dobival, in zdaj sem tu, da prenašam posledice te dejavnosti.« »Kakšne posledice?« »Proces in obešnje, kaj pa drugega?«

Vprašal sem ga, ali takrat ni pomislil na te posledice. Odgovor: »Tedaj ni bilo mogoče misliti na posledice. Nikdar mi ni prišlo na misel, da bi mi utegnili soditi kot krivcu za tiste stvari.«

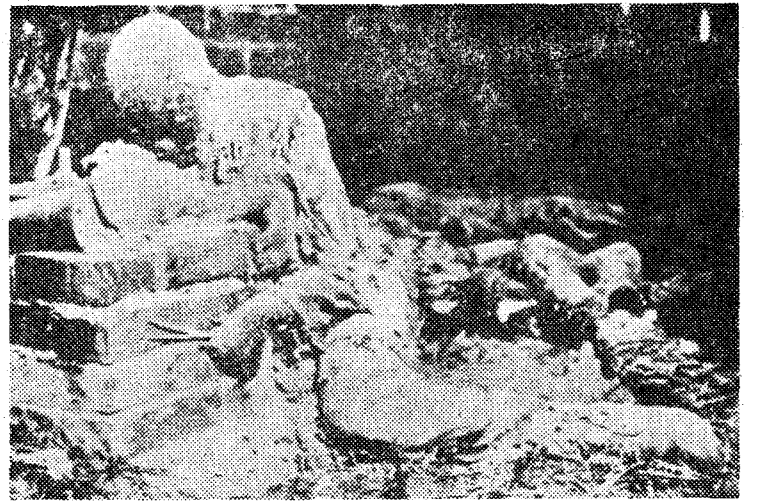
»Kaj pa človečnost?« sem začel. »To sploh nima nobene zveze,« me je prekinil, še preden sem lahko dokončal misel. Vprašal sem ga, ali je na začetku morda pomislil, da bi ga lahko obesili zaradi umora. »Ne, nikdar,« mi je odgovoril. »Kdaj ste spoznali, da se boste morali zagovarjati zaradi svojih dejanj?« »V trenutku poraza, ko je umrl Führer,« je odgovoril.

x x x

Göring je hotel vedeti, kako je bilo tehnično mogoče umoriti dva in pol milijona Židov. Razložil sem mu ob uri obeda, pri čemer sem uporabljal Hoessov besednjak iz dopolnjenega pogovora. Göring je tedaj spoznal, da ni več mogoče zanikati obsega umorov. Vprašal me je, kakšen je bil ukaz za pomor Židov. Odgovoril sem mu, da je Himmler rekel Hoessu, da gre za Führerbefehl (führerjev ukaz), in dodal sem svoje mnenje: »Tudi ta je bil zvest Hitlerju.« »Ne gre za zvestobo,« je vzkliznil Göring. »Hoess bi bil lahko prošil, naj ga oprostijo dolžnosti, ki bi jo nato prevzel kdo drug.« »Kaj pa, če bi ubil človeka, ki je dal takšen ukaz?« »Tako naj rečem, da to ni bilo mogoče. Kakšen režim pa bi bil, če bi nekdo lahko ubil svojega predstojnika samo zato, ker mu neki ukaz ni všeč? Tudi vi mora-

25. MAJ 1945: RUDOLF HOESS NA LETALIŠČU FÜRTH, POTEM KO JE PRICAL V NÜRNBERGU. MARCA 1947 SO GA NA POLJSKEM OBSODILI NA SMRT IN OBEŠILI V KRAJU NJEGOVH GROZODEJSTEV — AUSCHWITZU

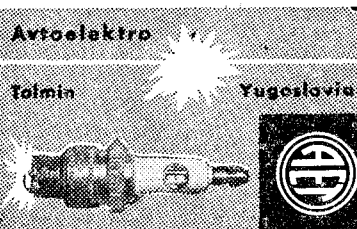

»LEDENI KIP«. EDEN IZMED NAJBOLJ PRETRESLJIVIH DOKUMENTOV O NACISTIČNIH KONCENTRACIJSKIH TABORIŠČIH, KI SO GA V NÜRNBERGU PRIKAZALI PREDSTAVNIKI SOVJETSEKE ZVEZE, NA NEZNANEGA MOŠKEGA, KI JE BIL V TABORIŠČU BUCHENWALD, SO ESESOVCI NAMERILI CURKE VODE, DOKLER NI ZMRZNIL IN UMRIL

te ubogati.« »Če se ne motim,« sem ga zavrnil, »se milijonom Nemcev že gnusi ta vaša poslušnost. Vaša zvestoba Hitlerju je osramotila Nemčijo. Prepričan sem, da bi bilo ljudstvo bolj veselo, če bi ne bili tako zvesti voditelju. V včerajšnjem »Nürnberg Nachrichten« je članek o procesu z naslovom: »Slepa po-

slušnost brez vesti. Preberite ga, pa boste videli, kaj mislijo ljudje o Göringovi, Ribbentropovi ali Keitlovi poslušnosti.« »Pha! Pišejo za časopise, ki jih nadzorujejo Američani, to pa nič ne pomeni,« mi je odgovoril Göring. Vendar se mi je zdel precej zaskrbljen.

(Nadaljevanje prihodnjič)

dnevna zmogljivost« 10.000 ljudi na dan. Skušal sem si predstavljati to morijo, toda Hoess me je prekinil v mislih in mi rekel: »Niste na pravi poti. Moritev v pravem pomenu je vzela zelo malo časa: v pol ure smo lahko opravili z dva tisoč ljudmi. Veliko časa nam je vzelo sežiganje v krematorijih. Ubili je bilo lahko. Niti stražarjev nismo potrebovali, ko smo ujetnike gnali v celice: vanje so šli sami, da bi se okopali. Mi pa smo jim namesto vode dali plin. Vprašanje nekaj minut.« Hoess je pripove-

(Nadaljevanje z 9. strani)

lečeni v italijanske uniforme; več kot gotovo pa je, da z njim sodeluje slovensko prebivalstvo v teh krajih. Iz tega tudi izhaja, da ljudje ne iščejo pravočasno naše zaščite in očitno je, da nas Slovinci odkrito sovražijo...«

Iz tega izhaja, da je bil reški sekretar fašizem dobro poučen in da je poskušal biti nepristranski do omenjenih razmer in dogodkov.

Tako so še pred napadom v Mali Bukovici fašisti obkrožili Spodnje in Gornje Bitnje, Ratečev brdo in Kilovče ter odpeljali 15 moških, starih od 16 do 70 let. Najprej so jih nagajali v grmovje pod vasio in jih fotografirali, nato pa so jih vodili po okoliških vaseh, češ da so jih ujeli kot partizane. Fotografije so pozneje objavili italijanski časopisi v zvezi s hvalisavim zmagovalstvom nepremagljive italijanske vojske.

Omenjenih 15 moških so zaprli v Neverkah in jih pridržali kot talce.

Očitno so v tem času tudi znamenja, pa bodisi iz aretacij ali drugače, da se je tudi mladina v dobršni meri vključila v vrste OF. Nekateri podatki celo kažejo na prve zametke organizacije ZKM. Tako zvezo za fante iz Bača, ki so iz skladišča predmetov za predvojaško vzgojo v Knežaku odnesli 16 pušk. Izročili so jih Matiju Gržini, ta pa brkinski čet. Kljub temu, da so Italijani nato zaprli nekaj ljudi, se jim ni posrečilo razkriti te akcije mladincev Antona Keša, Rudolfa Zafela in Slavka Tomšiča. Policija se je kmalu pre-

je 1942 naleteli na voznike trgovca Rupena, ki so mu zaplenili vseh devet konj, razen tega pa so prav temu trgovcu zažgali v Ilirski Bistrici poln tovarnjak oglja. Konje so prodali, denar pa spravili v skupno blagajno. Tako je mineval maj 1942 v številnih praskah. Ko je kazalo, da je Italija na vrhu svoj razni, so se zaostrovali postala vojno ozemlje, čeprav vojne stanja niso razglasili, to bi bilo za fašistične generale preveč, saj bi pred vsem svetom priznali, da je ta dežela vse prej kakor pa »terra italianissima«, kar so dotlej trmasto trdili.

To zatiranje so fašisti podarili z vzpostavljeno novih posadk po vaseh. V Tatrah se je nastanil oddelček 46 moč »nucleo mobile«, tako tudi v Votovljah na vasi drugod. Razen tega so zaostrovali razni policijske ukaze o gibanju, grozili s požigi vasi in pobijanjem ljudi, če bi kje podpirali

UPEPELILI SO SEDEM VASI

upornike ali če bi kje prišlo do ponovnega partizanskega napada. Očitno je, da v takih razmerah za partizane niso bili rožnati časi. Če so se pokazali kje zaradi hrane, če je bila v vasi ovadeno in obveščevalci izvedela, da so fašisti tudi v Merčah nastanili svojo posadko. Ta je imela nalogo stražiti železniški most in železniško progo s Pivke v Ilirsko Bistrico. Najhuje je bila za partizane ugotovitev, da jo prav ta posadka močno preprečevala varen prehod s pivške strani v Brkinje. Zato so sklenili posadko razorožiti in pregnati. Patrulja se je oprezno približevala sovražnemu gnezdu in pozvala vojake, naj se mirno vda. Toda odgovorili so z orožjem. In to je bilo zanje usodno. V spopadu so bili ranjeni vojniki ubiti, eden je bil ranjen, dva pa sta se predala. Partizani so zaplenili vse orožje, strelivo in opremo.

Zdaj se je v fašistični sprostiti že togo zadrževani srd. Kazno je, da jim je napad v Merčah prišel kot nalašč, da so lahko uveljavili take »travbovito in krvoločno pobesnost, ki ji na Primorskem predzlo- mno Italije ni primere. Fašisti niso iskali krivcev, pač pa so se brezobzirno masčevali nad slehernim, ki jim je prišel v pest. Navadili so na vasi in zaseleke med Ilirsko Bistrico in Pivko: na Dolnje in Zgornje Bitnje, Merče, Pristavo, Ratečevo brdo, Kilovče, Podstenjek in Podstenje. Z največje brezobzornostjo so se masčevali nad nedolžnim prebivalstvom, na katerega so kakor volkovi planili z ognjem in mečem. Najhuje pa

grozodejstvih večji junak.

V Spodnjih in Zgornjih Bitnjah so, po pripovedovanju domačinov, požgali 24 hiš in 15 gospodarskih poslopij. Nedotaknjeni sta ostali le karabinjerska postaja in hiša Jožeta Grahorja, v kateri so bili nastanjeni italijanski vojaki. Štiri moške so ubili, 81 so jih odgnali v internacijo. Rešila se je le petčlanska Matkova družina, ki se je priključila brkinski čet.

Merče so fašistične tolpe obkolile dopoldne 4. junija. Kar so dobili moških, so jih odvlekli v zapore v Ilirsko Bistrico — 74 odraslih in 20 otrok. Popoldne pa so vdrl v vas skvadristi z Reke in iz Trsta, vse izropali in požgali. Pri tem so ubili Antona Vičiča.

Istega dne so požgali do tal tudi Kilovče. Ko je bila vas v plamenih, so na polju pod vasio ubili osem Kilovčanov. Postrelili so jih skupno s talci iz Ratečevega brda. V internacijo so odpeljali 11 moških, 30 žensk in 26 otrok.

V Ratečevem brdu je zgorelo 12 hiš in prav toliko gospodarskih poslopij. Fašisti so vse razdejali in izropali, živino pa odgnali. Na pot v taborišče so odvlekli 8 moških, 28 žensk in 34 otrok. Skupno z vaščani iz Kilovč so postrelili šestnajst talcev.

Podstenje so fašisti zažgali z zažigalnimi bombami. Kar so posamezniki rešili iz ognja,

so morali zložiti na kup in gledati, kako so fašisti uničili še tisto. V internacijo je moral 34 moških, 37 žensk in 24 otrok. Skupno so odgnali v internacijo 462 ljudi. Niso jim dovolili, da bi se preoblekli ali da bi vzeli karkoli s seboj. Tudi živino so požigali prignali v Ilirsko Bistrico. Kazno je bilo, da jih je strah, saj so vso noč streljali v namišljeni bavlav in prikazni. Živina pa je tulila lačna in žejna. Čez nekaj dni so je nekaj pobili za meso, drugo poslali na posestva italijanskih kolonistov ali pa jo uporabljali kot vzprežno živino. Še psi so tiste dni žalostno zavijali, ker so

zgubili dom in gospodarje. Skupno je sovražnik požgal 106 hiš in 102 gospodarski poslopji.

Toda krono fašističnega hudodelstva so krvoloki dosegli šele naslednji dan. Iz zaporov v Ilirski Bistrici so privlekli mladoletnega Jožeta Čeligoja iz Topolca, ki je opravljal službo terenskega obveščevalca, in kmeta Jakoba Pecmana iz Smrija, očeta treh otrok. Oba so obesili na kostanj sredi trga, tam, kjer stoji zdaj njima posvečen spomenik. V svarilo sta tam visela tri dni; policija ju ni pustila pokopati.

Že ob napadu na italijansko posadko v Mali Bukovici so bili fašisti zaprli Grkovo mater s tremi sinovi. V Grkovi hiši je bila italijanska posadka. Zdaj so fašistični sadisti obračunali tudi z njimi. Grkovega Franca in Jožeta ter njunega prijatelja, nekega takarja z Reke, ki je bil v službi v gostilni najemnika Boschettija v Ilirski Bistrici, so zavlekli v Malo Bukovico, kjer so jih obesili sredi vasi, na balkonu Lovrenčičeve hiše. Tudi te talce niso pustili tri dni pokopati v svarilo.

Grkova mati, ki je med vojno od šestih sinov izgubila štiri, pa je morala z najmlajšim sinom na trpko pot skozi rešetke, koprške in tržaške zapore v taborišče Pianella pri Piacenzi.

Po tem zverinskem divjanju je bilo, razen škodoželjnega in

cinčnega, od zmagoslavja pijanega smeha sovražnih podivjancev, vse tiho, kakor po strahoviti, vseuničujoči nevihti. Talce, ki so jih pobili ob cesti v Bitnjah ter na polju med Kilovčami in Ratečevim brdom, so domačini pokopali na Premu, kjer imajo lep spomenik.

Ob vsem tem množičnem odgonu ljudi v zapore in internacijo ter prisilnem odgonu za vojsko sposobnih moških v posebne bataljone, se fašističnim zverinam ni uresničilo največje upanje: uničiti brkinsko četo, ki je medtem narasla na 45 borcev, zvečine fantov, ki so si z begom pred fašističnimi morilci rešili vsaj življenje.

Kljub temu, da so bili vsi močno prizadeti spričo velike nesreče, ki jo je doživelo prebivalstvo, so bili globoko odločeni, da zanje ni umika, temveč nenehen boj na poti čez goro trpljenja k svobodi in zmagi. S tem namenom se je četa pod vodstvom Karla Masla vnovič vrnila v koritiške gozdove. Utaborila se je na Črnih studencih, odkoder so odhajale patrulje v zasede. Iz italijanskih poročil zvemo o mnogih nenadnih napadih na cestah, železniških progah, na karabinjerske postaje in vojaške straže. Prav tako zvemo o nenehni očističevalnih operacijah proti partizanom. To je bilo nedvomno tudi povod za poostrene varnostne ukrepe, utrjevanje postojank ter oboževanje manjših posadk z bombami in strojnimi.

Italijani so se počutili ogrožene z vseh strani, zato so še naprej strahovali ljudi. Kdor se jim je zdel še količjak sumljiv, je bilo po njem. V Topolcu so zaprli vse člane Dolganove, Zidarjeve in Čeligojeve družine. Zidarjevo staro, 93-letno mater so zaprli samo v hišo. Ker pa nikogar niso pustili k njej, je morala umreti od gladi. V Smriah so zaprli Novakovo in Mršnikovo družino. Tudi iz Čelja so odgnali dve družini zaradi sodelovanja s partizani; izropali so tudi njuni imetj. Žrtvi črnih podivjancev sta postala Alojz in Anton Frank. Oba so pred rimskim posebnim sodiščem obsodili na dolgoletno ječo. V Zarečico je vdrla fašistična svojat iz vojašnice v Vrbovem. Vas so obkolili, ljudi segnali sredi vasi in jih postavili v vrsto pred strojnico...